

ALIKARTANO

INVENTOINTI JA RESTAUROINTI 2014–2018

RAKENNUSHISTORIASELVITYS OSA 3/3

ALIKARTANO

INVENTOINTI JA RESTAUROINTI 2014–2018

RAKENNUSHISTORIASELVITYS OSA 3/3

ISBN: 978-952-7239-81-0 (painettu julkaisu)

ISBN: 978-952-7239-82-7 (pdf)

Tilaaaja:

Senaatti-kiinteistöt

Tekijät:

Arkkitehtitoimisto Livady Oy;

Juulia Mikkola, Pasi Kolhonen, Mia Puranen, Pauliina Saarinen

Valmistunut:

2019

Julkaisupaikka:

Helsinki

Paino:

Grano Oy

Valokuvat:

Arkkitehtitoimisto Livady, ellei toisin mainittu.

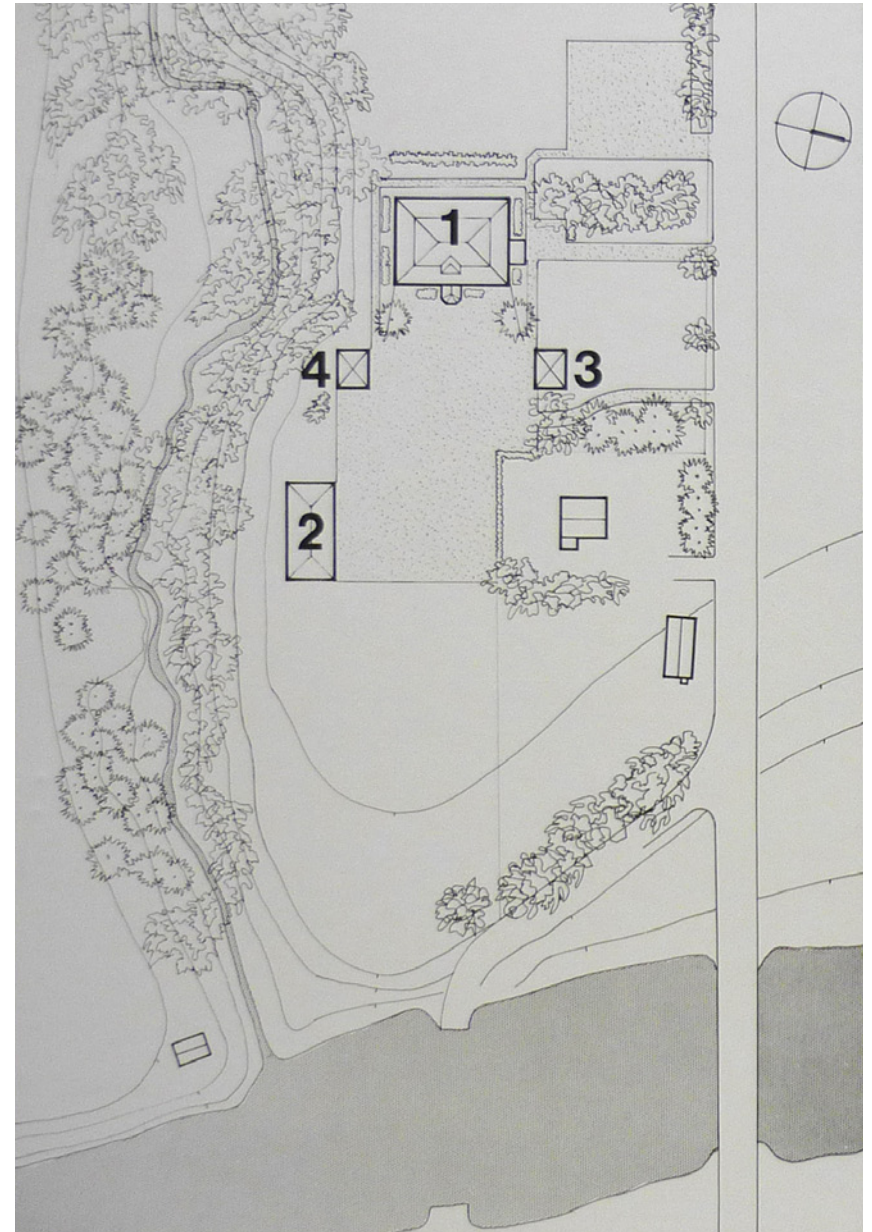
Kansi: Alikartanon pihapiiri
syyskuussa 2018.

Alikartanon rakennukset

1. Ylipyntti (uusi päärakennus)
2. Alipyntti (vanha päärakennus)
3. Puoti (aitta)
4. Huoltorakennus

Eri lähteissä ilmiansuunnat on merkitty eri tavoin. Tässä selvityksessä on käytetty lähimpiä pääilmiansuuntia.

Kuva: MV käsiarkisto

PERUSTIEDOT

Kiinteistötunnus: 505-409-5-550
Maakunta: Uusimaa
Kunta: Mäntsälä
Kylä: Numminen
Osoite: Nummistentie 48
04660 Numminen

Pihapiirin nykyiset rakennukset:

Alipyntinki (rakennettu 1730-luvulla, 159 k-m², 1486 m³)

Ylipyntinki (valmistunut 1805, 393 k-m², 525 m³)

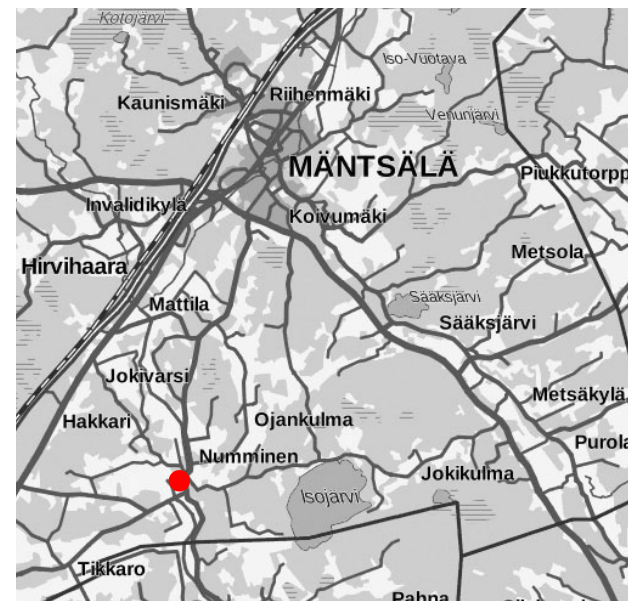
Puoti (rakennettu 1800-luvun alkupuolella, 44 k-m², 111 m³)

Aitta (rakennettu 1978–1979, 43 k-m², 153 m³).

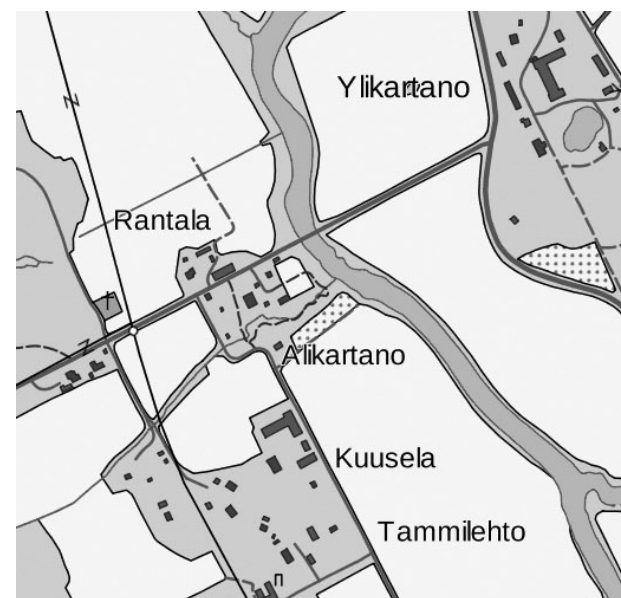
Kartanon virallinen nimi on nykyään Alikartano Frugård. Ruotsinkielinen Frugård-nimitys ”rouvankartano” on vanhempi. Sjaintiin viittaava Alikartano-nimitys tuli käyttöön sen jälkeen, kun kartanon maista lohkottiin Ylikartanon maat vuonna 1783.¹ Tässä teoksessa käytetään yksinkertaisuuden vuoksi vain jompaakumpaa nimitystä kerrallaan.

¹ Hannu Puurusen ja Marja Ivarsin haastattelu Alikartanossa 20.10.2015

Selvityksen pdf versioon on tehty 14.1.2019 täsmennys, joka poikkeaa painetun version tekstistä.
Sivu 62: ”... jolloin käytettiin vuoden 1982 kopiotapettia” on muutettu muotoon ”... jolloin korjattiin repeämiä”.

Nummisten kylä sijaitsee Mäntslästä lounaaseen. Kuva: kansalaisen karttapaikka.fi

Alikartano sijaitsee Mustijoen rannalla. Kuva: kansalaisen karttapaikka.fi

SISÄLLYS

JOHDANTO	6	NYKYTILAN INVENTOINTI	28
OSAN 3/3 ALKUSANAT	7	JULKISIVUKAAVIOISTA	29
KIIINTEISTÖNHOIDO 2014–2018	8	YLIPYTINGIN NYKYTILA	31
SENAATTI-KIIINTEISTÖJEN AIKA VUODESTA 2014	9	Säilyneisyys ja muutokset vesikatolla	31
RESTAUROINTIPERIAATTEISTA	10	Säilyneisyys ja muutokset julkisivuissa	32
Eristerakenteista juontuvat ongelmat	10	YLIPYTINGIN SISÄTILOJEN INVENTOINTI	40
Painekyllästettyjen lautakattojen ongelmat	11	Kuisti (H1)	40
Yhteenvedo restaurointiperiaatteista	12	Eteinen (H2) ja tampuuri (H3)	42
YLIPYTINGIN LEHTERIN TUTKIMUKSET JA KONSERVINTITYÖT		Porras (H4)	44
2014–2017	13	Sali (H5)	46
Taustaa	13	Lehteri	50
Lehterin konservointitutkimus vuonna 2014	14	Herran huone (H6)	54
Lehterin väritutkimuksen lisäselvitys 2015	20	Arkisto (H7)	56
Lehterin katon reuna-alueiden konservointi 2016	22	Sininen kammari (H8)	58
Keskikaton konservointi 2017	23	Iso förmaaki (H9)	60
MUUT KORJAUS- JA RESTAUROINTITYÖT 2015–2018	24	Eerikin kammari (H10)	64
Ulkomaalaus 2015	24	Vierasten huone (H11)	66
Muita töitä 2015	24	Vähäförmaaki (H12)	68
Ylipytingin ikkunoiden kunnostustyöt 2016	24	Rouvan kammari (H13)	70
Puukorjauksia ulkona 2016	25	Herran kammari (H14)	72
Muita töitä 2016	25	Välikkö (H15a)	74
Alipytingin ikkunoiden kunnostustyöt 2017	26	Vähökyökki (H15)	76
Muita töitä 2017	26	Keittiön kuisti (H17)	77
Aitojen korjaus ja uusiminen 2018	26	Keittiö (H16)	78
kellarikatoksen rakentaminen	27	Kellari (Ho)	80
Suunniteltuja korjauksia	27	Käyttöullakko	82
Seurantaa vaativat rakenteet	27	Ylempi ullakko	84

ALIPYTINGIN NYKYTILA	87
Säilyneisyys ja muutokset vesikatolla	87
Säilyneisyys ja muutokset julkisivuissa	88
HUOMIOITA ALIPYTINGIN SISÄTILOISTA	92
Välikkö (H2)	94
Eteinen (H1)	93
Sali (H3 ja H4)	94
Kamari (H5)	95
Kamari (H6)	96
Keittiö (H7)	98
Kamari (H8)	100
Siivouskomero (H9)	101
Ullakko	102
PUODIN NYKYTILA	104
Säilyneisyys ja muutokset vesikatossa	104
Säilyneisyys ja muutokset julkisivuissa	105
HUOLTORAKENNUKSEN NYKYTILA	106
Säilyneisyys ja muutokset vesikatossa	106
Säilyneisyys ja muutokset julkisivuissa	107
LÄHIYMPÄRISTÖ JA MAISEMA	108
LIITE – MITTAUSPIIRUSTUKSET 2011 JA 2015	110

LÄHTEET	122
PIIRUSTUSLUETTELO	122
KIRJALLISET LÄHTEET	124
PROJEKTIPANKKIIN LADATUT TIEDOSTOT	128
PROJEKTIPANKIN TIEDOSTONIMIEN LUKUOHJEET	130
ALIKARTANON RAKENNUSTEN SISÄTILOJEN NUMEROINTI	133

JOHDANTO

Osan 3/3 alkusanat

Tämä on Mäntsälän Alikartanon eli Frugårdin rakennusvaiheita esittelevän rakennushistoriaselvityksen kolmas osa, jossa käydään läpi ylläpito ja korjaukset vuodesta 2014, jolloin kiinteiston hallinta siirtyi Museovirastolta Senaatti-kiinteistöille.

Tässä osassa on inventoitu Ylipytingin ja Alipytingin sisätilat sekä kaikkien Alikartanon rakennusten julkisivut siinä asussa, jossa ne olivat tämän selvityksen laatimishetkellä vuonna 2018.

Rakennushistoriaselvityksen ensimmäisessä osassa ”*Alikartano 1600-luvulta 1960-luvulle*” on käsitelty kartanon syntyvaiheet ja historia siihen saakka, kun Alikartano siirtyi valtion omistukseen. Toisessa osassa ”*Alikartano – Museoviraston aika 1964–2013*” kerrotaan, miten kartano restauroitiin ja muutettiin museoksi vuosina 1964–1982 ja mitä korjaustoimenpiteitä rakennuksille on tehty sen toimissa museona vuosina 1983–2013.

Viereinen sivu: Ilmakuva Alikartanon pihapiiristä ja purolaaksosta syyskuussa 2018.

KIINTEISTÖNHÖITO 2014–2018

Senaatti-kiinteistöjen aika vuodesta 2014

Tässä osiossa on jaksoja, jotka on lainattu sanasta sanaan Museoviraston lausunnoista. Luettavuuden parantamiseksi lainausmerkkejä ei ole käytetty.

Alikartanon hallinnointi siirtyi Rakennushallitukselta Museovirastolle 11.11.1984. Museovirasto teki esityksen Alikartanon suojelusta 10.12.1987, ja Alikartanon vanhat rakennukset Ylipytinki, Alipytinki ja Puoti suojeltiin rakennussuojelulailla 7.9.1989.¹ Vuonna 2013 Mäntsälän Alikartano määriteltiin Museoviraston *Kiinteistöt ja rakennukset* -työryhmän esityksessä strategiseksi kiinteistöksi.²

Museoviraston hallinnassa oleva kulttuurihistoriallisesti arvokas valtion kiinteistövarallisuus siirrettiin 1.1.2014 lukien Senaatti-kiinteistöille ja Metsähallituksen luontopalveluille. Alikartano oli Senaatti-kiinteistöille siirrettävien 47 kohteen joukossa, ja se oli luokiteltu valtion kannalta strategiseksi kohteeksi eli sellaiseksi, jonka omistus on välttämätöntä pitää valtiolla.³

Museovirasto solmi Senaatti-kiinteistöjen kanssa pitkäaikaisen vuokrasopimuksen Alikartanosta, joka oli käyttötarkoitukseltaan museo ja nähtävyyshanke. Museon aukipidosta huolehti Museoviraston

alainen Suomen Kansallismuseo ja vuokrasopimuksesta ja hoitoon liittyvistä kysymyksistä *Kulttuuriympäristön hoito* -osaston (KYH) *Hoito- ja saavutettavuusyksikkö* (HoSa). *Kulttuuriympäristön hoito* -osaston (KYH) *Restaurointiyksikkö* (Rest) vastasi kohteen antikvaarisesta valvonnasta ja toimi asiantuntijana korjaamiseen liittyvissä asioissa.⁴ Käytännössä restaurointia ohjasivat erikoisasiantuntija Päivi Eronen ja johtava rakennuttaja Marja Ivars, joka jäi eläkkeelle syksyllä 2015. Senaatti-kiinteistöltä töitä valvoi aluksi kiinteistöpäällikkö Jarkko Sinda ja vuoden 2018 kesästä alkaen Tarja Kumpulainen. Rakennuttajakonsulttina toimi Sampsa Karvinen. Valvontakonsulteista ja restaurointiarkkitehtina Juulia Mikkola Arkkitehtitoimisto Livadystä.

Siirto Museovirastolta Senaatti-kiinteistöille merkitsi entistä parempia mahdollisuuksia rakennusten pitkäjänteiseen kunnossapitoon. Museolle laadittiin myös Kansallismuseon toimesta markkinointisuunnitelma. Perusnäyttelyä oli tarkoitus kohentaa, luontopolun polkuja kunnostaa, kylttejä ja opasteita uusiksi, kahvilan ja lipunmyynnin ilmettä ja museokauppaa parantaa. Olipa pohdinnassa myös pienoismallin teettäminen Alikartanon alueesta puutarhoineen.⁵

Vuonna 2015 vain kesäaikaan avoinna oleva museo päätettiin sulkea kahdeksi vuodeksi sisätilojen konservointityötä ja näyttelyjen esillepanon uudistamista varten. Myös kahvilatiloja oli tarkoitettu ajanmukaistaa ja ympäristöhoitoa parantaa. Yliptyngin lehteri oli tarkoitus avata yleisölle, mikä olisi edellyttänyt turvakaiteen rakentamista. Salin ja lehterin sisäpintojen yhtenäistämistä pohdittiin, sillä lehterin vihreäksi marmoroidut piiput ja kattomaalaukset ovat 1800-luvun alusta ja lehterin seinien ruskeat sävyt taas 1800-luvun lopulta. Salin 1800-luvun alun asusta oli tarkoitus tehdä havainnekuva.⁶ Tätä varten sali ja lehteri mitattiin ja niistä tehtiin cad-piirustukset.

Joulukuun alussa vuonna 2015 yhteistoimintaneuvotteluiden jälkeen Kansallismuseo tiedotti, että Alikartanon museo suljetaan kokonaan. Museovirasto jatkoi kuitenkin edelleen toimintaansa Alikartanon kulttuuriperinnön ja -ympäristön suojelusta, restauroinnista ja konservoinnista sekä muinaisjäännösten hoidosta ja valvonnasta vastaavana asiantuntijaviranomaisena.⁷

Museo avattiin uudelleen keväällä 2018, jolloin sen aukipito oli siirretty Kansallismuseolta Mäntsälän kunnalle.

1 Museoviraston pdf-tiedosto Alikartanon korjaushistoria 14.12.1990 (Korjaushistoriaa 1990.pdf)

2 Museoviraston Lausunto MV/78/05.01.01/2013, 19.11.2013

3 Museoviraston nettisivut <http://www.nba.fi/fi/ajankohtais-ta/tiedotearkisto?Article=5862>

4 Alikartanon kiinteistökatselmus 8.5.2014

5 Alikartano – Museokohteen markkinointisuunnitelma 2015, Marja Pelanne 31.10.2014

6 Kokousmuistio Alikartanon käyttö- ja hoitosuunnittelusta 2015–17, 4.8.2015 Pelanne, Kymäläinen, Ivars

7 Museoviraston nettisivut <http://www.nba.fi/fi/ajankohtais-ta/tiedotearkisto?Article=5862>

Viereisellä sivulla. Näkymä entisestä hyötypuutarhasta Ylipytinkiä kohti kesäkuussa 2017.

Restaurointiperiaatteista

Alikartanoa voitiin huoltaa koko lailla vanhoja ratkaisuja ylläpitäen 2000-luvun ensimmäiselle vuosikymmenelle saakka. 2010-luvulla ilmeni kuitenkin tarve linjamuutokselle. Tämä johtui ennen kaikkea 1970- ja 1980-luvulla käytetyistä materiaaleista ja rakenteista, jotka aiheuttavat alkuperäisten rakennusosien vaurioitumista ja sisäilmaongelmia. Ongelmallisiksi olivat osoittautuneet muun muassa Ali- ja Ylipytyngin mineraalivillaeristeet, museon kaikki vesikatteet ja osa ulkopuolen pintakäsittelyistä.¹ Pintakäsittelyjä uusittaessa ja rakenteita korjattaessa onkin johdonmukaisesti pyritty siirtymään täysin muovittomiin ja mahdollisimman lisäaineetomiin materiaaleihin ja tuotteisiin.

¹ Todettakoon, että museoimisen yhteydessä käytetyt rakentamistavat vastasivat aikakaudet normaaleja käytäntöjä, eikä esimerkiksi luonnonmukaisempia eristemateriaaleja ollut tarjolla samaan tapaan kuin nykyään.

ERISTERAKENTEISTA JUONTUVAT ONGELMAT

Alipytyngin lattiarakenteeksi oli 1970-luvulla laitettu maata vasten lepäävä muovi ja suoraan sen päälle, lattiavasojen väliin mineraalivillaa. Alapohjat ja hirsiseinien helmat jouduttiin korjaamaan vuonna 2012. Lahonneet hirret uusittiin, latioista tehtiin kauttaaltaan tuulettuvat ja eristeeksi vaihdettiin selluvillaa.

Kun lisääntynyt tietämys eri rakenteiden ja materiaalien rakennusfysikaalisesta toiminnasta kyseenalaisti lisäeristämisen hyödyt, päädyttiin vuonna 2016 poistamaan Ylipytyngin lehterin vintiltä mineraalivillat, jotka oli levitetty vanhan tiiviisti sullotun turve-eristeen päälle lisäeristeeksi. Työ voitiin tehdä helposti rakenteita purkamatta.

Mineraalivillojen poistoa ennaltaehkäisevästi on pohdittu myös Ylipytyngin käyttöullakon lattian sekä alapohjarakenteiden kohdalla. Eristeiden poistaminen tai vaihtaminen on niissä kuitenkin työlästä, sillä se edellyttää lattioiden avaamista ja osin myös niiden päällä olevien rakenteiden purkamista ja jälleenrakentamista.

Vuonna 2017 Alipytyngin oli ilmeisen homeen- hajuinen ja homekoira merkkasi seinien ja lattian liitoskohtia. Samassa yhteydessä mitattiin kohonneita kosteuspitoisuuksia alimmista hirsistä. Syksyllä 2018 ulkoseinien levytykset ja mineraalivillat purettiin pois. Purkutöiden jälkeen sisäilman laatu parani huomattavasti.

Alipytyngissä eristevillojen poisto houkuttelee pohtimaan myös lisäkoolausten poistamista. Koska vesikaton ja yläpohjan kuormat on siirretty koolauksille, vaikuttaa tällainen rakenteen toiminnan ennallistaminen sekä kalliilta että työläältä. Hirsiseinät, joita ei korjattu kunnolla 1970-luvulla, jouduttaisiin nimittäin kunnostamaan perusteellisesti, ja miltei kaikki vanha ulkovuoraus täytyisi irrottaa, jolloin osa siitä menetettäisiin vääjäämättä. Lämpöjohdot ja patterit jouduttaisiin siirtämään. Näin suurimitaisen työn jälkeen rakennuksen olisi parasta antaa laskeutua useamman vuoden ajan, ennen kuin siihen tehdään valmiita sisäpintoja.

Toisaalta tolpparungon säilyttäminenkin on ongelmallista, sillä tolpat ovat irti hirsiseinistä ja niin sisällä, että seiniin tulee vääjäämättä joko parikymmensenttinen ilmarako tai liian paksulta eristettä. Jotta rakenteesta saadaan mahdollisimman toimiva, täytyy hyvin huonokuntoiset hirsiset ulkoseinät saada ilmatiiviiksi. Tällaisestakin kunnostuksesta tulee helposti melko laaja. Pelkona on, että jos nyt pyritäänkin säilyttämään mahdollisimman paljon vanhaa materiaalia, sen huono kunto johtaa lopulta koko kehikon nopeampaan vaurioitumiseen.

Tätä selvitystä kirjoitettaessa korjaustavasta ei ole vielä tehty päätöstä.

PAINEKYLLÄSTETTYJEN LAUTAKATTOJEN ONGELMAT

Myös vesikatoissa käytetyt rakenneratkaisut ja materiaalit ovat ongelmallisia. Kattorakenne, jossa aluskatteena on bitumihuopa ja vesikatteena heti sen päällä kaksinkertainen uritettu katelauta, edellyttää toimiakseen kupari–kromi–arseenilla painekyllästetyn puun käyttöä ainakin alemmassa lautakerroksessa. Tällä tavoin painekyllästettyä puuta, josta Alikartanon katelaudat on tehty, ei kuitenkaan enää saa, eikä sitä edes haluttaisi käyttää sen ympäristöhaittojen takia.

Seuraavassa kattoremontissa voidaan ilmeisesti vielä säilyttää alemmat kyllästetyt lautakerrokset, mutta kun ne tulevat käyttöikänsä päähän, on koko kattorakenteen toiminta mietittävä uusiksi. Tällöin puntaroitavaksi tulee uudelleen arvokkaiden sisätilojen ja museoesineiden suojaaminen suhteessa vesikatteen mahdollisimman alkuperäisen kaltaiseen tai edes sen näköiseen rakenteeseen. Tavoitteet ovat jossain määrin ristiriidassa toistensa kanssa, sillä sisätilojen varma turvaaminen on vaikeaa ilman, että käytetään nykyaikaisia kyllästysaineita tai täysin tiiviitä moderneja materiaaleja.

Yksi mieleen tuleva vaihtoehto on lautakatteen tekeminen vanhaan tapaan mahdollisimman vesi-tiiviiksi latomalla kerrosten väliin tuohet. Tällöin bitumihuopa jouduttaisiin purkamaan kattolautojen alta pois, jotta kate pääsisi kuivumaan kunnolla myös alaspäin. Tällainen katto ei ole myrskyllä yhtä tiivis kuin bitumihuopakatto, joten se vaarantaisi rakennuksen ja museoirtaimiston tavalla, jota ei voitane pitää hyväksyttävänä.

Vaihtoehtoiksi jää kattorakenteen muuttaminen tavalla tai toisella. Joko tyydytään lyhytikäisempään lautakatteeseen esimerkiksi bitumihuovan päällä tai muutetaan katon alusrakenteita ja/tai vesikatteen materiaalia.

SUUNNITTELIJAT

Alikartanon restaurointiarkkitehtina vuosina 2014–2018 toimi Juulia Mikkola Arkkitehtitoimisto Livadysta. Syksystä 2017 maise-masuunnittelijana toimi Krista Muurinen Maanlumosta ja rakennesuunnittelijana Antti Haikala HP insinööreiltä.

KIINTEISTÖNHOITAJAT

Kiinteistön siirtyessä Senaatti-kiinteistöille Senaatti-kiinteistöt solmi huoltosopimuksen ISS Kiinteistöhuoltoalveluiden kanssa. Turvajärjestelmät jaettiin siten, että Museovirasto vastasi sisäpuolesta ja Senaatti-kiinteistöt ulkopuolesta. Paloilmoitinjärjestelmät kuuluivat Senaatille ja rikosilmoitusjärjestelmät Museovirastolle. Sammuttimien huolto päätettiin tilata Sammutinhuolto Lankiselta, ja Museoviraston laatima pelastussuunnitelma päätettiin päivittää uusien omistajien ja vastuuhenkilöiden tiedoilla. Museovirastossa kohteen aukipidosta vastasi Marri Isohanni, turvallisuudesta Sakari Lakka, vuokrasopimuksesta Erno Nolvi tai Anita Hyvärinen.

Aukipidosta on vastannut keväästä 2018 alkaen Mäntsälän kunta, jonka yhteyshenkilönä on suunnittelija Sirkku Mäkelä.

YHTEENVETO RESTAUROINTIPERIAATTEISTA

Restaurointiperiaatteena vuosien 2014–2018 korjausjaksolla on ollut se, että 1970- ja 1980-luvulla tehtyjen konservointi- ja korjaustöiden tuloksia pyritään pitämään yllä siten, että uusimis- ja korjaustarpeiden myötä museon materiaalipaletti muutetaan lähemmäs alkuperäistä, jolloin siitä tulee myös kestävä kehityksen mukainen. Samalla rakennuksista tulee myös helpommin ylläpidettäviä. Lisäksi pyritään korjaamaan museon perustamisen yhteydessä tapahtuneita virheitä, kuten liian korkeaksi noussutta pihamaata¹, joka valuttaa vettä rakennusten alle.

Ympäristöä pyritään ylläpitämään siten, että se on tuleville käyttäjille turvallinen ja samalla mahdollisuuksien mukaan historiasta ammentava. Ympäristön lavasteita, kuten portteja ja aitoja uusittaessa

verrataan edellisiä ratkaisuja alkuperäisiin, jotta silloin kun eroja huomataan, voidaan pyrkiä yhä lähemmäksi vanhoissa valokuvissa näkyvää tilannetta. Samalla pyritään tekemään kestäviä ratkaisuja. Esimerkiksi toisen pihakuusen varjoon sijoitettu koirankoppi on tarkoitus tulevan korjauksen yhteydessä siirtää alkuperäiselle paikalleen aurinkoon, jotta sen katon uusimissykli saadaan pitemmäksi.

Ennen pitkää syntyy välttämättä tilanteita, joissa joudutaan pohtimaan myös alkuperäisosien, kuten entisöityjen sisäpintojen uusimista. Esimerkiksi lehterin seinäpinnat, jotka ovat peräisin 1800-luvun jälkipuoliskolta, ovat huonossa kunnossa etenkin alaosan kangastuksen osalta. Laajoilta alueilta kraeloituneiden kangaspintojen kiinnittäminen ei ole

mahdollista ilman, että kankaita irrotetaan. Tämä olisi suuri ja kallis operaatio, sillä irtoavaa maalia jouduttaisiin ennen irrotusta hätäkiinnittämään. Vaihtoehtona on huonokuntoisten pintojen käyttäminen loppuun, minkä jälkeen niiden tilalle jouduttaisiin suunnittelemaan lavastus johonkin sopivaksi katsottuun historian vaiheeseen. Salin koristemaalusten ja lehterin marmoroitujen savupiippujen kanssa yhtenäistä 1800-luvun alkupuolen asua ei kuitenkaan voida saavuttaa kuorimatta lehterin kaiteiden ja listoitusten myöhempiä värikerroksia tai maalaamatta niitä yli.

¹ Maire Heikkisen 9.7. vuonna 1982 päiväämässä matkakeromuksessa todetaan, että pihatytöt nostivat maanpinnan korkeutta niin, että Alipytingin portaasta piti jättää yksi askelma pois.

Ylipytingin Lehterin tutkimukset ja konservointityöt 2014–2017

TAUSTAA

Alikartanon siirryttyä Senaatti-kiinteistöille vuonna 2013 ryhdyttiin laatimaan Ylipytingin konservointi- ja näyttelysuunnitelmaa. Alasalin vaaleansiniset, hirrelle liimamaalatut seinät ja koristekuvioitu katto ilmentävät aiempaa aikaa kuin lehterin seinien pahvit. Pohdittiin erilaisia vaihtoehtoja, joista yksinkertaisin oli silloisen tilanteen säilyttäminen puhdistamalla pinnat ja retusoimalla vesivauriot sekä paikkaamalla pinnat. Tähän vaihtoehtoon olisi voitu luontevasti liittää myös lattian täydennysmaalaus ja lattialistojen, kaiteen, katto- ja ikkunalistojen maalaus.

Toinen vaihtoehto oli se, että jatkotutkimuksin olisi selvitetty mahdollisuutta yhtenäistää lehterin pintakäsittelyt samanaikaisiksi salin käsittelyn kanssa. Tätä varten olisi irrotettu pala pahiten vaurioitunutta rintapaneelikangasta tutkimuksia varten, jotta olisi saatu selville miten maalikerrokset voidaan kiinnittää, miten eri kerrokset voidaan ottaa esiin ja näyttää.

Kolmantena pohdittiin vaihtoehtoa, jossa olisi irrotettu kappale 1980-luvulla laitettua pahvitusta, jonka paikalle olisi rekonstruoitu vanhin pinta-kerros, eli olisi tehty kaunis mutta historiallisesti arvoton kopio.¹ Sellainenkin vaihtoehto oli esillä,

¹ Ylipytingin konservointi- ja näyttelysuunnitelma 10.3.2015, Marja Ivars

Suojattuja näyttelyesineitä lehterillä vuonna 2014.
Kuva: Kollaasi.

että nykyisen kankaan ja pahvin päälle olisi tehty kauttaaltaan rekonstruktio, jolloin vanhat kerrokset olisivat säilyneet uusien suojaamina.²

Koska lehterin alkuperäinen kaide on matala eikä kovin tukeva, yleisöllä on ollut pääsy ainoastaan lehterin ovensuuhun. Nyt pohdittiin, pitäisikö kaiteen viereen tehdä teräsrakenteiden turvakaide, joka

² Ylipytingin konservointi- ja näyttelysuunnitelma 15.4.2015, Marja Ivars

täyttäisi paremmin henkilöturvalliseen kohdistuvat vaatimukset, jolloin yleisö voisi vapaasti liikkua lehterillä ja kokea tilan paremmin.

Pohdittiin myös sitä, pitäisikö lehteristä ja salista tehdä visualisoinnit eri aikakausien asuissa.

Kun vuoden 2015 alussa museo päätettiin sulkea seuraavaksi kesäksi korjaustöitä varten, salin ja lehterin esineistö siirrettiin Ylipytingin muihin huoneisiin konservointitöiden ajaksi.

LEHTERIN KONSERVINTITUTKIMUS VUONNA 2014

Tämän luvun teksti perustuu kokonaisuudessaan konservointi- ja restaurointiosuuskunta Kollaasin vuonna 2014 tekemään suppeaan konservointitutkimukseen.

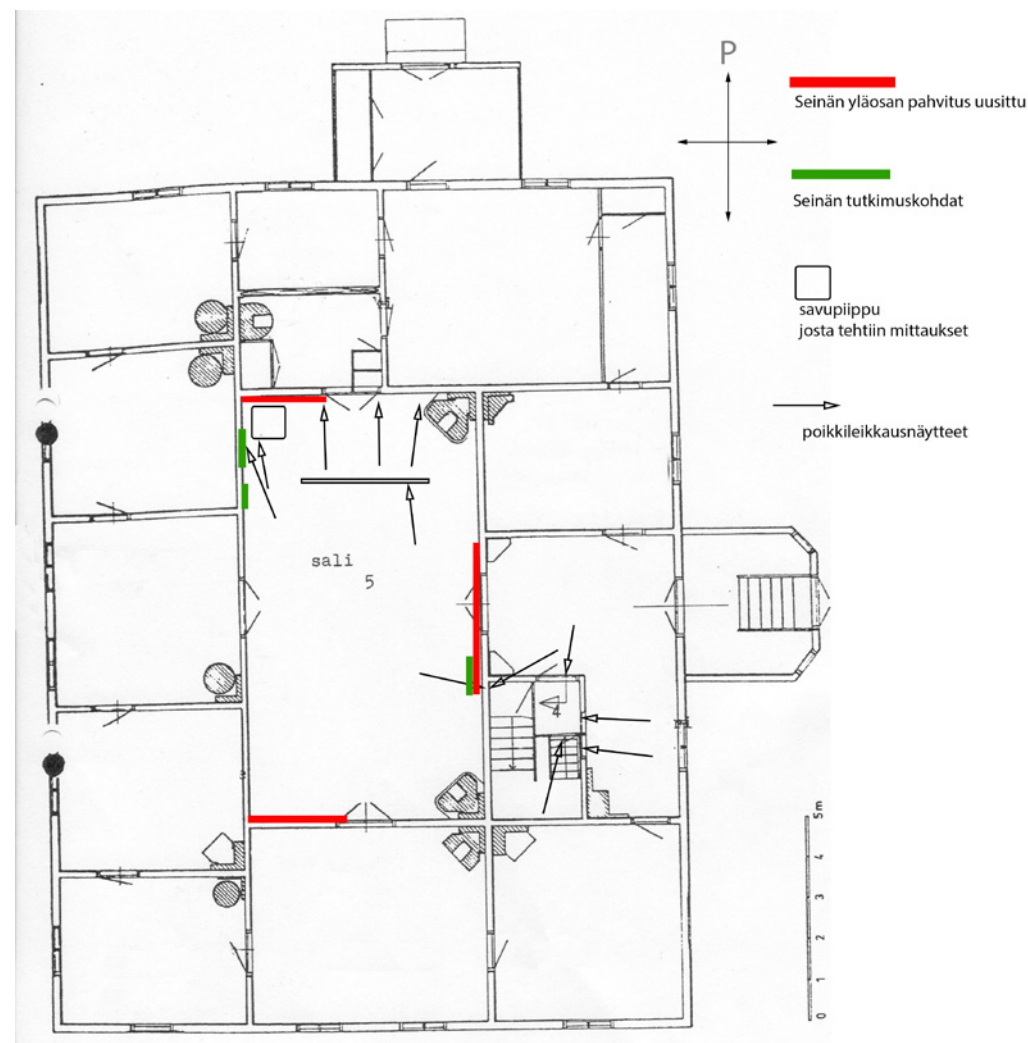

Kollaasin tekemän konservointitutkimuksen kansilehti. Kuva: Kollaasi.

Tutkitut kohteet

Lehteriltä tutkittiin ikkuna- ja ovilistojen, oven, kai-depuun, marmoroitujen savupiipunmuurien sekä lattian ja katon maalikerrokset. Seinistä tutkittiin alaosan kankaalle maalatut kerrokset ja yläosan pinkopahvikerrokset.¹

¹ Ylipytingin lehterin ja portaikon suppea konservointitutkimus 26.10.2014, Kollaasi

Tutkitut kohteet merkittynä pohjapiirustukseen. Kuva: Kollaasi.

Väritutkimus

Väritutkimuksella saatiin tietoa tutkittavien pintojen maalikerroksista. Lisäksi tehtiin havaintoja käytetyistä maalityypeistä ja pigmenteistä, sikäli kun niitä oli tässä yhteydessä helppo tunnistaa. Tutkimuksen pohjana oli silmämääräinen tarkastelu. Poikkileikkausnäytteiden paikat valittiin mikroskooppitutkimuksen perusteella, ja osalle tutkittavista pinnoista tehtiin XRF-mittaus tiettyjen alkuaineiden selvittämiseksi pigmenttitutkimusta varten.¹

¹ Ylipyttingin lehterin ja portaikon suppea konservointitutkimus 26.10.2014, Kollaasi

Nykyisen ruskeaksi maalatun pahvin alla on harmaa pinkopahvikerros, jonka alla puolestaan on vihreän sävyinen maalattu pinkopahvi. Kuvassa on kangaspaneelin avauksen yhteydessä löytynyt fragmentti joka vastasi sävyltään seinässä olevaa pintaa. Yläreunassa näkyy jälkiä roiskemaalauksesta. Kuva: Kollaasi.

Lehterin värien vaiheet

Paikan päällä tehtyjen tutkimusten ja kirjallisten lähteiden perusteella Ylipyttingin lehterin väriytyksestä tunnistettiin ainakin neljä eri vaihetta.

Alkuperäinen, **rakennusaikainen väritys 1800-luvun alussa** on saattanut olla seuraavanlainen: lattiassa tumman punaruskea väri, savupiipuissa punertava liimamaali, ovissa ja listoissa helmenharmaa, seinissä jokin vaalea sävy ja katossa vaaleanharmaa liimamaali.

Seuraava **sisustusmerkintä** on **vuodelta 1811**, jolloin on maalattu helmenharmaita pintoja. Listojen ja oven toinen maalikerros näkyi poikkileikkauksessa aavistuksen vihertävänä, samoin piippujen

maali, mutta koska hartsu muuttaa voimakkaasti liitua sisältävien maalien väriä, salin seinät ovat todellisuudessa olleet siniset ja parven seinän alaosa vaalea harmaa, kuten salissakin. Listat ja ovet ovat olleet vihertävää harmaata.

Katon nykyinen koristemaalaus lienee tältä ajalta. Reunojen koristemaalaukset poikkeavat tosin sekä väriltään että maalausjäljeltään keskikaton rosetista, joten ne voivat olla myöhäisempääkin perua. Ajoitus on hankalaa, sillä liimamaalit pestään yleensä pois ennen uutta maalikerrosta. Katon poikkileikkausnäytteissä näkyikin vain kaksi maalikerrosta sekä koristemaalauskerros.

Seuraava **suuri remontti** tehtiin **vuosina 1837–1838**. Tuolloin pinnat saivat kirkkaita vihreitä värejä: lattiaan tuli vihreä ruutukuvio, seinien alaosaan vihreä roiskerappaus ja yläosaan heleänvihreä pinkopahvi, kaiteisiin ja listoihin kirkas malakiittivihreä ja savupiippuihin vihreä marmorointi.

Tämän jälkeen on käytetty vaaleampia värejä. Ruskeavalkoinen **sävymaalima** lienee peräisin **1870-luvulta**. Mahdollisesti tässä vaiheessa seinien alaosaan on tullut ruskeaksi maalattu, pingotettu kangas ja yläosaan ruskeaksi maalattu pinkopahvi. Lattia ja savupiiput on säilytetty ennallaan, päällemaalatta. Katon reuna-alueiden koristemaalaukset voivat hyvinkin olla tältä kunnostuskierrokselta.²

² Ylipyttingin lehterin ja portaikon suppea konservointitutkimus 26.10.2014, Kollaasi

Lehterin kunto ja konservointitarve

Tehtyjen tutkimusten perusteella Kollaasi päätyi esittämään lehterin kunnosta seuraavanlaisia johtopäätöksiä ja suosituksia konservointia varten.

Seinät

Seinäpinnat olivat yleisilmeeltään likaiset ja pahvit kupruilivat melko voimakkaasti. Niihin oli syntynyt pieniä repeämiä, vesivaurioita ja muita tahroja. Paperimateriaali oli haurastunut ja maalipinta aavistuksen pölyvää. Alaosan kangaspingotus oli löystynyt, ja sen paksut maali- ja kittikerrokset olivat paikoitellen voimakkaasti krakeloituneet.

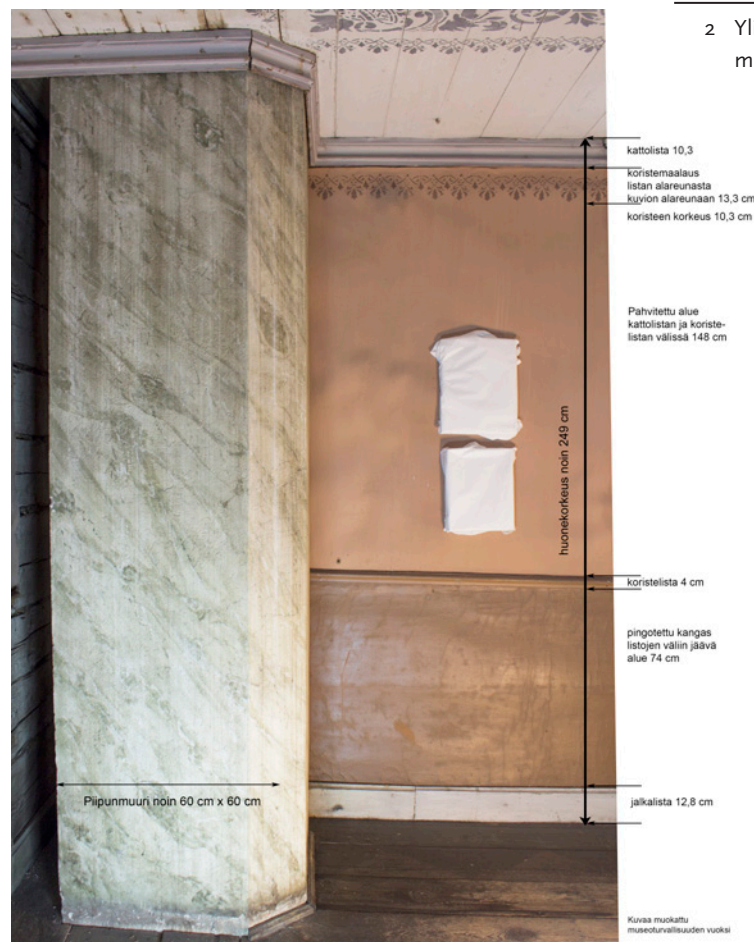
Mikäli seinien ilme haluttaisiin säilyttää nykyisessä asussaan, suositeltiin seinäpintojen konservointia ennen kuin suurempia vaurioita ehtii syntyä. Pinnoille oli kertynyt likaa ja pölyä, joka sitoo itseensä kosteutta ja auttaa likaa tunkeutumaan syvälle kuituihin. Toisaalta lika tarjoaa myös otollisen kasvualustan mikrobeille. Vähin, mitä pinnoille suositeltiin tehtäväksi, oli huolellinen sivelinpuhdistus tai mahdollisesti varovainen puhdistus kuivapuhdistussienellä.

Vaikeimmin konservoitavat vauriot olivat kangaspinnan maalin krakeloituminen ja pinko-pahvipintojen tahrat, jotka vaikuttivat läpikuultavan olemuksensa vuoksi öljyn aiheuttamilta. Kangaspinnan krakelyyrien kiinnittämistä ei pidetty mahdollisena ilman kankaiden irrottamista seiniltä. Suuritoisen kiinnitystyön todettiin kuitenkin olevan jossain vaiheessa edessä, mikäli Lehterin kangaspinta halutaan säilyttää.¹

¹ Ylipytingin lehterin ja portaikon suppea konservointitutkimus 26.10.2014, Kollaasi

Savupiiput

Piippujen marmoroiduissa maalipinnoissa oli pientä paikoittaista hilseilyä ja vesijälkiä. Valuva vesi oli huuhtonut väriä, ja pinnassa oli selkeitä juovia. Savupiipun ja katon liitos on rakenteellisesti vaativa kohta. Kylmän piipun pintaan tiivistyy helposti kosteutta, josta oli jälkiä etenkin piippujen takapinnoissa sekä katossa.

Hilseilevät maalipinnat kaipasivat kiinnitystä ja puhdistusta, jonka jälkeen olisi ollut mahdollista häivyttää suurimpia vesivauriojälkiä maalaten. Ennen pintojen konservointitöihin ryhtymistä suositeltiin uusien vaurioiden ehkäisemiseksi varmistumista siitä, että piipun ja katon sauma on ehdottoman tiivis.²

² Ylipytingin lehterin ja portaikon suppea konservointitutkimus 26.10.2014, Kollaasi

Yllä: Krakeloitunutta kangaspintaa.
Kuva: Kollaasi.

Vasemmalla: Piipun ja seinän osien mitat.
Kuva: Kollaasi.

Katto

Katon liimamaali hilseili paikoitellen voimakkaasti, ja pinnassa esiintyi jonkin verran tummaa mikrobikasvustoa. Itäpuolen kattolaudoissa oli kiiltäväpintaisia paikkamaalauksia. Kattolistojen valkoinen pintamaalikerros oli läpikuultava ja verraten hyvässä kunnossa, joskin likainen. Pinnassa oli jonkin verran hilseilyä, ja alempi vihreä kerros oli näkyvissä.

Katon hilseilevästä liimamaalipinnasta todettiin, että se tulee konservoida mahdollisimman nopeasti. Kiinnitystavasta riippuen arveltiin, että pintaa olisi mahdollista puhdistaa joko kiinnityksen yhteydessä tai sen jälkeen.

Vanhon paikkamaalausten kohdalla voitiin harkita niiden poistoa tai kokeilla niiden häivyttämistä. Todettiin, että konservointityö vaatii melko raskaat telineet, ja työ täytyy tehdä riittävän lämpimänä vuodenaikana työssä käytettävien materiaalien vuoksi. Konservoitavaa kattopinta-alaa oli lähes 110 neliometriä.¹

¹ Ylipytingin lehterin ja portaikon suppea konservointitutkimus 26.10.2014, Kollaasi

Liimamaalipinta hilseili koko kattopinnalla.
Kuva: Kollaasi.

Poikkileikkausnäytteen ottamista katosta.
Kuva: Kollaasi.

Maali hilseili paikoin suurina lastuina.
Kuva: Kollaasi.

Paikoitellen esiin tuli alempi harmaa maalikerros.
Kuva: Kollaasi.

Lattia

Lehterin laualattiassa on kaksivärinen, ruskea-vihreä ruutukuvio, jota reunustaa kirkkaamman vihreä viiva sekä seinän että kaiteen puolilla yksivärinen reuna-alue. Ruudutus ei ole säännönmukainen, vaan kuvio on venytetty sopimaan lehterin erilevyisiin käytäviin.

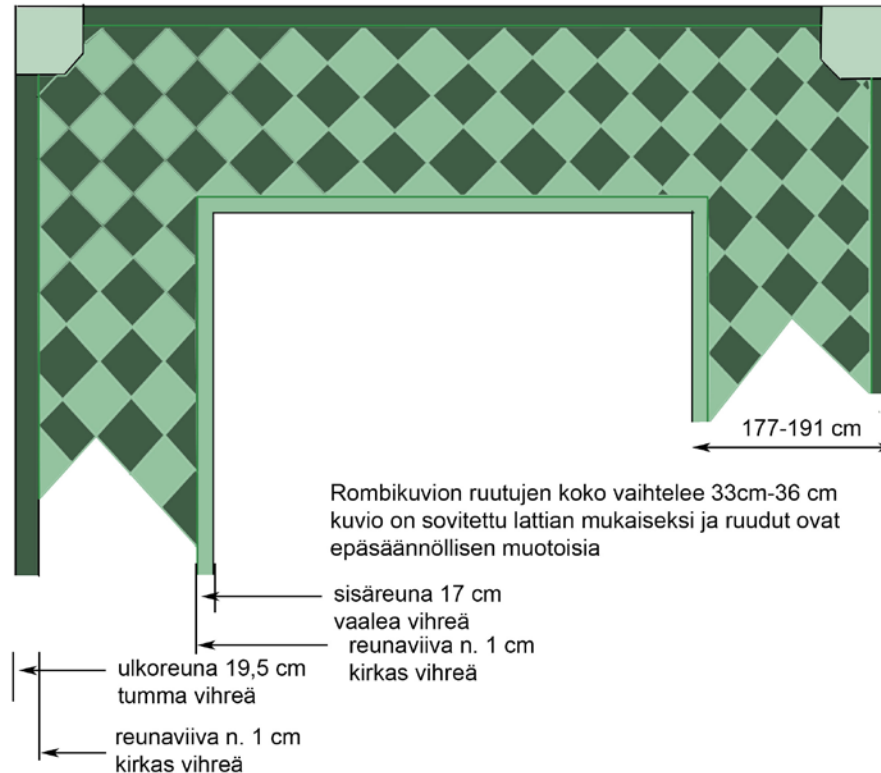
Ruutukuvio oli kulunut käytävien keskialueilta kokonaan pois. Selkeimmin se oli näkyvissä savupiippujen ympärillä ja kalusteiden alla. Värit olivat haalistuneet ja pinta hyvin likainen. Siellä, missä maalia vielä oli, se oli erittäin hyvin kiinni lattiassa.

Lattian maalikerroksille suositeltiin vähintäänkin huolellista puhdistusta. Jäljellä olevia alueita suositeltiin varjeltavaksi rasitukselta. Lattia tulisi suojata, etenkin jos museovieraita aiottaisiin päästää kävelemään lehterille.

Niissä kohdissa, josta kuvio oli kulunut kokonaan pois, pidettiin kuvion täydentämistä mahdollisena. Kuitenkaan säilyneitä alueita ei suositeltu yli maalattavaksi.

Jalkalistat vastasivat kunnoltaan kattolistoja ja olivat puhdistuksen tarpeessa. Jalkalistojen valkoinen väri ei alunperin kuulunut lattiaan, mutta mikäli sisustus on tarkoitus pitää ennallaan, ei listojen väriin suositeltu muutoksia.¹

¹ Ylipyyntö lehterin ja portaikon suppea konservointitutkimus 26.10.2014, Kollaasi

Kollaasin esitys lehterin ruutukuvioista. Kuva: Kollaasi.

Ruutukuvio on parhaiten näkyvissä piippujen ympärillä ja kalusteiden alla.
Kuva: Kollaasi.

Ovi, ikkunat, niihin kuuluvat listat ja lehterin kaide

Oven lehterin puoleinen pinta oli maalattu moneen kertaan. Poikkileikkauksesta saattoi laskea kaikkiaan kuusi maalikerrosta. Portaikon (H4) puolella ovilehdessä oli vähän maalikerroksia. Kaidepuun poikkileikkauksnäytteessä tuli esiin vain alin vihreä maalipinta sekä nykyinen valkoinen pinta.

Rakennusosien kunto oli pääasiassa samankaltainen kuin muilla vastaavilla pinnoilla. Niissä esiintyi kevyttä hilseilyä. Poikkeuksena oli portaikon ikkuna, joka oli jätetty 1970–1980 luvun restauroinnissa kokonaan käsittelemättä. Sen maalipinta oli paikoitellen pitkälle vaurioitunut.

Kaidepuu heilui huomattavan paljon ja olisi ollut turvallisuusriski, mikäli museovieraita olisi päästetty vapaasti lehterille.

Pinnoille suositeltiin maalin kiinnitystä, puhdistusta ja tarvittaessa restaurointimaalaa.

Mahdolliset koko pintojen huoltomaalaukset suositeltiin tehtäväksi mahdollisimman ohuesti vanhojen maalikerrosten päälle. Ennen konservointitöitä olisi kuitenkin harkittava, mitä sisustusvaihetta lehterillä halutaan esittää. Erityisesti lehterin portaikon pintojen uudelleen käsittelyä tulisi harkita tarkoin. Pinnat olivat toki hauraat, mutta kauniisti ikääntyneet eikä uusi maalipinta antaisi tässä tapauksessa välttämättä erityistä lisäarvoa. Porrastila (H4) ei ollut jatkuvassa yleisökäytössä, joten pintojen suojaamista uudella maalilla ei siinäkään mielessä katsottu tarvittavan.

Kaiteen rakenteellista korjausta tai erillisen kevytrakenteisen ja helposti irrotettavan lisäkaiteen rakentamista pidettiin välttämättömänä henkilöturvallisuuden vuoksi.¹

¹ Ylipytingin lehterin ja portaikon suppea konservointitutkimus 26.10.2014, Kollaasi

Yhteenveto konservointitarpeesta

Kollaasin tutkimuksessa päädyttiin siihen, että Alikartanon konservointitöitä varten tulee päättää sekä konservoinnin taso että se, miten ja mitä pintoja halutaan tulevaisuudessa esittää. Osan pinnoista katsottiin olevan sellaisessa kunnossa, että niiden säilyttämiseksi olisi pitänyt ryhtyä toimenpiteisiin jo aiemmin. Vähimmäistoimenpiteenä pidettiin monin paikoin konservaattorin suorittamaa, hellävaraista pintojen puhdistusta.

Ensisijaisina konservointikohteina pidettiin pa-hasti hilseilevää kattoa, verraten hyvässä kunnossa säilyneitä savupiippujen marmorointeja ja kaiteen rakenteellista korjausta. Lattian rombikuvion säilymiseksi ehdotettiin lähinnä museokäytön rajoittamista lehterillä ja pintojen suojausta.

Lopuksi Kollaasin selvityksessä esitettiin myös kohteita mahdollisia jatkotutkimuksia varten.²

² Ylipytingin lehterin ja portaikon suppea konservointitutkimus 26.10.2014, Kollaasi

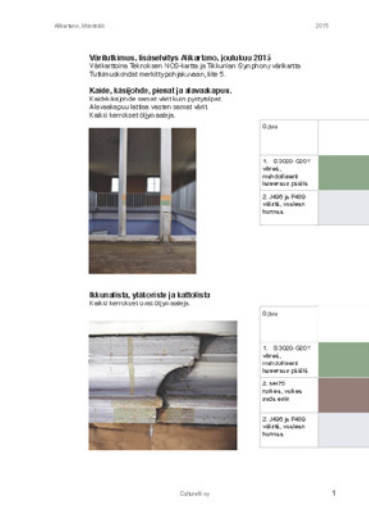
Vasemmalla: Kaidepuun valkoisen pintamaalin alla on näkyvissä vihreä kerros.

Oikealla: Portaikon (H4) maalipintoja kuvaillaan ”henkäyksen ohuksi ja hauraksi”.

Kuvat: Kollaasi.

LEHTERIN VÄRITUTKIMUKSEN LISÄSELVITYS 2015

Lehterin väreistä teetettiin joulukuussa 2015 lisäselvityksiä, jotka teki Culturelli Oy. Värikarttoina käytettiin Teknoksen NCS:ää ja Tikkurilan Symphonia.

Culturellin tekemän lisäselvityksen kansilehti. Kuva: Culturelli.

Muurin puhdistuskoe

Muureja pitkin oli valunut veden mukana likaa, minkä seurauksena muurit olivat tulleet raidalliseksi. Maalikerrokset olivat osittain heikosti kiinni alustassaan, ja niitä jouduttiin puhdistuskokeen yhteydessä kiinnittämään. Muurin maali oli testin perusteella joko öljymaali tai mahdollisesti tempera. Maali oli kalkkirappauksen ja kalkkimaalin päällä, maalikerros ohut ja krakeloitunut. Paras puhdistustulos saatiin käyttämällä salivaa.¹

¹ Yliptyngin lehterin väritutkimuksen lisäselvitys, joulukuu 2015, Culturelli

Katto

Katto kuvattiin Metropolian analyttisen valokuvauksen kurssityönä. Katossa oli nykyisen pinnan alla havaittavissa yksi maalikerros, mutta poikkileikkausnäytteissä kerroksia oli joissain kohdin kolme. Katto oli paikkailtu alkydimaalilla, jota on vaikea poistaa vaurioittamatta alla olevaa pintaa. Oven yläpuolen lankut oli vaihdettu vesivaurion takia ilmeisesti museota perustettaessa.

Muurien ympärille oli levitetty vihreää öljymaalia, mahdollisesti ehkäisemään vesivaurioita. Kattolistat muurien ympärillä oli asennettu myöhemmin, ehkä ruskean maalauksen aikaan. Kattolankkujen saumoja oli käsitelty öljymaalilla ennen liimamaalauksia, mahdollisesti vanhojen vesivaurioiden takia ja uusien ehkäisemiseksi.

Yläpohjassa oli käytetty sammalia täyteenä. Katto oli käsitelty ”käänteisellä liimamaalauksella” eli olemassa olevaa liimamaalia oli sulatettu kostean siveltimen avulla ja siveltä uudelleen.

Koska keskirosetti on eri värinen ja näyttää katseluetäisyyden takia siistimmältä kuin reunakoristeet, oli epäilty, että keskirosetti olisi ollut aiemmin maalattu. Käsityön jälki paljastui kuitenkin läheltä tarkasteltuna samanlaiseksi kuin katon muu koristelu.

Katon siistimis- ja konservoimiskeinoina ehdotettiin homeen puhdistusta kuivasienellä, hilseilevän maalin hellävaraista harjausta, hilseilevän liimamaalin kiinnitystä esimerkiksi heikolla sampiliimalla tai paikallista käänteistä liimamaalauksia lisäten samalla sideainetta maaliin. Yläpohjan eristeen vaikutusta katon homeutumiseen suositeltiin selvitettäväksi.²

² Yliptyngin lehterin väritutkimuksen lisäselvitys, joulukuu 2015, Culturelli

Lattia

Kokeilujen perusteella perusteella lattian maalaustuloksille suositeltiin pesua Marseille-saippualla ja nihkeällä liinalla tai peräti mikrokuituliinalla. Myös puhdistuskivellä tulos oli hyvä, mutta pelättiin, että se saattaa hangata pintaa liikaa. Lattia on herkkä tikkuuntumaan, kun sillä kuljetaan, minkä vuoksi lehterille suositeltiin keskilattia suojaavaa mattoa. Ehdotettiin, että matto voisi toistaa lattian kuviota ja värejä.³

³ Yliptyngin lehterin väritutkimuksen lisäselvitys, joulukuu 2015, Culturelli

Metropolian analyttisen valokuvauksen kurssityönä tehdyn UV-kuvan värisävyistä paljastuu erilaisia kerroksia ja pintakäsittelyjä. Kuva: Culturelli.

Lisäselvityksessä löydetty värisävyt

Kaiteen käsijohde, pienat ja alavaakapuu:

Kaikki kerrokset olivat öljymaaleja. Alempana oli vihreä (S 3020-G20Y), jonka päällä saattoi olla laseeraus, päällä vaaleanharmaa (J496:n ja F489:n välistä).

Kattolista, Ikkunalistan ylälista:

Kaikki kerrokset olivat öljymaaleja. Alimmaisena oli vihreä (S 3020-G20Y), jonka päällä saattoi olla laseeraus, sitten ruskea (M475), jota oli vaikea saada esiin, ja päällimmäisenä vaaleanharmaa (J496:n ja F489:n välistä).

Ikkunan pystyuralista ja alavaakalista:

Alimmaisena oli vihreä (S 3020-G20Y), jonka päällä saattoi olla oliivinvihreä (S 5020-G70Y) laseeraus tai likaa, ja päällimmäisenä vaaleanharmaa (J496:n ja F489:n välistä).

Lattialista:

Kaikki kerrokset olivat öljymaaleja. Alimmaisena oli vihreä (S 3020-G20Y), sitten vaaleanruskea (S 3010-Y10R), ja päällimmäisenä vaaleanharmaa (S 1500-N). Näitä sävyjä tarkasteltiin melko hämärässä, joten ne olisi syytä tarkistaa paremmassa valaistuksessa.

Ovenkarmi, ovilehti ja ovilistat:

Kaikki kerrokset olivat öljymaaleja. Alimmaisena oli vaaleanvihreä (K446), sitten oletettavasti tummanvihreä (M455) lasuuri, sitten vaalea ruskeanharmaa (S 2005-G90Y) ja päällimmäisenä vaaleanharmaa (J496:n ja F489:n välistä).

Hammaslistan tausta:

Kaikki kerrokset olivat liimamaaleja. Alimmaisena oli taitettu valkoinen (S 0502-Y), sitten vaaleanvihreä (S 1505-Y), jonka päällä saattoi olla koristeiviiva, sitten kellertävänvalkoinen (S 0603-Y20R) ja päällimmäisenä vaaleansiniahmua violetti (S 2005-R90B).

Hammaslistan hampaat ja kattolista hammaslistan alla:

Kaikki kerrokset olivat liimamaaleja. Alimmaisena oli taitettu valkoinen (S 0502-Y), sitten vaaleanvihreä (S 1505-Y), sitten kellertävänvalkoinen (S 0603-Y20R) ja päällimmäisenä harmaansininen violetti (M496:ta hiukan vaaleampi).

Valkoinen salin seinän yläosa:

Kaikki kerrokset olivat liimamaaleja. Alimmaisena oli taitettu valkoinen (S 0502-Y), sitten vaaleanvihreä (S 1505-Y) ja päällimmäisenä vihertävänvalkea (S 0603-G40Y). Listan alla oli jäänteitä paperista, mikä viittaisi siihen, että maali-kerroksia olisi joskus poistettu.

Lehterin seinän välistä:

Kaikki kerrokset olivat öljymaaleja. Alimmaisena oli vaaleanvihreä (J446), sitten tummanvihreä (M455) – ehkä lasuuri, jälleen vaaleanvihreä (J455), sitten vaaleanruskea (S466) ja päällimmäisenä tummanruskea (S 6020-Y30R).

Lehterin seinä alaosan kangas:

Pohjana oli harva juuttikangas, jolle oli tehty jonkinlainen pohjustus. Sen päällä oli mahdollisesti roiskemaalaus tai sienitöpotys: harmaalla pohjalla tummanvihertävät roiskeet, sitten tummanruskea (N64), vaaleanruskea (J461) ja ruskea (L468). Alaosan kangas oli maalattu useaan kertaan ja sitä oli myös paikkamaalattu. Kangas olisi ollut vaikea konservoida paikoillaan. Jos kangas olisi irrotettu, maalipintojen kiinnittäminen olisi saattanut olla mahdollista. Alimman kerroksen esiin ottaminen ei kuitenkaan olisi ollut mahdollista. Yhtenä vaihtoehtona pidettiin välilistan irrottamista ja uuden kankaan pingotusta vanhan päälle.

Lehterin seinän yläosa:

Pohjalla oli lumppupaperi, alimmaisena sinivihreä maali (S0507-B80G:n ja S 0907-B80G:n välistä), sitten harmaa (H492), jonka yläreunassa oli 13 mm leveä tummanharmaa (N499) raita ja päällimmäisenä ruskea (S 4020-Y40R:ää vähän vaaleampi). Näiden päällä oli maalattu pinkopahvi. Ikkunoiden vierillä näkynyt hopeansävyinen maali osoittautui eristemaalikerrokseksi ulkoa tulevaa kosteutta vastaan. Sitä oli sipaistu kaikkiin vanhoihin pinkopahveihin.¹

¹ Ylipyttingin lehterin väritutkimuksen lisäselvitys, joulukuu 2015, Culturelli

LEHTERIN KATON REUNA-ALUEIDEN KONSERVINTI 2016

Kollaasi konservoi lehteriä kiertävät katon osat 6.6.–20.7.2016.

Puhdistus ja homeenpoisto

Aluksi kattopinnalle tehtiin puhdistuskokeita pehmeillä siveltimillä imuria apuna käyttäen. Irtoilevat alueet olivat kuitenkin hyvin hauraita eivätkä kestäneet puhdistusta. Ehjimmillä alueilla siveltimillä saatiin poistettua hämähäkinseitit ja pöly, mutta pinnassa ei tapahtunut näkyvää puhdistumista.

Ehjällä kattopinnalla kokeiltiin myös homeen poistoa, mutta pinnassa ei tapahtunut näkyvää muutosta. Home oli värjännyt maalipintaa pysyvästi.

Katon maalinkiinnitys

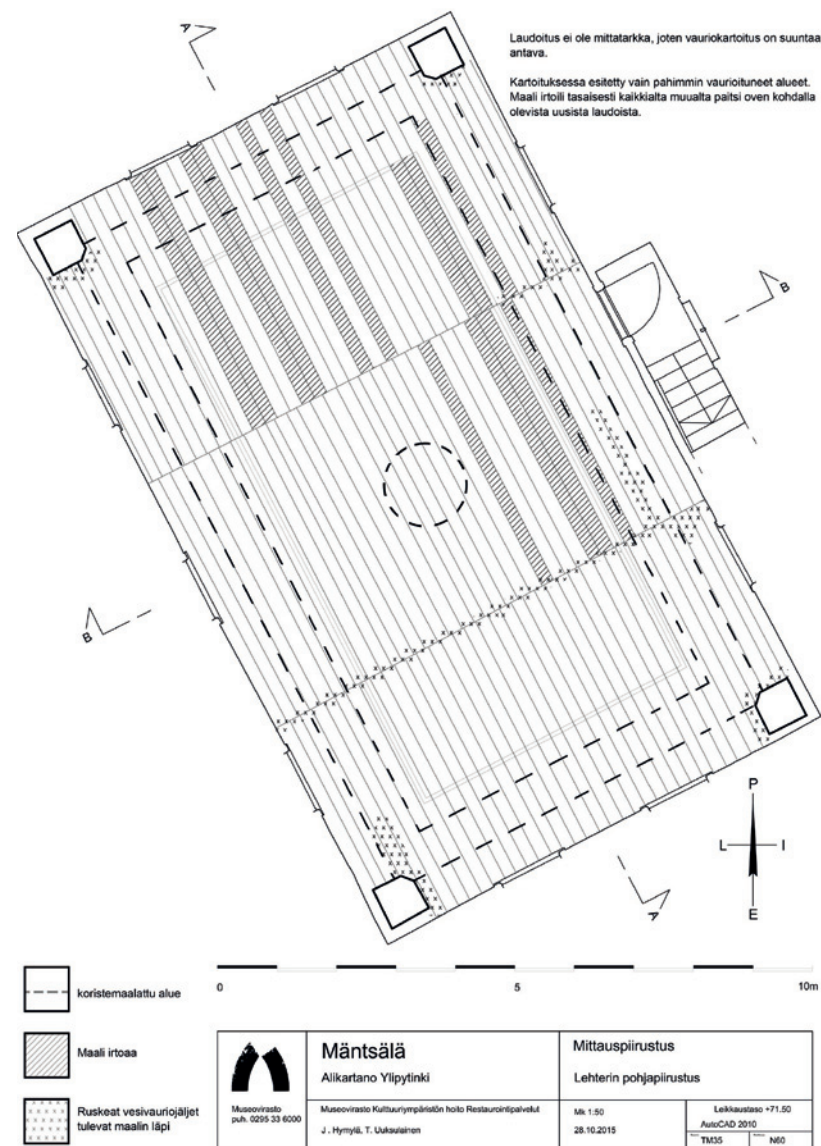
Katon maalipinnan kiinnitystä kokeiltiin kolmella eri liimalla, joiden liimaustehoa ja levittämistä kokeiltiin erilaisin menetelmin.

Keskustelujen jälkeen päädyttiin kiinnittämään koristekuvioiden ala siten, että JunFunor liuosta levitettiin etanolilla kostutetulle pinnalle japaninpaperin lävitse. Irronnut maali painettiin kiinni kattopintaan kumitelalla ylimääräistä kosteutta imevän kuitukankaan läpi. Japaninpaperi poistettiin ennen pinnan kuivumista.

Yksivärisissä pinnoissa käytettiin restauroivampaa otetta eli käännteistä liimamaalausta, jonka toteutusta testattiin myös erilaisilla työtavoilla. Epätasaista sivelytulosta pyrittiin välttämään. Maalipinnan homepilkut katosivat hierrettäessä, mutta tilalle tuli jonkin verran kosteuden aiheuttamaa epätasaisuutta ja paikoittelun alla oleva harmaa maali tuli esiin. Työn edetessä myös huomattiin, että lautojen välejä oli paikoitellen joskus käsitelty öljymaalilla, minkä vuoksi pinta käyttäytyi niillä kohdilla eri tavoin. Kyse ei kuitenkaan ollut kovin laajoista alueista.

Alkydretusointien kohdalla irtoamassa olevat maalilastut olivat kovempia ja kupruilevampia kuin pelkästään liimamaalilla maalatut pinnat. Tämän takia pinnat eivät myöskään kiinnittyneet yhtä helposti. Kokeilujen jälkeen päätettiin tehdä uudet liimamaaliretusoinnit hyvin kiinni olevien alkydipintojen päälle. Pahoin irtoilevilla alueilla maalipinta poistettiin skalpelilla ja puutokset retusoiitiin.¹

¹ Alikartano / Ylipyntki, Salin katon konservointi 2016–2017, Kollaasi, Hanna Rotonen

Katon pahimmat vaurioalueet ennen konservointia.
Kuva: Kollaasi.

KESKIKATON KONSERVINTI 2017

Kollaasi konservoi lehterin keskikaton 9.–30.6.2017.

Aluksi kattopinta puhdistettiin kevyesti siveltimellä. Koristemaalattu keskusta jätettiin puhdistamatta, jottei maali varisisi. Keskiympyrän koristemaalaus kiinnitettiin samaan tapaan kuin lehteriä kiertävät koristemaalauksetkin. Etanolisumutuksen yhteydessä keskikoristeen alta löytyi aiempi, tummalla värillä maalattu koriste. Koristeaiheesta ei kuitenkaan saatu selvyyttä, sillä kerrosten läpi paistoi vain joitain kuvion osia.

Valkoiset pinnat käsiteltiin käänteisellä liimamaalauksella. Katossa oli alueita, joissa oli jo aiemmin käytetty käänteistä liimamaalauksista ja maalikerros oli erittäin ohut. Näitä kohtia jouduttiin retusoimaan jälkeinpäin liimamaalilla.¹

¹ Alikartano / Ylipytinki, Salin katon konservointi 2016–2017, Kollaasi, Hanna Rotonen

Kollaasin tekemän konservointiraportin kansilehti.

Kuva: Kollaasi.

Keskikaton restaurointia varten pystytetyt telineet vuonna 2017.

Kuva: Kollaasi.

Muut korjaus- ja restaurointityöt 2015–2018

ULKOMAALAUUS 2015

Ylipyttingin alakerta, Alipytinki ja Puoti maalattiin keittomaalilla vuonna 2015. Ylipyttingin yläkerran seiniä ei käsitelty, sillä ne oli punamullattu edellisen kerran vuonna 2007. Muutoin rakennukset oli punamullattu ilmeisesti viimeksi vuonna 1982. Ennen maalaustyötä vanhat keittomaalipinnat harjattiin puhtaaksi levästä ja muista kasvustoista sekä irtoavasta maalista ja roskista. Maali oli samaa Uulan Italianpunaista keittomaalia, jota oli käytetty Alikartanossa aiemminkin.¹

MUITA TÖITÄ 2015

Puodin katto maalattiin Roslagin mahongilla. Etelä- ja itälappeissa käytettiin Uula-tuotteen taatelin sävyistä Roslagin mahonkia, pohjois- ja länsilappeissa itse sekoitettua homemyrkytöntä Roslagin mahonkia. Työn teki Uustaas Oy, Teppo Ruohutula.

Luontopolun sillat uusitiin ulkokuivatusta, hienosahatusta sydänpuumännystä kuumasinkityjä, käsin lyötäviä nauvoja käyttäen. Kantavat tukit tervattiin, mutta muuten sillat jätettiin pintakäsittelemättä. Tukit asennettiin urakoitsijan toimittamien kivien varaan. Työn teki Kari Helenius Ky.

¹ Mäntsälän Alikartanon punamultaus – maalaustyöselitys, Arkkitehtitoimisto Livady, Juulia Mikkola, 3.3.2015, päivitetty 18.9.2018

Värimalli Ylipyttingin seinässä vuonna 2015.

Uusi silta Purolaaksossa vuonna 2015.

YLIPYTINGIN IKKUNOIDEN KUNNOSTUS 2016

Ylipyttingin ikkunat oli kunnostettu perinpohjaisesti vuonna 1982, jolloin varsinkin ulkopuitteita oli hiottu huomattavasti ulkopuolelta. Ikkunat oli maalattu uudelleen vuonna 1986 ja huoltomaalattu vuonna 2006.

Sisäpuolella ikkunoiden kuluneisuus ja patina haluttiin jättää näkyviin. Niinpä sisäpinnat kunnostettiin pääasiassa konservoiden, maalipintoja kiinnittäen ja retusoiden, mutta ulkopuolelta tavanomaisempia menetelmiä käyttäen. Kunnostuksessa käytettiin urakoitsijan itse valmistamaa öljymaalia.

Ulkopuitteiden maalipinnat olivat haristuneet ja niiden kitit osin kadonneet. Karmien alaosissa oli nähtävissä lahovaurioita. Sisäpuitteet olivat paremmassa kunnossa. Karmien välitilassa maalit olivat osin krakeloituneet, ja kaikki pinnat olivat erittäin likaisia. Huonoimmassa kunnossa olivat alakerran ja lehterin lounaispuoleiset ikkunat. Lasit olivat erittäin likaisia, eikä niitä useista pesukerroista huolimatta saatu täysin puhtaiksi.

Karmit ja sisäpuitteet kunnostettiin paikan päällä ja ulkopuitteet verstaalla. Kaikille pinnat imuroitiin ja pestiin Kombi-maalarinpesulla, ja pahimmat tahrat poistettiin ihmesienellä. Lasien maaliroiskeet puhdistettiin handyllä. Irtoavat maalit kaavittiin pois, pinnat hiottiin ja paikkamaalattiin. Aluskitit korjattiin sävytetyllä pellavaöljykitillä. Karmien krakeloituneet maalipinnat kiinnitettiin.

Karmiväleissä olleet kuulahälyt poistettiin. Niiden kiinnityksestä jääneet reiät täytettiin pellavaöljykitillä ja retusoiitiin pellavaöljymaalilla. Sisäpuitteet tiivistettiin samalla tiivisteellä, jota oli käytetty aiemminkin, mutta tiivisteen väriksi vaihdettiin valkoinen.

Alipytingissä, huoltorakennuksessa ja puodissa tehtiin hätäkorjauksia: puuttuvat kittaukset paikattiin ja kittipalot paikkamaalattiin.

Ikkunat kunnosti Culturelli oy. Korjaustöihin voi tutustua tarkemmin restaurointiraportista.¹

¹ Alikartanon ylipytingin ikkunoiden kunnostustyöt 1.8.–30.10.2016, Culturelli oy

Ylipytingin ikkuna-aukot suojattiin kunnostuksen ajaksi vuonna 2016.

PUUKORJAUKSIA ULKONA 2016

- Ylipytingin tikkaan pienen uusiminen.
 - Puodin vellikellon kunnostus.
 - Ylipytingin mutterikuistin (H1) toisen vedenohjaimen kiinnitys paikoilleen.
- Työt teki Restaurointi-S Oy, Simo Jauhijärvi.

MUITA TÖITÄ 2016

- Lehterin katon lisäeristeeksi laitettujen mineraalivillojen ja Ylipytingin käyttöullakon mineraalivillapinon poistaminen (Restaurointi-S Oy, Simo Jauhijärvi).
- Ylipytingin piipun juurien tiivistys (Culturelli, Elina Wirkkala).

Ylipytingin tikkauden korjattu pienenä vuonna 2016.

Puodin vellikello kunnostettiin vuonna 2016.

ALIPYTINGIN IKKUNOIDEN KUNNOSTUS 2017

Alipytingin ikkunat on uusittu museon perustamisen yhteydessä 1970-luvulla. Ainoastaan sisään-tulon oikean puoleinen ikkuna karmeineen on vanhempi, ja se olikin ikkunoista huonokuntoisin. Ikkunoissa on vanhat roomalaisin numeroin tehdyt merkinnät. Tiivistys on tehty villanarulla.

Ulkopuitteiden maalipinnat olivat haristuneet ja kitit haurastuneet. Lahovaurioita ei kuitenkaan ollut. Irtonaisia kittauksia oli paikattu edellisvuonna Ylipytingin ikkunankunnostuksen yhteydessä. Sisä-puitteet olivat hyvässä kunnossa, samoin suurin osa karmien välitilojen maalipinnoista. Kaikki pinnat olivat kuitenkin erittäin likaisia.

Kunnostustyö tehtiin paikalla. Puitteet irrotettiin ja kunnostettiin pukkien päällä. Irtonaiset kitit poistettiin ja korvattiin uudella pellavaöljykitillä. Irtonaiset maalit kaavittiin sekä puitteista että karmeista, ja jäljelle jäävän maalin terävät reunat hiottiin. Sisäpuitteen laselle tehtiin niin kutsuttu rajakittaus, eli lasin ja puitteen välit täytettiin sisäpuolelta pellavaöljykitillä.

Sisäpuitteiden kohdalla riitti pesu, irtonaisen maalin poisto ja paikkamaalaus. Karmien kohdalla toimittiin samoin. Poikkeuksena aukko 2/XII eli länsijulkisivun vasemmanpuoleinen ikkuna, joka oli pohjamaalissa ja maalattiin kahteen kertaan pellavaöljymaalilla.

Työn toteutti Culturelli oy. Korjaustöihin voi tutustua tarkemmin restaurointiraportista.¹

¹ Alikartanon Alipytingin ikkunoiden kunnostustyöt, kesä 2017, Culturelli oy

MUITA TÖITÄ 2017

- Kellarin sisäportaan oven puhdistus sienestä (Culturelli oy, Elina Wirkkala).
- Keittiön savirappausten hätäkiinnitys ruuveilla ja aluslevyillä (Culturelli oy, Elina Wirkkala).
- Pihan ja luontopolun puuston kuntotutkimus (Puidenhoitajien Oy, Tapani Mäkelä).

Alipytingin ikkunoiden kunnostusta pukkien päällä.

AITOJEN KORJAUS JA UUSIMINEN 2018

Alikartanon tonttia ja hyötypuutarhaa rajaava nelijuoksuinen tolppa-aita kunnostettiin Arkkitehtitoimisto Livadyn suunnitelmien mukaan. Aidan tolppien päällä olevia hattuja lyötiin uudestaan kiinni ja haljenneet hatut uusittiin. Alipytingiltä hyötypuutarhaan johtavan portin pohjoispuolelta uusittiin aitaa neljän tolpan matkalta. Nummistentielle johtavan ajoportin puomien rikkoutuneet pidikkeet korjattiin ja koko aita maalattiin uudestaan.

Hyötypuutarhan pohjoisen puolinen aita oli lahonnut, ja se uusittiin kokonaan sydänpuusta. Samalla hyötypuutarhan portti uusittiin 1880-luvun valokuvan mallin mukaan. Porttia levennettiin sille tehtiin omat pilarit. Portin pystypinnojen päiden muoto tehtiin vuoden 1972 suunnitelman mukaan, mutta pinnoja kavennettiin hiukan ja niiden välejä kasvatettiin.²

² Mäntsälän Alikartanon aitojen kunnostus ja portin uusiminen, Arkkitehtitoimisto Livady, Juulia Mikkola, Laura Laine, 13.12.2017

Hyötypuutarhan kunnostettu portti marraskuussa 2018.

KELLARIPORTAAN KATOKSEN UUSIMINEN 2018

Kellariportaan katoksen ruodelaudoitus oli pehmenyt ja kattohuopa haurastunut niin, ettei katosta voinut enää nostaa ilman, että se rikkoutui. Katos uusittiin vuoden 1921 mittauspiirustusten ja vanhojen valokuvien mukaiseksi. (ks. RHS osa I s. 45 ja s. 57). Työn toteutti Culturelli oy.

Vuonna 1982 rakennettu kellariportaan katos vuonna 2015.

Uusittu kellariportaan katos marraskuussa 2018.

KAAVAILTUJA KORJAUKSIA

- Alipytingin seinien homekorjaus (mineraalivillojen, muovitetujen papereiden ja lastulevyjen poistaminen aloitettiin lokakuussa 2018).
- Maanpinnan muokkaus ja salaoitus rakennusten ympärillä.
- Vesikattojen ja piipunjuurien kunnostukset.
- Yli- ja Alipytingin ulkolistoituksen värikorjaukset (joidenkin yksityiskohtien väri on päässyt vaihtumaan maalaustöiden yhteydessä).
- Huoltorakennuksen uudelleenmaalaus (muovi-maalin poisto on tehty vuonna 2015).
- Koirankopin kunnostus ja siirto aurinkoon. Laho katto purettiin pois ja koppi nostettiin kuivumaan Puotiin lokakuussa 2018 (katto uusittiin edellisen keran vuonna 2001).
- Sadevedenpoistojärjestelmien kunnostaminen ja mahdollisesti myös lisääminen sekä Yli- että Alipytingiin.
- Ylipytingin keittiönoven kunnostaminen.
- Ylipytingin pääoven uusiminen.
- Puodin ja huoltorakennuksen ikkunoiden ja ovien kunnostus.
- Alipytingin kahvilakeittiön uusiminen ja minikeittiön kunnostus.
- Alipytingin ja Ylipytingin ullakkojen sekä Puodin varastotilojen siivous ja irtaimiston inventointi (koordinoitava Kansallismuseon kanssa).
- Lehterin kaide ja suojamatot, jos yleisöä halutaan päästää lehterille.
- Lehterin seinien kunnostus.
- Talon nurkalle, pihatien kohdalle numerokyltti.

SEURANTAA VAATIVAT RAKENTEET

- Ylipytingin koillispiippu ja salin kaakeliuuni. Salin uuni on katkennut ylimmästä saumasta ja piippu on katkennut vintillä.
- Kellarin muurit. Kellarin lattia pitäisi siivota joka kevät ja syksy, jotta voidaan seurata, ropiseeko seinistä laastia. Kipsisillat tulisi tarkistaa vuosittain.

Huoltorakennus odottaa uudelleenmaalausta.

Koirankoppi siirrettiin kuusen alta puotiin kuivumaan lokakuussa 2018.

NYKYTILAN INVENTOINTI

Julkisivukaavioista

Seuraavilla sivuilla olevissa julkisivujen ja kattojen säilyneisyyskaavioissa on havainnollistettu Alikartanon rakennuksille vuosien mittaan tehtyjä merkittävimpiä muutoksia.

Esitetyt valokuvat on otettu kuvauskohterilla syyskuussa 2018. Julkisivukuvia on käsitelty siten, että ne vastaavat suhteiltaan julkisivupiirustuksia. Valokuvien muokkaaminen tasokuvien kaltaisiksi johtaa vääjäämättä tietynlaisiin vääristymiin. Tässä tapauksessa mittatarkkuus on uhrattu havainnollisuuden vuoksi. Julkisivupiirustuksia tai niiden osia on käytetty sellaisissa tapauksissa, joissa esimerkiksi tiheä kasvisto on estänyt riittävän laajan kuvan ottamisen. Kuvat eivät ole mittakaavassa.

Kaavioissa on esitetty viimeisimmät eri rakennusosille tehdyt muutos- tai kunnostustoimenpiteet käytettävissä olleiden piirustusten, asiakirjojen, valokuvien ja paikan päällä tehtyjen havaintojen perusteella. Mikäli muutosta ei ole kyetty ajoittamaan, ei sen yhteydessä myöskään ole vuosilukua.

Tarkisteltavat kohteet on merkitty kaaviokuvaan numeroilla, jotka vastaavat vieressä olevia tekstejä ja detailj kuvia. Samalla on kirjattu muistiin myös muutamia paikan päällä havaittuja mahdollisia tulevia rakenteellisia ongelmia. Ylipytingin alakerran ikkunoiden helat on merkitty kirjaimilla A, B ja C (s. 37).

Viereinen sivu: Ylipytingin lehti syyskuussa 2018.

Ylipytingin lounaasta päin kuvattuna syyskuussa 2018.

2

3

1

2

5

2

1

2

3

4

P

Ylipytingin nykytila

SÄILYNEISYYS JA MUUTOKSET VESIKATOLLA

1. 1972 katto kunnostettu, huopapinta.
1982 päälle kaksinkertainen lautakate painekyllästetystä puusta, pintakäsittelynä punamultatervaus.
1987 pintakäsittely Pinotex Extralla.
1993 pintakäsittely Pinotex Extralla.
2007 pintakäsittely Pinotex Classic -sekoituksella.

2. 1981 piippujen muuraus.
2006 piippujen korjaus, suojahattujen asennus.
2016 piipunjuurien tiivistys.

3. 1978–1982 l. vesikourujen rekonstruktio.

4. 2016 vedenohjain korjattu.

5. 1978–1982 tikapuut tehty.
2001 tikapuut uusittu .

SÄILYNEISYYS JA MUUTOKSET ITÄJULKISIVUSSA

Piirustus 1978: MV RHO / Hannu Puurunen.
Valokuva ja kuvankäsittely: Livady.

1. 1978–1982 ensimmäisen kerroksen ulkokuuoraukseen kunnostettu pääosin vanhoilla laudoilla.
2015 ensimmäisen kerroksen seinät maalattu punamullalla.

2. 1978–1982 toisen kerroksen ulkokuuoraukseen kunnostettu pääosin vanhoilla laudoilla, ylälaitaan lisättiin uusi vaakalauta. Vesikourujen rekonstruktio.
2007 toisen kerroksen seinät maalattu punamullalla.

3. 1978–1982 sokkeli korjattu. Betonimantteli poistettiin kaakkoiskulmaa ja kellariportaankin kohtaan ottamatta.

4. Eteläisimmässä valeikkunassa ei ole kulmarautoja. Muissa ikkunoissa kulmaraudat ovat tyyppiä A (s. 37).

5. 1978–1982 kuisti kunnostettu. Ovet uusittu.
2006 ovet huoltomaalattu.
Oven päällä kirkaskupuinen valaisin.

6. 2016 kaikki ikkunat kunnostettu.

7. 1979 lähes kaikki alimmat hirret vaihdettu.

Muita huomioita:

Sadevesi roiskuu mutterikuistin viereisistä vedenohjaimista ja kastelee sisänurkat.
Myös korvausilmaventtiilien alapuoleiset seinän osat kastuvat sateella. Näissä kohdissa julkisivuverhouslautojen alapäätä on uusittu.

SÄILYNEISYYS JA MUUTOKSET LÄNSIJULKISIVUSSA

Piirustus 1978: MV RHO / Hannu Puurunen.
Valokuva ja kuvankäsittely: Livady.

1. Pohjoisimmassa valeikkunassa puitteet ja lasit on kiinnitetty nauloilla. Muissa länsisivun ikkunoissa kulmaraudat vasemmalta lukien ovat tyyppiä C, A, B, C ja A. 2016 kaikki ikkunat kunnostettu.
2. 1978–1982 ensimmäisen kerroksen ulkovuoraus kunnostettu pääasiassa uusilla laudoilla. 2015 ensimmäisen kerroksen seinät maalattu punamullalla.
3. 1978–1982 sokkeli korjattu ja betonimantteli poistettu.
4. Vintin kahdeksanruutuiset lyijypuitteiset ikkunat on mahdollisesti siirretty Alipytingistä Ylipytinkiin taloa rakennettaessa.

5. 1978–1982 toisen kerroksen ulkovuoraus kunnostettu pääosin vanhoilla laudoilla, länsisivulla on ylälaidassa ainoastaan yksi vaakalauta, kun itäisivulla niitä on kaksi. Vesikourujen rekonstruktio. 2007 toisen kerroksen seinät maalattu punamullalla.

7. 1978–1982 l. sisäänkäynti muutettu ikkunaksi. Huomio: Seinä pullistuu ulospäin ikkunan alta.

6. Länsisivun verhous on tehty pääasiassa kokonaisista pitkistä laudoista. Etelälaidan laudoissa on katkoksia.

8. 1979 lähes kaikki alimmat hirret vaihdettu.

Muita huomioita:

Korvausilmaventtiilien alapuoleiset seinän osat kastuvat sateella. Näissä kohdissa julkisivuverhouslautojen alapäitä on uusittu.

Ylipyttingin julkisivujen inventoinnissa käytetyt ikkunapuitteiden kulmarautojen tyypit.

Tyyppi A.

Tyyppi B.

Tyyppi C.

SÄILYNEISYYS JA MUUTOKSET POHJOISJULKISIVUSSA

Piirustus 1978: MV RHO / Hannu Puurunen.
Valokuva ja kuvankäsittely: Livady.

1. 1978–1982 ensimmäisen kerroksen ulkovaalaus kunnostettu pääosin vanhoilla laudoilla. 2015 ensimmäisen kerroksen seinät maalattu punamullalla.
2. 2016 kaikki ikkunat kunnostettu.
3. 1978–1982 l. sokkeli korjattu ja betonimantteli poistettu.

4. 1978–1982 toisen kerroksen ulkovaalaus kunnostettu pääosin vanhoilla laudoilla, pohjoissivulla on ylälaidassa ainoastaan yksi vaakalauta, kun itäisivulla niitä on kaksi. Vesikourujen rekonstruktio. 2007 toisen kerroksen seinät maalattu punamullalla.

7. Vintin oikeanpuoleinen kahdeksanruutuinen ja lyijypuitteinen ikkuna on mahdollisesti siirretty Ylipytinkiin Alipytingistä. Muut vintin ikkunat ovat peräisin myöhemmältä ajalta.

5. Keittiön kuisti rakennettu vuoden 1833 jälkeen. 1978–1982 keittiön kuisti kunnostettu, oven vieriltä poistettu ikkunat.
6. 1978–1982 Ovet uusittu. 2006 ovet huoltomaalattu. Oven päällä kirkaskupuinen valaisin. Oikealla hälytyskello.

8. Vanha keittiön sisäänkäynti muutettu ikkunaksi vuoden 1830 jälkeen.
9. 1978–1982 tikapuut tehty. 2001 tikapuut uusittu

SÄILYNEISYYS JA MUUTOKSET ETELÄJULKISIVUSSA

Piirustus 1978: MV RHO / Hannu Puurunen.
Kuvankäsittely: Livady.

1. 1978–1982 siirtoväen kuisti purettu.
2. 1978–1982 ensimmäisen kerroksen ulkokuuraus kunnostettu pääasiassa uusilla laudoilla.
2015 ensimmäisen kerroksen seinät maalattu punamullalla.
3. Lännenpuoleisimmassa valeikkunassa puitteet ja lasit on kiinnitetty nauloilla. Muissa länsisivun ikkunoissa kulmaraudat ovat tyyppiä A (s. 37).
2016 kaikki ikkunat kunnostettu.

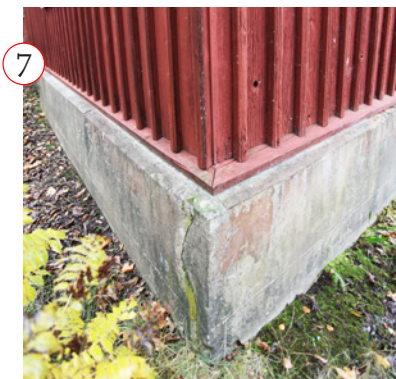

4. 1978–1982 toisen kerroksen ulkokuuraus kunnostettu pääosin vanhoilla laudoilla, pohjoissivulla on yläaidassa ainoastaan yksi vaakalauta, kun itäisivulla niitä on kaksi. Vesikourujen rekonstruktio.
2007 toisen kerroksen seinät maalattu punamullalla.

5. 2018 kellarin portaan katos uusittu.
6. Katoksen kohdalla vedenohjain.

7. 1978–1982 sokkeli korjattu. Betonimantteli poistettu kaakkoiskulmaa ja kellarin portaan kohtaa lukuun ottamatta.

8. 1979 lähes kaikki alimmat hirret vaihdettu.

Muita huomioita:

Korvausilmaventtiilien alapuoleiset seinän osat kastuvat sateella. Näissä kohdissa julkisivuverhouslautojen alapäitä on uusittu.

Ylipytingin sisätilojen inventointi

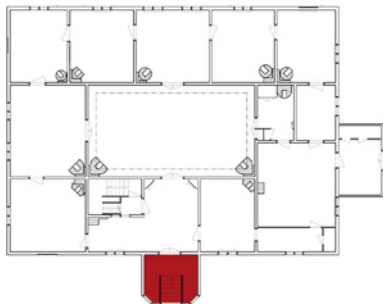
Ylipytingin sisätilat inventoitiin kolmella käyntikerralla syys–marraskuussa vuonna 2018. Ensimmäisen käyntikerran aikana näyttelyesineet ja -kalusteet olivat paikoillaan. Suurin osa valokuvista on peräisin tältä käyntikerralta. Toisen ja kolmannen käynnin aikana kalusteet oli peitetty ja näyttelyesineitä siirretty varastoon.

Kustakin sisätilasta on oma taulukko, jossa eri rakennusosien säilyneisyys on pyritty tunnistamaan yhdistelemällä kirjallisia lähteitä ja paikan päällä tehtyjä havaintoja.

Kuistin portaat.

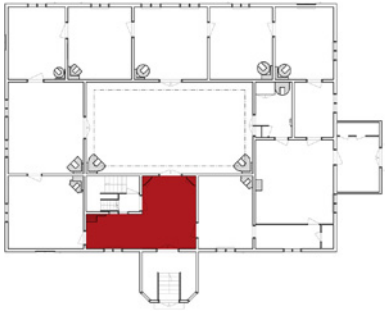
KUISTI (H1)

Koristemaalausnauha ja kattolista.

Tilan muita nimiä	Ei tiedossa.
Yleiskuvaus	Kuisti sijaitsee pääjulkisivun eli itäisivun keskellä. Se on rakennettu vuoden 1833 jälkeen, kun kartanon isännäksi tuli Nils Gustaf Nordenskiöld. Kuisti on nurkistaan viistetty ja aumakattoinen. Kuistissa on sisäporras sivukaiteineen.
Rakenne	Rankarunko.
Lattia	Kuistissa on lankkulattia. Lankkujen leveys vaihtelee välillä 160–270 mm. Lattiassa on paikkakorjauksia. Vanha lattia säilytettiin 1970- ja 1980-lukujen korjauksissa, mutta koska kuisti oli painunut ja se nostettiin kokonaisuutena ja perustettiin uudelleen alkuperäiseen korkeuteensa, jouduttiin lattialaudoitusta purkamaan. Todennäköisesti vanhat laudat palautettiin paikoilleen. Lankuissa on vanhat taotut naulat. Kuistin sisällä on viiden nousun puuporras. Porraslankut vaikuttavat uusilta (1970-1980-lukujen korjaus). Lankuissa on lankanaulat. Portaon sivuilla on pystylankuista tehty maalattut umpikaiteet. Lankut vaikuttavat vanhoilta. Kaiteiden yläpinnassa on profiloituneet puiset käsijohteet.
Jalkalistat	Jalkalistat ovat 130 mm korkeaa harmaaksi maalattua lautta, jonka yläreunassa on profilointi.
Seinät	Vaakalaudoitetut seinät on maalattu vaalean keltaiseksi vuonna 1982. Länsisivun nurkissa on viistetyt nurkkalistat. Seinien yläosassa on koristemaalausnauha, jossa on sinisiä köynnöksiä mustalla taustalla. Koristemaalaukset on tehty vuonna 1982 vanhojen fragmenttien perusteella. Uudelleenmaalatussa kuviossa onkin jossain määrin maalarin omaa näkemystä.
Ikkunat	Kuistilla on kolme yksinkertaista, ulosaukeavaa ikkunaa, jotka on maalattu vaaleiksi. Pääoven yläpuolella on kaksiruutuinen vaakaiikkuna. Viistetyissä seinäpinoissa on kummassakin kaksiruutuinen, pystysuuntainen ikkuna. Pystyikkunoilla on ikkunapenkit, joiden reunat on profiloitu. Ikkunapenkien alapuolella on uritettu profililista. Talon muista ikkunoista poiketen pystyikkunoiden uritetut listat on jirattu ylänurkista.
Ovet	Ulko-ovi on 1980-luvulta. Se on vaaleanharmaaksi maalattu puinen peilipariovi. Peilit ovat profiloituja. Sisäpuolella on salpa. Oven sivuilla on uritetut koristelistat ja yläpuolella ikkuna, jonka yläpuolella on profiloitu lista. Kuistin ja eteisen (H2) välillä on puinen peilipariovi, joka on maalattu vaaleanharmaaksi. Peilit ovat profiloituja. Oven sivuilla on uritetut listat, ovenpäällisikkunan päällä profiloitu koristelista.
Kattolistat	Valkoiseksi maalatut sileät holkkalistat.
Sisäkatto	Liimamaalilla valkoiseksi maalattu lautakatto.
Valaisimet	Ulko-oven yläpuolella seinässä on hehkulamppu ilman varjostinta.
LVIS-järjestelmät	Katossa on palohälytín.
Tulisijat	Ei ole.
Kiintokalusteet	Ei ole.
Säilyneisyydestä	Tilahahmoltaan kuisti on säilynyt. Rakennusosia on uusittu ja pintoja käsitelty.

ETEINEN (H2) JA TAMPUURI (H3)

Silmäkuvioista koristemaalausta.

Tampuurissa on museon palvelutiski.

ETEINEN (H2) JA TAMPUURI (H3)

Tilan muita nimiä	Ei tiedossa.
Yleiskuvaus	Eteinen (H2) ja tampusuuri (H3) muodostavat yhdessä pohjaltaan L-kirjaimen muotoisen huonetilan, joka sijaitsee Ylipyttingin eteläisivun keskellä, kuistin (H1) vieressä. Eteisen ja tampusuurin välillä oli 1970-luvuilla väliseinä, joka purettiin korjaustöiden yhteydessä. Eteisestä on käynti herran huoneeseen (H6), saliin (H5) sekä porrashuoneeseen (H4). Tampusuurista (H3) puolestaan on yhteys siniseen kammariin (H8).
Rakenne	Hirsirunko.
Lattia	Lattia on leveää, maalaamatonta lankkua. Lankkujen leveydet vaihtelevat. Lattiassa on eriaikaisia paikkakorjauksia. Lattia purettiin vuonna 1982, mutta se korjattiin käyttäen pääasiassa vanhoja lankkuja.
Jalkalistat	Jalkalistat ovat 130 mm korkeat, ja niiden yläosa on profiloitu. Listat on maalattu. Jalkalistat on uusittu.
Seinät	Seinät on jaettu profiloitulla puisella vaakalistalla kahteen vyöhykkeeseen. Lista on uusittu ja maalattu helmenharmaalla vuonna 1982. Eteisen ja tampusuurin ilmeikkäät maalauspinnot kunnostettiin konservoimalla vuonna 1982. Listojen alapuolisessa vyöhykkeessä on säkkikangas, jossa on punaista graniittia muistuttavaa värillistä roiskemaalausta punertavalla taustalla. Vaakalistan yläpuolisessa seinänosassa on hirsipinnalle tehty koristemaalauk. Siinä on pensselillä vapaalla kädellä tehtyjä kuvioita, jotka muistuttavat joko suuria oksankohtia tai leveitä silmiä. ¹ Tampusuurin lounaiskulmassa on hormi ja palomuuuri, jotka on maalattu valkoiseksi liimamaalilla. ²
Ikkunat	Tampusuurin ulkoseinässä on kuusiruutuinen, kaksinkertainen vaaleanharmaaksi maalattu fortuskaton ikkuna. Sisäpuutteet on ruuvattu kiinni, ulkopuutteet aukeavat ulospäin. Kapea ikkunapenkki on puuta. Sen alapuolella on profiloitu lista. Ikkunan sivuilla on uritetut, leveät listat ja yläpuolella profiloitu, ylöspäin levenevä koristelista.
Ovet	Tampusuurin ja porrashuoneen (H4) välillä on yksinkertainen neliruutuinen, kulmarauoitettu sisäikkuna, joka on maalattu vaaleanvihreäksi. Kuistille (H1) ja saliin (H5) johtavat puupeilipariovet ovat muita sisäovia korkeampia. Ne ovat vanhoja, mutta kunnostettuja. Ovisa on raskalaiset saranat. Kuistin ovesa on messinkipainike, salin ovesa kierrettävä painike, jonka ympärillä on oveen kiinnitetty metallinen silmukakuvioinen levy. Herran huoneeseen (H6), porrashuoneeseen (H4) ja siniseen kammariin (H8) johtavat ovet ovat matalampia, yksilehtisiä puupeiliovia. Kaikki ovet kynnyksineen ja ovilistoineen on maalattu helmenharmaalla.
Kattolistat	Leveä profiloitu valkoiseksi maalattu kattolista.
Sisäkatto	Sileää valkoiseksi maalattua lautta.
Valaisimet	Eteisen katosta roikkuu valaisin.
LVIS-järjestelmät	Ikkunan alapuolella on vesikiertopatteri. Tampusuurin seinässä on pistorasiat. Katossa kattovalaisin. Katossa on palohälytyn.
Tulisijat	Ei ole. Tampusuurin lounaiskulmassa alun perin sijainnut uuni on purettu, mutta jäljellä on rapattu ja maalattu muuriosa.
Kiintokalusteet	Salin (H5) vasten olevalla seinällä on talon alkuperäiset kustavilaistyyppiset nurkkakaapit.
Säilyneisyydestä	Tilahahmo on säilynyt alkuperäisenä. Uuni on purettu. Rakennusosia on kunnostettu. Seinien koristemaalaukset on ennallistettu.

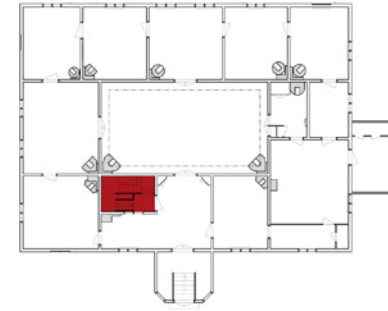
¹ Selostus päärakennuksessa tehdyistä restaurointitöistä, Puurunen 1983

² Pentti Pietarilan haastattelu Alikartanossa 27.11.2015

Toisen kerroksen ylätasanteella on ikkuna.

PORRAS (H4)

Portaaseen kuljetaan eteisen (H2) kautta.

PORRAS (H4)

Tilan muita nimiä	Ei tiedossa.
Yleiskuvaus	Eteisestä (H2) lähtevä porrashuone, josta pääsee kellariin, käyttöullakolle ja lehterille. Ylätasanteen katossa on luukku, josta pääsee lehterin vintille.
Rakenne	Hirsirunko. Portaon keskellä on lautaseinä.
Lattia	Askelmat ja välitasot ovat maalaamattomat. Porrasaskelmien laidoilla on ruskeaa maalia.
Jalkalistat	Ei ole.
Seinät	Ensimmäisen kerroksen kohdalla vihreäksi maalattu lauta- ja hirsiseinä. Toiseen kerrokseen vievien portaiden lauta- ja hirsiseinät maalattu vaalealla liimamaalilla. Portaissa ruskeaksi maalattu puinen käsijohde.
Ikkunat	Ensimmäisessä kerroksessa tampusuuriin (H3) avautuva ikkuna (ks. tampusuuri), toisessa kerroksessa yksinkertainen ulosaukeava ikkuna.
Ovet	Eteiseen (H2) ja toisen kerroksen lehterille peiliovet. Ullakolle matala peiliovi. Portaikon väliovi on lautarakenteinen. Alimpaan rappuseen on tehty kirveellä lovi, jotta ovi pääsee aukeamaan. Kellariin vieviin portaisiin lautaovi.
Kattolistat	Paikoitellen yksinkertaisia liimamaalilla vaaleaksi maalattuja listoja.
Sisäkatto	Osin portaiden alapintaa, osin liimamaalilla vaaleaksi maalattua lautapintaa.
Valaisimet	Seinään kiinnitetty valaisin.
LVIS-järjestelmät	Välitason katossa ja portaiden alapinnassa palohälytin.
Tulisijat	Ei ole.
Kiintokalusteet	Hyllylevyjä nurkissa ja oviaukon päällä, kellarin portaassa metallisilla verkko-ovilla varustettu, hiirivarma ruokahylly.
Säilyneisyydestä	Porrashuone on Ylipytingin ainoa sisätila, joka on voitu säilyttää täysin koskemattomana sekä rakenteellisesti että pinnoiltaan. Patinoituneet ja kuluneet pinnat puhdistettiin, mutta säilytettiin vuosien 1978–1982 korjauksissa muuttumattomina.

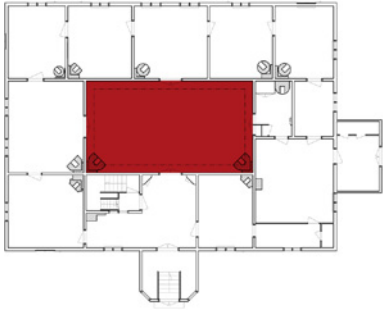

Portaan pintojen patina säilytettiin 1970–1980-lukujen korjauksissa ennellaan.

Salin pohjoispääty.

SALI (H5)

Sali Signe Branderin kuvaamana vuonna 1911.
Kuva: MV pääarkisto HK19200131:12.

Salin eteläpääty lokakuussa 2018.

SALI (H5)

Tilan muita nimiä	Ei tiedossa.
Yleiskuvaus	Sali on Ylipyyntin suurin ja keskeisin tila. Alun perin se toimi edustus- ja seurustelutilana sekä ruokasalina. Museokäytössä salin kalusteet edustavat 1800-luvun puolivälin uusrokoota. ¹ Kahden kerroksen korkuinen tila on avoinna toisessa kerroksessa kiertävälle lehterille. Salin jokaisen seinän keskellä on pariovi. Niistä on käynti eteiseen (H2), iso föрмаakiin (H9), vähäföрмаakiin (H12) ja pikkukyökkiin (H15).
Rakenne	Hirsirunko, joka kannattaa toisen kerroksen lehteriä.
Lattia	Vanha lattia säilytettiin vuosien 1978–1982 korjauksissa. ²
Jalkalistat	140 mm korkeat harmaaksi maalatut puulistat, joiden yläosa on profiloitu. Listat ovat uudet.
Seinät	Seinät ovat hirsipintaisia ja niissä on kaksi liimamaalikerrosta, päällä vaaleansininen ja alla vaalea okra. Seinien yläosaa kiertää siniseen maalipintaan liittyvä sapluunalla tehty friisi. Vuonna 1982 koristefriisin pintaa vain korjattiin. Seinän sininen osuus maalattiin käytännöllisesti katsoen uudelleen, sillä hirsien rakoja jouduttiin kittamaan ja vanha maali oli monin paikoin hilseillyt. Jakolistan alapuolelta seinät on maalattu harmaiksi. ³ Asuinhuoneiden väliseinien hirsien päät ovat näkyvissä.
Ikkunat	Ei ole. Saliin tulee ylävaloa lehterin ikkunoista.
Ovet	Alkuperäiset paripeiliovet neljään suuntaan. Kunnostettu vuonna 1982.
Kattolistat	Lehterin salin puolelle kurottuvan osan laidassa ja alapinnassa on eri tavoin profiloituja ja erivärisiä listoja sekä harmaa hammaslista.
Sisäkatto	Pääosin valkoisella liimamaalilla maalattu lautakatto on konservoitu vuonna 2017 (ks. lehterin sisäkatto.)
Valaisimet	Katossa kynttiläkruunu, länsiseinässä neljä kynttelikköä.
LVIS-järjestelmät	Pistorasioita. Palohälyttimiä katossa (ks. lehteri).
Tulisijat	Koillis- ja kaakkoisnurkissa on valkoiset kaakeliuunit. Vuosien 1978–1982 korjauksien yhteydessä toinen uuni jouduttiin purkamaan ja rakentamaan entiselle paikalleen perustusten liikkumisen takia. Tulipesät on muurattu umpeen. ⁴
Kiintokalusteet	Astiakaappi pikkukyökkiin (H15) vievän parioven toisen puoliskon takana.
Säilyneisyydestä	Tilahahmo on säilynyt alkuperäisenä. Museoksi muutettaessa ei ole tarvinnut tehdä rakennusteknisiä muutoksia.

¹ Ylipyyntin huoneiden näyttelyesitteet

² Selostus päärakennuksessa tehdyistä restaurointitoista, Puurunen 1983

³ Selostus päärakennuksessa tehdyistä restaurointitoista, Puurunen 1983

⁴ Selostus päärakennuksessa tehdyistä restaurointitoista, Puurunen 1983

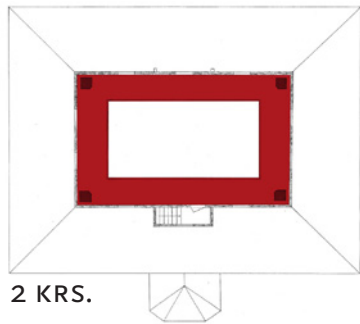

Salin länsipuoliset ovet avautuvat Vähäförmaakiin (H12).

Lehterin eteläpääty.

LEHTERI

Sali ja lehteri Selim A. Lindqvistin
kuvaamana vuonna 1892.
Kuva: [finna.fi MV HK18921029.8](https://finna.fi/MV/HK18921029.8).

Sali ja lehteri
syyskuussa 2018.

Kattokruunu.

Koristeellinen karttapallo kuuluu lehterin
näyttelyesineisiin.

LEHTERI

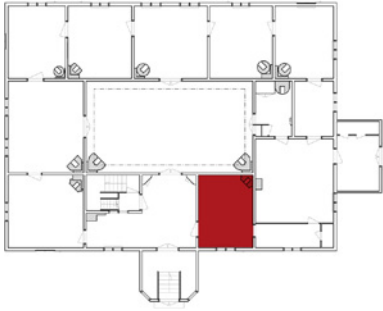
Tilan muita nimiä	Ei tiedossa
Yleiskuvaus	Salia (H5) toisessa kerroksessa kiertävä lehteri oli omistettu tieteelle. Lehterille tilattiin 1820-luvun alussa useita mineraali- ja kirjakaappeja. Seinillä oli esillä kuuluisia mineralogea esittäviä kuparipiirroksia. Lehterin sisustus lieenee pääosin peräisin, Nils Otto Nordenskiöldin ajalta 1800-luvun lopulta. ¹
Rakenne	Hirsirakenteiset ulkoseinät. Keskeltä auki saliin (H5) päin.
Lattia	Vanhassa laualattiassa on vihreän sävyillä maalattu kulunut vinoruutukuvio.
Jalkalistat	128 mm leveät jalkalistat on maalattu öljymaalilla vaaleanharmaiksi.
Seinät	Seinän yläosassa pahvitettu alue, jossa kattolistan alapuolella on koristekuvio. Vuonna 1982 suurin osa pahveista säilytettiin, mutta osa on kiinnitetty uudelleen ja joitain osittain uusittu. Seinän alaosassa on pingotettu maalattu kangas.
Ikkunat	Ikkunoita on jokaiseen ilmansuuntaan, yhteensä yhdeksän kappaletta neliruutuisia kaksinkertaisia ikkunoita, joista suurin osa on alkuperäisiä.
Ovet	Portaaseen (H4) menevä vaaleanharmaaksi maalattu peiliovi.
Kattolistat	103 mm korkeat profiloidut kattolistat on maalattu öljymaalilla vaaleanharmaiksi.
Sisäkatto	Pääosin valkoisella liimamaalilla maalattu lautakatto on konservoitu vuosina 2016–2017.
Valaisimet	Katossa kynttiläkruunu, joka roikkuu salin (H5) tasolla.
LVIS-järjestelmät	Pohjoisseinässä hälytin. Katossa neljä palovaroitinta. Ulkoseinissä sähköpistokkeita.
Tulisijat	Ei ole. Rakennuksen savupiiput (4 kpl) kulkevat kerroksen läpi lehterin ulkonurkissa. Piiput on marmoroitu vihreillä sävyillä.
Kiintokalusteet	Seinustoilla kirjahyllyjä. Lehteriä kiertää vaaleanharmaalla öljymaalilla maalattu puinen kaide, joiden metallikiinnikkeistä osa on alkuperäisiä, osa lisätty rakennusta museotaessa.
Säilyneisyydestä	Lehterin tilahahmo on säilynyt alkuperäisenä. Museoksi muuttamisen aikana lehterille ei ole tarvinnut tehdä rakennusteknisiä muutoksia ja 2000-luvulla lehteriä on konservoitu huolella.

¹ Ylipytingin huoneiden näyttelyesitteet

Lehterin itälaita
kuvattuna salin yli.

HERRAN HUONE (H6)

Herran huoneen uuni on entistetty 1980-luvulla.

Herran huone kuvattuna arkistoon päin.

HERRAN HUONE (H6)

Tilan muita nimiä	Herran työhuone, isännän huone.
Yleiskuvaus	Herran huone sijaitettiin aikanaan eteisen viereen, jotta isännän luona asioivat alaiset eivät häiritsisi herrasväen elämää. ¹ Nykyisin huoneen seinillä on kuvia tilan historiasta ja rakennusten vaiheista. Suorakaiteen muotoisen läpikulkuhuoneen luoteisnurkassa on rapattu pystyuuni. Huone saa valoa itäsivun ikkunasta.
Rakenne	Hirsirunko.
Lattia	Pääosin maalaamaton lankkulattia. Lattian länsiosassa kulunutta ruskeaa maalia.
Jalkalistat	130 mm korkeat listat, joiden yläosa on profiloitu. Listat on maalattu. Jalkalistat on uusittu.
Seinät	Seinien vanhat tapettipinnat on poistettu 1980-luvulla. Seinäpinnat on jaettu listalla kahteen vyöhykkeeseen. Seinän alaosaan on palautettu alkuperäisen tyyppinen säkkikangasverhous, joka on maalattu liimamaalilla tummanpunaiseksi. Listan yläpuolinen osa on tasaista hirsipintaa, joka on 1980-luvulla maalattu vaalean okrankeltaiseksi alkuperäisiä värisävyjä noudattaen. Uunin takana on palomuuuri. Ulkoseinässä on pyöreä raitisilmaventtiili.
Ikkunat	Itäsivulla on yksi kuusiruutuinen fortuskallinen ikkuna, jonka sisäpuutteet on ruuvattu kiinni ja ulkopuutteet aukeavat ulospäin.
Ovet	Ovet ovat matalia peiliovia.
Kattolistat	Valkoiseksi maalattu, leveä, poikkileikkauspinnaltaan kaarevaksi profiloitu puinen kattolista.
Sisäkatto	Liimamaalilla valkoiseksi maalattu lautakatto. Katossa näkyy paikkakorjauksia, sillä katossa on ollut lahovaurioita. 1970-luvulla kattolaudat olivat sortumaisillaan, ja yksi vasoista uusittiin.
Valaisimet	Katosta roikkuu valaisin.
LVIS-järjestelmät	Eteläseinässä on pistorasioita. Katossa on palohälytín. Ikkunan alla on kiertovesipatteri.
Tulisijat	Luoteiskulman uuni on yläosastaan profiloitu, muurattu pystyuuni. Luukku on koristeellinen. Uuni on rapattu ja maalattu liimamaalilla valkoiseksi. Uuni on entistetty ulkoasultaan 1980-luvulla. Siirtolaisvaiheessa uuniin oli liitetty hella ja muurattu höyrykupu. ²
Kiintokalusteet	Ei ole.
Säilyneisyydestä	Tilahahmo on säilynyt. Rakennusosia on uusittu ja kunnostettu.

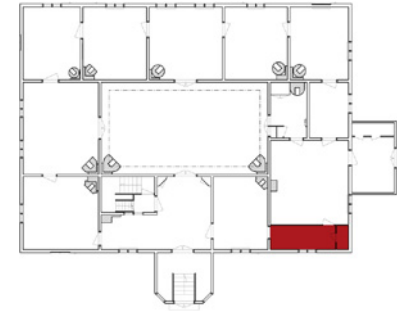
¹ Ylipytingin huoneiden näyttelyesitteet

² Selostus päärakennuksessa tehdyistä restaurointitöistä, Puurunen 1983

Arkiston pohjoisseinällä on "raha-komero", jonka ovi on tapetoitu.

ARKISTO (H7)

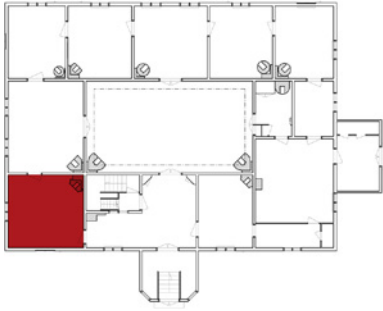
Uutta ja vanhaa tapettipintaa.

ARKISTO (H7)

Tilan muita nimiä	Ei tiedossa.
Yleiskuvaus	Arkistihuone on kapea käytävämainen tila herran huoneen (H6) vieressä, rakennuksen koillisnurkassa. Huoneen pohjoispäädyssä on lautarakenteinen komero.
Rakenne	Ulkoseinät hirttä, keittiöön päin lautaseinä.
Lattia	Maalaamaton lankkulattia on uusittu 1980-luvulla.
Jalkalistat	Noin 110 mm korkeat puulistat, joiden yläosa on viistottu (profilointi muiden huoneiden jalkalistoja yksinkertaisempi). Jalkalistat ovat todennäköisesti 1980-luvulta.
Seinät	Pääosin hirsiseinät. Keittiön (H16) vastainen seinä on lautaseinä. Pohjoispäädyn komeron seinä on myös lautta. Sekä hirsiseinien päällä on tapetti. Eteläsivun seinällä on jätetty näkyviin kaikki tapetti-, sanomalehti- ja pahvikerrokset restaurointityön lähtökohdan ja vaiheiden havainnollistamiseksi. Muilla seinillä on otettu esille 1800-luvun lopun medaljonkiaiheinen tapetti, jota oli säilynyt suuria alueita ehjänä mutta väriään muuttaneena. Vanhaa tapettipintaa on jätetty näkyviin ikkunaseinälle ja keittiöön johtavan oven ympärille. Pintoja on täydennetty muilta seiniltä siirretyillä palasilla. Keittiön puoleisella seinällä vanha tapetti on peitetty uudella, vanhan mallin mukaan valmistetulla tapetilla. Tarkoituksena oli tuoda huoneeseen uutta mutta vanhankaltaista tapettipintaa alkuperäisen värisenä. Uusi tapetti on kiinnitetty alla olevan tapetin suojelemiseksi vain reunoistaan. Kiinnitys on tehty 1700-luvulla käytettyä menetelmää soveltaen pahviliuskoilla, joiden ympäri tapetin reuna taitettiin ja nidottiin kiinni seinään.
Ikkunat	Itäisivulla on yksi kuusiruutuinen fortuskaton ikkuna, jonka sisäpuiteteet on ruuvattu kiinni ja ulkopuuteet aukeavat ulospäin.
Ovet	Herran huoneen (H6) ovi on matala peiliovi. Keittiöön (H16) johtavassa keltaisessa pystylankkuovessa on kokonaan upotetut, kiilamaiset vaakapienat ja painikkeellinen kamarilukko. Komeron pystylautaovi on tapetoitu.
Kattolistat	Kattolista on osin maalattu, pohjoisosassa on maalaamattomia osia.
Sisäkatto	Liimamaalilla valkoiseksi maalattu lautakatto.
Valaisimet	Katosta roikkuu lasikupuinen hehkulamppu.
LVIS-järjestelmät	Ulkoseinällä pistorasiat. Murtohälyttimen kytkentöjä. Katossa palohälytin.
Tulisijat	Ei ole.
Kiintokalusteet	Pohjoispäädyssä on pystylautaseinäinen komero.
Säilyneisyydestä	Huone on alun perin ollut osa keittiötä (H16), muutos tehty jo 1800-luvulla. ¹ Rakennusosia uusittu ja kunnostettu.

¹ Kartano ja pappila, MV RHO 2/1973

SININEN KAMMARI (H8)

Uuni tehtiin vuonna 1982 yhdistämällä osia kahdesta Lappeenrannasta löytyyneestä vanhasta uunista.

Sininen kammari on sisustettu myöhäiskustavilaiseen tyyliin.

SININEN KAMMARI (H8)

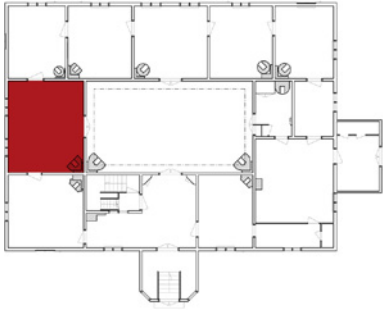
Tilan muita nimiä	Konsulien kamari.
Yleiskuvaus	Ylipyttingin kaakkoiskulman sininen huone (H8) on pohjaltaan neliömäinen ja saa valoa eteläsivun ikkunasta. Sen sisänurkassa on kaakeliuuni, pohjois- ja länsisivuilla on sisäövet. Alun perin huonetta on käytetty mahdollisesti vierashuoneena. Eklöfien aikaan huonetta on kutsuttu Konsulien kamariksi. Huone toimi museotoiminnan alkuvaiheessa varastona ja henkilökunnan pukutilana. Vuonna 1988 huone päätettiin kalustaa museonäyttelyyn kuuluvaksi. Sininen huone otettiin osaksi näyttelyä keväällä 1990 ja se kalustettiin myöhäiskustavilaiseen tyyliin. ¹
Rakenne	Hirsirunko.
Lattia	Lattia on maalaamatonta lankkua ja uusittu 1980-luvun alussa. Pinta patinoitiin, jotta lattia sopii uskottavammin huoneen 1800-luvun alun interiööriin. Patinointitapaa ei kirjattu muistiin, mutta Pentti Pietarilan mukaan patinointi on saatettu tehdä vesipetsillä tai mustalla teellä. ² Lankut ovat pohjois–eteläsuuntaisia, mutta eteläsivua vasten on seinän suuntainen lankku.
Jalkalistat	Yläosastaan profiloituneet korkeat puiset listat, jotka on maalattu.
Seinät	Sinertävän harmaaksi maalatut tasapintaiset hirsiseinät.
Ikkunat	Eteläsivulla on kuusiruutuinen fortuskallinen ikkuna, joka on maalattu vaaleanharmaaksi. Sisäpuutteet on ruuvattu kiinni, ulkopuutteet aukeavat ulospäin.
Ovet	Vaaleanharmaiksi maalatut peiliovet.
Kattolistat	Leveä, poikkileikkauspinnaltaan kaareva, valkoiseksi maalattu puinen kattolista.
Sisäkatto	Liimamaalilla valkoiseksi maalattu lautakatto.
Valaisimet	Ei ole.
LVIS-järjestelmät	Murtohälytyn ja liikkeentunnistin eteläseinässä. Uusia sähköasennuksia tehty vuonna 1993 siirrettävää sähköpatteria varten. Katossa palovaroitin.
Tulisijat	Sinisen kammarin luoteisnurkassa on alun perin ollut kaakeliuuni, joka oli jossain vaiheessa vaihdettu pönttöuuniksi. Vuonna 1982 pönttöuuni purettiin ja paikalle muurattiin 1800-luvun alun kaakeliuuni, joka sopi paremmin vanhaan interiööriin. Tyyliin sopiva uuni tehtiin yhdistämällä kaksi Lappeenrannasta purettua kaakeliuunia. Uunin luukku on ostettu helsinkiläisestä antiikkiliikkeestä. Kaakelit ovat valkoisia ja kuviottomia ja uunin yläosa on profiloitu.
Kiintokalusteet	Ei ole.
Säilyneisyydestä	Tilahahmo on säilynyt. Uuni ei ole alkuperäinen.

¹ <http://www.kansallismuseo.fi/fi/alikartano/museokierros>

² Puurusen ja Ivarsin haastattelu Alikartanossa 20.10.2015 sekä Pietarilan haastattelu Alikartanossa 27.11.2015

ISO FÖRMAAKI (H9)

Iso Förmaaki on kalustettu biedermeiertyyliin Signe Branderin vuonna 1911 ottaman valokuvan perusteella.
Kuva: finna.fi MV HK10000.5667.

Iso Förmaaki salista (H5) kuvattuna.

ISO FÖRMAAKI (H9)

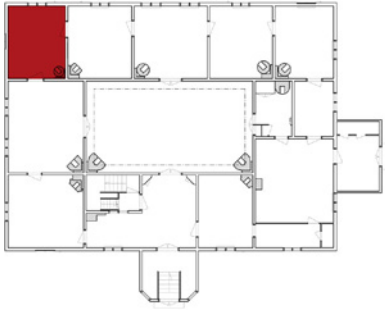
Tilan muita nimiä	Ei tiedossa.
Yleiskuvaus	Iso förmaaki eli salin etuhuone sijaitsee salin (H5) eteläpuolella, sinisen kammarin (H8) ja Eerikin kammarin (H10) välissä. Huone on kalustettu vuonna 1911 otetun valokuvan perusteella biedermeiertyyliin 1830-luvun tapaan. ¹ Iso förmaaki saa luonnonvaloa eteläsivun kahdesta ikkunasta. Sisänurkassa on kaakeliuuni. Siirtovälikäikana isosta förmaakista oli käynti kuistin kautta ulos. Vuosien 1978–1982 korjaustöiden yhteydessä kuisti purettiin ja oviaukon paikalle palautettiin ikkuna.
Rakenne	Hirsirunko.
Lattia	Lattia on maalaamatonta lankkua. Lankkuja on korjattu ja uusittu vuosien 1978–1982 korjaustöiden yhteydessä. Lankut ovat pohjois–eteläsuuntaisia, mutta eteläsivua vasten on seinän suuntainen lankku.
Jalkalistat	Yläosastaan profiloidut ja viistetyt korkeat listat, jotka on maalattu.
Seinät	Tapetoidut hirsiseinät. Tapeteissa on kukkakuviointi. Kattolistan alapuolella on koristenauha. Tapetit ovat osittain peräisin 1890-luvulta, osittain uusittuja kopioita. Tapetit restaurointiin vuonna 1982, jolloin vanhasta tapetista tehtiin offset-menetelmällä kopiotapettia, jolla tehtiin paikkakorjauksia. Viimeisin tapettien restaurointityö on tehty vuonna 2010, jolloin korjattiin repeämiä. Tapeteissa on uusia repeytymiä, ainakin nurkissa. Lisäksi tapetti kupruilee paikoin.
Ikkunat	Eteläsivulla on kaksi kuusiruutuista fortuskatonta ikkunaa, jotka on maalattu vaaleanharmaaksi. Sisäpuutteet on ruuvattu kiinni, ulkopuutteet aukeavat ulospäin. 1940-luvulla lännen puoleinen ikkuna purettiin ja paikalle tehtiin ulko-ovet ja kuisti, mutta uloskäynti kuisteineen on purettu ja ikkuna palautettu vuosina 1978–1982.
Ovet	Salin puolelle on korkea peilipariovi, kammareiden ovet ovat matalampia yksilehtisiä peiliovina. Ovet listoituksineen on maalattu vaaleanharmaaksi.
Kattolistat	Leveä, poikkileikkauspinnaltaan kaareva, valkoiseksi maalattu kattolista. Kattolistoja on restauroitu viimeksi vuonna 2010.
Sisäkatto	Liimamaalilla valkoiseksi maalattu lautakatto. Katon viimeisin restaurointityö on tehty vuonna 2010.
Valaisimet	Nelikynttiläinen kattokruunu, joka on samanlainen kuin huoneen valokuvassa vuodelta 1911.
LVIS-järjestelmät	Ulkoseinällä on pistorasia, katossa palovaroitin.
Tulisijat	Huoneen sisänurkan valkoinen kaakeliuuni on mahdollisesti 1800-luvun loppupuolelta. Sen ylä- ja alaosissa on keraamiset profililistat. Uuni on kunnostettu 1970-luvun alkupuolella, jolloin siitä purettiin lieden liittämiseksi muurattu osa ja tehtiin messinkiset suuluukut.
Kiintokalusteet	Ei ole.
Säilyneisyydestä	Tilahahmo on hyvin säilynyt, rakennusosia kunnostettu ja osin uusittu. Eteläsiivuun 1940-luvulla toisen ikkunan paikalle tehty ulko-ovi ja kuisti on sittemmin purettu ja ikkuna palautettu.

¹ <http://www.kansallismuseo.fi/fi/alikartano/museokierros>

Ison Förmaakin itälaita.

EERIKIN KAMMARI (H10)

Eerikin kammarista avautuu pitkä näkymä länsipuolen huoneiden läpi.

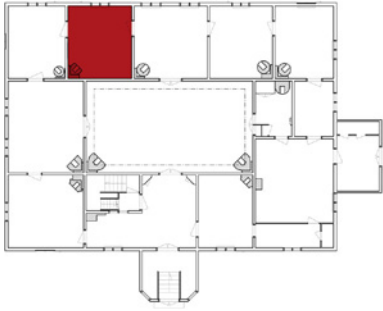
Eerikin kammarista syyskuussa 2018.

EERIKIN KAMMARI (H10)

Tilan muita nimiä	Poikien kammari.
Yleiskuvaus	Talon lounaiskulmassa sijaitseva Eerikin kammari on saanut nimensä Nils Otto Nordenskiöldin pojan Nils Erikin mukaan. Sen länsisivulla on ikkuna ja sisäkulmassa uuni. Huoneessa on esillä A. E. Nordenskiöldin karttakokoelman karttoja ja kuvia hänen poikansa Gustafin Mesa Verden kalliokaupungissa tekemistä arkeologisista kaivauksista. ¹ Siirtoväikään Eerikin kammarista oli käynti kuistin kautta ulos. Vuosien 1978–1982 korjaustöiden yhteydessä kuisti purettiin ja sen paikalle tehtiin valeikkuna.
Rakenne	Hirsirunko.
Lattia	Maalaamaton lankkulattia. Lankkuja on uusittu vuosien 1978–1982 korjaustöiden yhteydessä. Joissakin lattialankuissa on kapeita paikkapaloja. Uunin ympärillä on katkaistut lattialankut, joiden alle on lisätty betonivarmistukset. Lankut ovat pohjois–eteläsuuntaisia, mutta eteläsvuon vasten on seinän suuntainen lankku.
Jalkalistat	Yläosastaan profiloituneet ja viistetyt korkeat puiset listat, jotka on maalattu.
Seinät	Hirsiseinien päällä on pinkopahvi, jonka päällä on vaaleansiniseksi maalattu tapetti. Seinissä on päällekkäin eri-ikäisiä tapettikerroksia, joista vanhin on 1870-luvulla painettu kartussikoristeinen uusrenessanssitapetti. Itäseinällä tapettikerrokset on leikattu auki siten, että niitä pääsee selaamaan. Hirsiseiniä ei ole ilmeisesti ole missään vaiheessa savirapattu, sillä niihin ei ole lyöty kynsiä savirappausta varten. Uunin takana on palomuuuri.
Ikkunat	Länsisivulla on yksi kuusiruutuinen fortuskallinen ikkuna, joka on maalattu vaaleanharmaaksi. Sisäpuutteet on ruuvattu kiinni, ulkopuutteet aukeavat ulospäin.
Ovet	Huoneessa on kaksi yksilehtistä, vaaleanharmaaksi maalattua peiliovea, joita kiertävät uritetut koristelistat. Vuosien 1978–1982 muutoksissa valeikkunan kohdalla ollut tarpeettomaksi jäänyt ovilevy on jätetty seinäpaperoinnin alle.
Kattolistat	Leveä, poikkileikkauspinnaltaan kaareva kattolista, maalattu valkoiseksi.
Sisäkatto	Liimamaalilla valkoiseksi maalattu lautakatto.
Valaisimet	Uusi riippuvalaisin.
LVIS-järjestelmät	Eteläseinällä pistorasioita. Ikkunan sivulla on turvalaitteita.
Tulisijat	Sisänurkassa on maalattu peltikuorinen pönttöuuni, jossa on koristeelliset luukut. Uuni on muurattu 1900-luvun alkupuolella. Vuosien 1978–1982 korjauksissa purettiin uuniin liitetty siirtoväikään hella ja uuni paikattiin. Uuni on maalattu kevyesti uudelleen öljymaalilla vuonna 1982.
Kiintokalusteet	Ei ole.
Säilyneisyydestä	Eteläsvuon 1940-luvulla tehty ulko-ovi ja kuisti on purettu vuosina 1978–1982 ja valeikkuna palautettu. Nykyinen tilahahmo vastaa 1800-luvun tilannetta. Rakennusosia kunnostettu ja osin uusittu.

¹ <http://www.kansallismuseo.fi/fi/alikartano/museokierros>

VIERASTEN HUONE (H11)

Vierasten huoneen uunissa on kahdet luukut. Ylempien luukkujen takana on lämpöhyllä.

Vierasten huoneen seinät ovat hirsipinnalla.

VIERASTEN HUONE (H11)

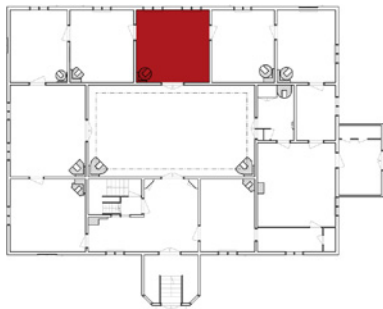
Tilan muita nimiä	Tyttärien kamari.
Yleiskuvaus	Länsisivua vasten oleva vierasten huone on toiminut perheen tytärten kamarina vielä 1800-luvun puolivälissä. Nykyisin huoneessa esitellään Adolf Nordenskiöldin tieteellistä uraa ja hänen kuuluisaa Koillisyöryn purjehdustaan. ¹ Läpikulkuhuone saa valoa länsisivun ikkunasta. Nurkassa on kaakeliuuni.
Rakenne	Hirsirunko.
Lattia	Lankkulattia. Lankut vaikuttavat vanhoilta ja niiden pinnassa on vanhaa maalia. Lankkuja on korjattu vuosien 1978–1982 korjaustöiden yhteydessä. Joidenkin lankkujen reunoissa on kapeita paikkapaloja. Uunin ympärillä laudat on vaihdettu.
Jalkalistat	Yläosastaan profiloidut ja viistetyt korkeat listat, jotka on maalattu.
Seinät	Siniseksi maalatut hirsiseinät. Uunin takana on palomuuuri.
Ikkunat	Länsisivulla yksi kuusiruutuinen fortuskallinen ikkuna, joka on maalattu vaaleanharmaaksi. Sisäpuutteet on ruuvattu kiinni, ulkopuutteet aukeavat ulospäin.
Ovet	Huoneessa on kaksi yksilehtistä peiliovea. Ovia kiertävät uritetut koristelistat. Ovet ja listat on maalattu vaaleanharmaaksi. Kynnykset on maalattu.
Kattolistat	Leveä, poikkileikkauspinnaltaan kaareva puinen kattolista, joka on maalattu valkoiseksi.
Sisäkatto	Liimamaalilla valkoiseksi maalattu lautakatto.
Valaisimet	Uusi riippuvalaisin.
LVIS-järjestelmät	Ikkunan alla on vesikiertopatteri. Seinillä on pistorasioita. Katossa on palovaroin.
Tulisijat	Sisänurkassa on valkoinen kaakeliuuni, jossa on kahdet päällekkäiset luukut, sillä ylempien luukkujen takana on lämpöhyllä. Uunin alaosassa on keraaminen profilointi, yläosassa on profiloinnin lisäksi rikkaampia koristemuotoja. Kaakeliuuni on pystytetty vuosien 1978–1982 korjaustöiden yhteydessä pönttöuunin paikalle.
Kiintokalusteet	Ei ole.
Säilyneisyydestä	Tilahahmo on säilynyt hyvin.

¹ <http://www.kansallismuseo.fi/fi/alikartano/museokierros>

Vähäförmaaki syyskuussa 2018.

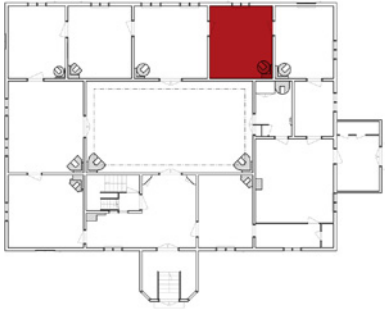
VÄHÄFÖRMAAKI (H12)

Vähäförmaakissa on pyöreä kaakeliuuni.

Tilan muita nimiä	Ei tiedossa.
Yleiskuvaus	Salin länsipuolinen vähäförmaaki eli salin etuhuone on läpikulkuhuone, jonka sisäkulmassa on pyöreä kaakeliuuni.
Rakenne	Hirsirunko.
Lattia	Lattia on maalaamaton lankkulattia. Lankkuja on uusittu vuosien 1978–19802 korjaustöiden yhteydessä.
Jalkalistat	Yläosastaan profiloituneet ja viistetyt korkeat puiset listat, jotka on maalattu.
Seinät	Keltaiseksi maalatut hirsiseinät. Vanhoja värakerroksia on otettu esiin pohjoissivulla. Uunin takana on palomuuuri.
Ikkunat	Länsisivulla on kaksi kuusiruutuista, fortuskatonta puuikkunaa, jotka on maalattu vaaleanharmaaksi. Sisäpuutteet on ruuvattu kiinni, ulkopuutteet aukeavat ulospäin. Helat ovat vanhoja. Eteläisemmän ikkunan paikalta purettiin uloskäynti vuosien 1978-1982 korjausten yhteydessä. Seinä on ikkunan kohdalta pullistunut. Puurusen mukaan ikkuna oli ollut varastoituna ullakolla. Ikkunan helotukset poikkeavat muiden ikkunoiden heloituksesta.
Ovet	Salin puolella on korkeat peilipariovet. Vierasten huoneeseen (H11) ja rouvan kammariin (H13) johtavat ovet ovat matalia yksilehtisiä puupeiliovia. Ovet listoituksineen ja kynnyksineen on maalattu. Vähäförmaakin ja rouvan kammarin (H13) välisen oven karmissa on 1800-luvulla tehtyjä merkintöjä lasten pituuskasvusta.
Kattolistat	Leveä, poikkileikkauspinnaltaan kaareva puinen kattolista, maalattu valkoiseksi. Maalipinta lohkeilee paikoin.
Sisäkatto	Liimamaalilla valkoiseksi maalattu lautakatto.
Valaisimet	Katosta roikkuu vanhanmallinen kynttiläkruunu.
LVIS-järjestelmät	Ikkunoiden alapuolella on kaksi vesikiertopatteria. Seinässä on pistorasioita. Ikkunoiden sivulla on turvalaitteita. Katossa on palovaroitin.
Tulisijat	Sisänurkassa on pyöreä valkoinen kaakeliuuni, jossa on koristeelliset luukut. Luukkujen alapuolella ja uunin yläosassa on koristekuvioita. Uunin etupuolella on suojapelti.
Kiintokalusteet	Ei ole.
Säilyneisyydestä	Tilahahmo on säilynyt hyvin.

ROUVAN KAMMARI (H13)

Pääkallo rouvan kammarin hyllyn päällä.

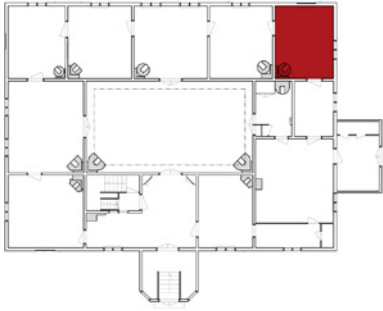

Rouvan kammarissa on pyöreä peltipintainen pönttöuuni.

ROUVAN KAMMARI (H13)

Tilan muita nimiä	Keltainen kammari.
Yleiskuvaus	Vähä förmaakin (H12) ja herran kammarin (H14) välissä sijaitseva läpikuljettava tila. Huoneessa esitellään Nordenskiöldejä tiedeakatemian jäsenenä sekä kasvitieteen ja maatalouden harrastajina.
Rakenne	Hirsirunko.
Lattia	Lankkulattia. Joidenkin lankkujen pinnassa on vanhaa maalia. Lankkuja on korjattu vuosien 1978–1982 korjaustöiden yhteydessä.
Jalkalistat	Yläosastaan profiloidut ja viistetyt korkeat listat, jotka on maalattu.
Seinät	Keltaiseksi maalatut hirsiseinät. Uunin takana on palomuuuri. Huoneen kaakkoiskulmassa seinähirret ja kattolistat on katkaistu samassa linjassa, mistä voidaan päätellä, että paikalla on sijainnut kiinteä kulmakomero. Ulkoseinässä on pyöreä raitisilmaventtiili.
Ikkunat	Länsisivulla on yksi kuusiruutuinen, fortuskallinen puuikkuna, joka on maalattu vaaleanharmaaksi. Sisäpuite on ruuvattu kiinni, ulkopuite aukeaa ulospäin. Vanhat heloitukset.
Ovet	Vähä förmaakiin (H12) ja herran kammariin (H14) johtavat matalat yksilehtiset peiliovet. Ovia kiertävät uritetut koristelistat. Ovet, listat ja kynnykset on maalattu. Vähän förmaakin (H12) oven karmissa on 1800-luvulla tehtyjä merkintöjä lasten pituuskasvusta.
Kattolistat	Leveä, poikkileikkauspinnaltaan kaareva puinen kattolista, joka on maalattu valkoiseksi. Maalipinta lohkeilee paikoin. Kaakkoiskulman kattolistoissa on katkaisut.
Sisäkatto	Liimamaalilla valkoiseksi maalattu lautakatto.
Valaisimet	Uusi riippuvalaisin.
LVIS-järjestelmät	Ikkunan alapuolella on vesikiertopatteri, ikkunan sivulla turvalaitteita. Seinässä on pistorasioita.
Tulisijat	Sisänurkassa on maalattu peltikuorinen pönttöuuni, jossa on koristeelliset luukut. Uuni on maalattu kevyesti uudelleen öljymaalilla vuonna 1982. Uuni on 1900-luvun alkupuolelta.
Kiintokalusteet	Ei ole. Kaakkoiskulmasta on mahdollisesti purettu kiinteä kulmakomero.
Säilyneisyydestä	Tilahahmo on hyvin säilynyt.

HERRAN KAMMARI (H14)

Herran kamarissa on pyöreä peltipintainen pöytäpöytä.

Herran kamarin seinät on roiskemaalattu.

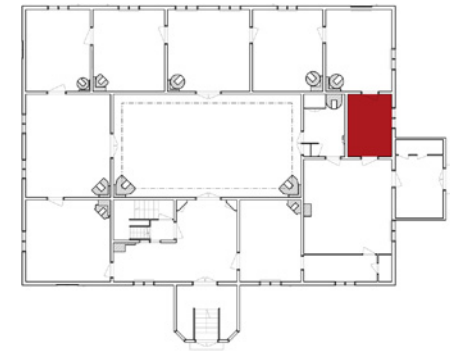
HERRAN KAMMARI (H14)

Tilan muita nimiä	Ei tiedossa.
Yleiskuvaus	Talon luoteiskulmassa sijaitseva isännän makuuhuoneena toiminut huone, jonka sisäkulmassa on pönttöuuni.
Rakenne	Hirsirunko.
Lattia	Lattia on maalaamaton lankkulattia. Lankut on uusittu vuosien 1978–1982 korjaustöiden yhteydessä. Pohjoissivulla on seinäsuuntainen lankku, muut lankut ovat pohjois–eteläsuuntaisia.
Jalkalistat	Yläosastaan profiloidut ja viistetyt korkeat listat, jotka on maalattu.
Seinät	Ulkoseinillä on paperoinnit, sisäseinillä ei. Hirret on kynsitty ja niiden päälle on jo varhain lisätty savirappaus. Rappauspintaan on vuonna 1982 liimattu makulatuuripaperi, joka roiskemaalattiin säilyneen mallin mukaan harmaalle pohjalle. Rouvan kammariin (H13) johtavan oven oikeassa pielessä on jäljellä alkuperäistä pintakäsittelyä, joka on nokeentunut ja siksi uusia pintoja tummempi. Uunin takana on palomuuuri. Välikkoon (H15a) johtavan oven pielessä on seinällä vanhojen seinäpintojen esiinotto. Myös ikkunaseinässä on patterin takana esiinotto. Länsiseinässä on pyöreä raitisilmaventtiili.
Ikkunat	Pohjoissivulla on yksi kuusiruutuinen kaksinkertainen puuikkuna, joka on maalattu vaaleanharmaaksi. Ikkunassa on fortuska. Heloitukset ovat vanhoja. Sisäpuite on ruuvattu kiinni, ulkopuite aukeaa ulospäin. Ikkunaa kiertävät profiloidut koristelistat, jotka muiden huoneiden listoista poiketen eivät ole uritettuja.
Ovet	Välikkoon (H15a) ja rouvan kammariin (H13) johtavat matalat yksilehtiset peiliovet. Ovia kiertävät profiloidut (ei uritetut) koristelistat. Ovet, listat ja kynnykset on maalattu.
Kattolistat	Leveä, poikkileikkauspinnaltaan kaareva puinen kattolista, joka on maalattu valkoiseksi. Maalipinta lohkeilee paikoin.
Sisäkatto	Liimamaalilla valkoiseksi maalattu lautakatto.
Valaisimet	Uusi riippuvalaisin.
LVIS-järjestelmät	Ikkunan alapuolella on vesikiertopatteri. Seinässä on pistorasioita. Katossa on palovaroitin.
Tulisijat	Sisänurkassa on peltikuorinen, maalattu pönttöuuni, jossa on koristeelliset luukut. Uuni on maalattu kevyesti uudelleen öljymaalilla vuonna 1982. Uuni on 1900-luvun alkupuolelta.
Kiintokalusteet	Ei ole.
Säilyneisyydestä	Tilahahmo on hyvin säilynyt.

Välikkö lokakuussa 2018.

VÄLIKKÖ (H15A)

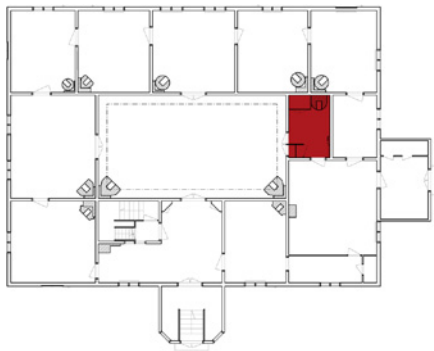
Nordenskiöldien sukupuu välikön seinällä.

VÄLIKKÖ (H15A)

Tilan muita nimiä	Piian huone, välihuone.
Yleiskuvaus	Huone sijaitsee pohjoissivua vasten. Huoneessa on kertaustyyliä huonekaluja ja Nordenskiöld-suvun sukupuu sekä vanhoja valokuvia kartanon sisätiloista. ¹
Rakenne	Hirsirunko.
Lattia	Maalaamaton lankkulattia. Lankut on uusittu 1970–1980-lukujen korjaustöiden yhteydessä. Pohjoissivulla on seinäsuuntainen lankku, muut lankut ovat pohjois-eteläsuuntaisia.
Jalkalistat	Yläosastaan profiloitunut ja viistetyt korkeat listat, jotka on maalattu.
Seinät	Ikkunan alapuolen hirsiiä on uusittu, eikä niissä ole savirappauskynsiä. Muut osat seinistä on lyöty kynsille, ja savirappaus on jäljellä nykyisen paperoidun seinän alla. Paperi on maalattu vaaleanpunaiseksi. Hirsiseinässä on näkyvissä useita värimerkkejä.
Ikkunat	Pohjoissivulla on yksi kuusiruutuinen fortuskaton ikkuna, joka on maalattu vaaleanharmaaksi. Heloitukset ovat vanhoja. Sisäpuutteet on ruuvattu kiinni, ulkopuutteet aukeavat ulospäin. Ikkunaa kiertävät profiloitunut koristelivat. Ainoastaan ikkunan alapuolinen lista on uritettu. Alun perin keittiöön päästiin ulkoa välikön (H15a) kautta. Oviaukko on muutettu ikkunaksi jo varhaisessa vaiheessa (vuoden 1833 jälkeen).
Ovet	Keittiöön (H16) ja herran kammariin (H14) johtavat matalat yksilehtiset peiliovet. Ovia kiertävät profiloitunut koristelivat, jotka on jiirattu ylänurkistaan. Listat ovat uusia. Ovet, listat ja kynnykset on maalattu.
Kattolistat	Kattolistat ovat profiloituja ja maalattuja, mutta muiden huoneiden listoja matalampia.
Sisäkatto	Liimamaalilla valkoiseksi maalattu lautakatto.
Valaisimet	Uusi riippuvalaisin.
LVIS-järjestelmät	Ikkunan alapuolella on vesikiertopatteri. Katossa on palovaroin. Seinässä on kolme pistorasiaa. Ikkunan sivulla on turvalaitteita.
Tulisijat	Ei ole.
Kiintokalusteet	Ei ole.
Säilyneisyydestä	Lähteiden mukaan välikö on alun perin liittynyt vähäkyökiin (H15) ja niiden välinen seinä olisi rakennettu myöhemmin. Väliseinä on hirsirakenteinen ja salvosten päät näkyvät muun muassa herran kammarin (H14) seinässä. Voidaan olettaa, että paikalla on ollut alun perin hirsiseinä, joka on myöhemmin purettu (katkaistu). Se on rakennettu uudestaan vuosien 1978–1982 korjausten yhteydessä kierrätys-hirsiiä käyttäen.

¹ Ylipytingin huoneiden näyttelyesitteet

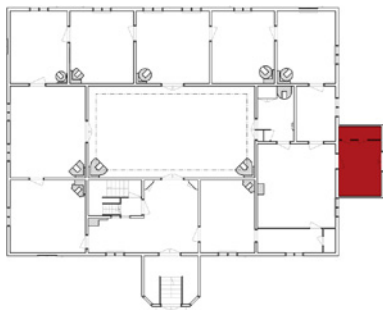
VÄHÄKYÖKKI (H15)

Vähäkyökkiä käytetään sosiaalitalana ja varastona.

Tilan muita nimiä	Pikku kyökki.
Yleiskuvaus	Sijaitsee välikön (H15a) ja salin (H5) välissä. Tilalla ei ole ulkoseiniä. Kulmassa on ennallistettu komero ja toisessa nurkassa uuni. Huoneesta pääsee keittiöön (H16) ja saliin (H5). Nykyisin käytössä museon henkilökunnan huoneena.
Rakenne	Hirsirunko.
Lattia	Vuosina 1978–1982 uusittu maalaamaton lankkulattia. Lattia on matalammalla kuin salin (H5) lattia mutta samassa tasossa kuin keittiön (H16) lattia.
Jalkalistat	Uudet, yläosastaan viistotut, korkeat, maalatut puiset jalkalistat.
Seinät	Hirsiseinät, jotka on kynsitty. Pohjoisseinässä on pahvi, joka on maalattu. Länsiseinässä on hirsipintaa, jonka päällä on erilaisia tapettiriekaleita (neljää tyyppiä). Hirsien välissä on eristeenä sammalta. Eteläseinä on hirsipintainen, ja siinä näkyy harmahtavaa, roosaa ja päällimmäisenä valkoista väriä.
Ikkunat	Ei ole.
Ovet	Saliin johtava oviaukko on matalampi kuin itse ovilehti. Oviaukon yläpuolisista hirsistä kaksi alinta on halkaistu keskeltä, ja salin karmi on 40 cm korkeammalla kuin vähäkyökin oviaukon yläpinta. Parioven toinen ovilehti johtaa komeroon, jossa on säilytetty astioita. Keittiöön (H16) johtava yksilehtinen maalattu peiliovi on uusi mutta vanhassa aukossa.
Kattolistat	Kattolista on uusi, profiloitu ja maalattu puulista, muita listoja matalampi.
Sisäkatto	Liimamaalilla valkoiseksi maalattu lautakatto.
Valaisimet	Uusi riippuvalaisin.
LVIS-järjestelmät	Huoneessa sijaitsee sähkökaappi, paloilmoin ja hälytyslaitteita.
Tulisijat	Nurkassa on peltikuorinen pönttöuuni, joka on maalattu. Seinässä on pistorasioita.
Kiintokalusteet	Komeron sisällä on väliseinä, ja komero aukeaa sekä salin että vähäkyökin puolelle. Vuosien 1978–1982 korjausten yhteydessä ennallistettu komero on rankarakenteinen, ja sen seinät ovat paksua ponttilautaa. Sähkökaappi on uusi ja ponttilautarakenteinen.
Säilyneisyydestä	Tila on museon vaihtelevassa käytössä, eikä se ole osana näyttelyä. Väliseinästä ks. välikkö (H15a).

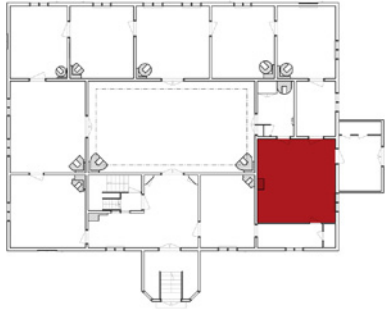
KEITTIÖN KUISTI (H17)

Keittiön kuisti on rankarakenteinen ja lautaseinäinen.

Tilan muita nimiä	Ei tiedossa
Yleiskuvaus	Kylmä ja ikkunaton kuisti, jonka länsisivulla on kaksi varastokomeroa. Keittiön kuisti on rakennettu alun perin vuoden 1833 jälkeen Nils Gustaf Nordenskiöldin tultua kartanon isännäksi.
Rakenne	Rankarakenne, yksinkertaiset lautaseinät.
Lattia	Lautalattia uusittiin vuosien 1978–1982 muutoksissa käyttämällä eri ikäisiä kierrätyslautoja. Osittain kulunut ruskea maali.
Jalkalistat	Hirsirunkoa vasten 125 mm leveä, kulunut lauta. Varastokomerossa 45 mm korkea lauta.
Seinät	Pääosin yksinkertainen höyläämätön lautaseinä. Sekundäärinen helmiponttilaudoitus purettu vuosien 1978–1982 muutoksien yhteydessä. Eteläisivulla on näkyvissä Ylipyttingin hirsiseinä. Seiniä on maalattu kellertävällä maalilla, joka on kulunut. Komeron hirsiseinässä on näkyvillä vanhaa ulkoseinän punamultausta.
Ikkunat	Ei ole. Ikkunat poistettu vuosina 1978–1982. Ikkunoiden jäljet näkyvät lovina vaakarakenteessa.
Ovet	Ulko-ovi uusittu vuosien 1978–1982 muutosten yhteydessä peiliparioveksi. Vanhan oven jäljet näkyvät vaakarakenteessa. Nykyinen ovi on aiempaa leveämpi. Keittiöön (H16) vie peiliovi, jonka paikalla oli ikkuna ennen kuistin rakentamista. Vanhan ikkunan aukon paikka on näkyvissä keittiön oven yläpuolisessa hirsiseinässä. Varastokomeroissa on kaksi lautaovea.
Kattolistat	Ei ole.
Sisäkatto	Käsittelemätön, höyläämätön lautapinta.
Valaisimet	Keittiön oven päällä on lamppu ilman varjostinta.
LVIS-järjestelmät	Katossa on palovaroitin. Keittiön oven vieressä on hälytyslaite. Varastokomerossa paloilmoinlaite ja ylijännitesuojat.
Tulisijat	Ei ole.
Kiintokalusteet	Länsisivulla olevat kaksi lautarakenteista varastokomeroa ja itäisivulla oleva koirankoppi entistettiin vuosien 1978–1982 muutoksien yhteydessä käyttäen vanhaa lautaa.
Säilyneisyydestä	Vuosien 1978–1982 muutokset ja kunnostukset tehtiin käyttäen vanhaa lautaa, joten rakenteet saatiin istumaan hyvin ympäristöönsä.

KEITTIÖ (H16)

Arkiston (H7) ovi muistuttaa ympäröivää seinää.

Keittiön keskellä on 1900-luvun puolivälissä purettua leivinuunia havainnollistava teräskehikko.

KEITTIÖ (H16)

Tilan muita nimiä	Ei tiedossa.
Yleiskuvaus	Keittiöllä on sisäänkäynti oman kuistin (H17) kautta. Keittiöstä on myös kulku vähäkyökkiin (H15), välikköön (H15a) ja arkistoon (H7). Puretun uunin muodon mukainen teräskehikko ja vanhat astiat auttavat hahmottamaan, miten keittiö on ollut järjestetty 1800-luvun alussa. ¹ Alun perin keittiö ulottui talon nurkkaan saakka ja keittiöön kuljettiin välikön (H15a) kautta. Sittemmin arkisto (H7) erotettiin keittiöstä ja käynti keittiöön siirrettiin kulkemaan uuden keittiön kuistin (H17) kautta. Muutokset tehtiin jo varhain (vuoden 1833 jälkeen).
Rakenne	Hirsirunko.
Lattia	Maalaamaton lankkulattia on tehty vuonna 1982. Tiheäkasvuiset mäntylaudat ovat peräisin valtion sahalta Lapista. Lautoja on kolmea leveyttä, ja niitä on käytetty vaihtelevasti elävyyden saavuttamiseksi. Laudat on liitetty toisiinsa puutapeilla ja naulattu syrjästä. ²
Jalkalistat	120 mm korkeat harmaaksi maalatut puulistat, joiden yläosa on profiloitu.
Seinät	Seinien yläosassa vuonna 1982 tehty siniharmaaksi maalattu savirappaus ja pahvi. Rappausta on tuettu myöhemmin leveillä seinään ruuvatuilla prikoilla. Alaosassa on punaruskea rintapanelointi. Paneloinnin vanhoissa osissa alkuperäinen maalipinta on otettu esille myöhempien kerrosten alta. Uudet osat on maalattu vastaavanvärisellä öljymaalilla. Eteläseinän rapattu palomuuuri on maalattu valkoisella liimamaalilla vuonna 1982. Keittiön ja arkiston (H7) välinen seinä on lautarakenteinen. ³
Ikkunat	Pohjoissivulla on yksi kuusiruutuinen fortuskaton ikkuna, joka on maalattu vaaleanharmaaksi. Heloitukset ovat vanhoja. Sisäpuitteet on ruuvattu kiinni, ulkopuutteet aukeavat ulospäin. Ikkunaa kiertävät uritetut koristelistat.
Ovet	Valkoiseksi maalattu peiliovi välikköön (H15 a) ja keittiön kuistille (H17). Vuosien 1978–1982 korjaustöiden yhteydessä lisättiin uusi, vanhan mallin mukaan tehty ovi vähäkyökkiin (H15a) aukeavaan oviaukkoon. Ovilistat on jiirattu ylänurkistaan. Arkistoon (H7) vievä lautaovi on keittiön puolelta väriykseltään ja paneloinniltaan tehty muistuttamaan ympäröivää seinää.
Kattolistat	Leveä, poikkileikkauspinnaltaan kaareva puinen kattolista on maalattu valkoiseksi.
Sisäkatto	Liimamaalilla valkoiseksi maalattu lautakatto.
Valaisimet	Ei ole.
LVIS-järjestelmät	Ikkunan alapuolella on vesikiertopatteri. Katossa on valaisimen johdot ja palovaroitin. Itäseinässä on liiketunnistin. Sähköpistokkeita.
Tulisijat	Ei ole. Keittiössä sijainnut kookas leivinuuni ja uuni on purettu 1900-luvun puolivälissä. ⁴
Kiintokalusteet	Avainkaappi luoteiskulmassa. Puretun uunin muotoinen teräskehikko.
Säilyneisyydestä	Rakennusosia on uusittu ja pintoja käsitelty. Leivinuunin purkaminen on vaikuttanut keittiön tilahahmoon.

¹ Ylipytingin huoneiden näyttelyesitteet

² Selostus päärakennuksessa tehdyistä restaurointitöistä, Puurunen 1983

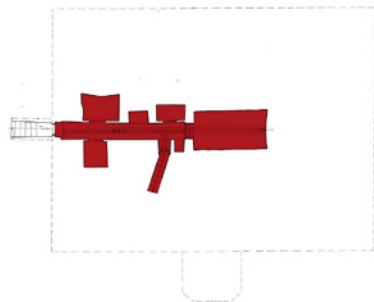
³ Frugårdin kartanon rakennushistoria, Keinänen 1972

⁴ Ylipytingin huoneiden näyttelyesitteet

Kellarikäytävä
etelään päin.

KELLARI (Ho)

Seinien liikkumista seurataan kipsisiltojen avulla.

Tilan muita nimiä	Ei tiedossa.
Yleiskuvaus	Pitkänomainen kellari, johon pääsee sekä portaan (H4) kautta että suoraan ulkoa. Kuusi erikokoista varastohuonetta.
Rakenne	Tiilimuurit ja tynnyriholvi. 1960-luvulla holville tehtiin tukivalu, ja 1970–1980-luvuilla sisätiloihin vievän käytävän toinen seinä muurattiin uudestaan. ¹
Lattia	Hiekkapohja. Päästä päähän laudoista tehty kulkuväylä. 1970–1980-luvuilla kellarin alle tehtiin salaoja. ² Kellarin porrasaskelmat puuta ja tiiltä.
Jalkalistat	Ei ole.
Seinät	Tiili.
Ikkunat	Ei ole.
Ovet	Eteläpäädyssä kaksi peräkkäistä lautaovea, joista sisempi on vanha ja maalattu. Pohjoispäädyn tilaan on lautaovi. Portaaseen (H4) vie lautaovi.
Kattolistat	Ei ole.
Sisäkatto	Tiili.
Valaisimet	Uusi valaisin käytävän pohjoisosassa.
LVIS-järjestelmät	Palovaroittimia, sähköpistokkeita.
Tulisijat	Ei ole.
Kiintokalusteet	Kellarin portaan verkko-ovinen, pellitetty ruokakomero on alkuperäinen.
Säilyneisyydestä	Tilahahmoltaan kellari on säilynyt. Rakenteen liikkumista seurataan kipsisilloilla. Myös lattiasienen esiintymistä tarkkaillaan.

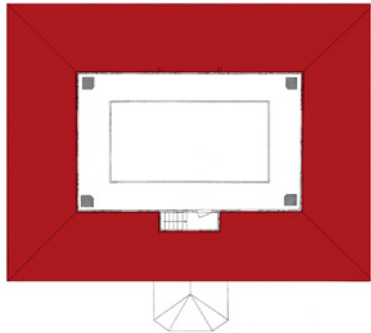
¹ Selostus päärakennuksessa tehdyistä restaurointitoista, Puurunen 1983

² Frugård rakennusselitys, Kaila 1.1.1973

Alempi ullakko
lokakuussa 2018.

KÄYTTÖULLAKKO

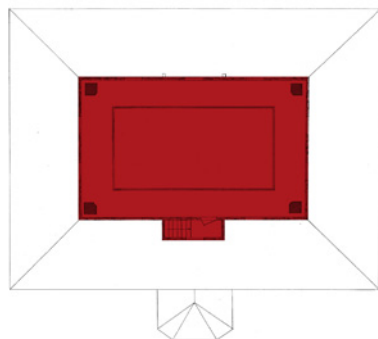
2. KRS.

Alemmalla ullakolla säilytetään muun muassa kaakeliuunin osia ja listoja.

Tilan muita nimiä	Ei tiedossa.
Yleiskuvaus	Käyttöullakolle pääsee portaan (H4) kautta. Ullakko kiertää rakennusta asuinhuoneiden päällä. Ullakolla säilytetään sekä talon vanhoja että kunnostuksessa yli jääneitä rakennusosia ja -tarvikkeita, joilla ei juuri tällä hetkellä ole käyttöä. Jonkin verran myös vanhaa irtaimistoa.
Rakenne	Ylipytingin alemman katon kattotuolit ja seinien ylimmät hirsikerrat ovat näkyvillä. Väliseinien ylimmät hirsikerrat kannattelevat kattotuolien sisempää jalasparrua.
Lattia	Leveistä, toiseen päähän kapenevista (tuppeensahatuista) laudoista tehty lattia. 1970–1980-lukujen korjauksessa yläpohjiin lisättiin 10 cm mineraalivillaa. Täytteen lisäys tehtiin irrottamalla lattialaudat ja korottamalla välipohjan palkkeja koolauksella. Lattialaudat asennettiin takaisin vanhoille paikoilleen mineraalivillan ja korotuskoolauksen päälle.
Jalkalistat	Ei ole.
Seinät	Käsittelemätön hirsiseinä. Kaksi lautarakenteista väliseinää.
Ikkunat	Pieniä ja matalia karmittomia puitteita joka ilmansuuntaan, osa kaksiruutuisia (puuvälipuitteet) ja osa kahdeksanruutuisia (lyijyspröissit; pääasiassa länsisivulla). Lyijyglasien on arveltu olevan Alipytingin vanhoja 1700-luvun puitteita.
Ovet	Matala peiliovi portaaseen (H4). Väliseinässä ja komeroissa lautaovet.
Kattolistat	Ei ole.
Sisäkatto	Vesikaton aluslaudoitus on näkyvillä.
Valaisimet	Ei ole.
LVIS-järjestelmät	Palovaroitimia katossa.
Tulisijat	Ei ole. Savupiippujen vaaka- ja pystysuuntaiset vedot ovat näkyvissä (osa kahitiilestä muurattuja, muut rapattuja).
Kiintokalusteet	Lautakomeroita. Komero portaan alle jäävässä tilassa.
Säilyneisyydestä	Ullakon tilahahmo on säilynyt alkuperäisenä lukuun ottamatta lattian nostoa.

YLEMPI ULLAKKO

3. KRS.

Mineraalivillamatot poistettiin ylemmältä ullakolta vuonna 2017.

Tilan muita nimiä	Ei tiedossa.
Yleiskuvaus	Matala, yhtenäinen ullakkotila salin (H5) päällä. Käynti portaan (H4) katossa olevan luukun kautta.
Rakenne	Ylemmän katon kattotuolit ovat näkyvillä ylemmällä ullakolla.
Lattia	Vanhojen täytteiden päälle vuosina 1978–1982 levitetty mineraalivillamatto poistettu vuonna 2017. Nyt näkyvillä purueriste ja laudankappaleita.
Jalkalistat	Ei ole.
Seinät	Ei ole. Tila koostuu vesikaton vinoista rakenteista.
Ikkunat	Ei ole.
Ovet	Ei ole.
Kattolistat	Ei ole.
Sisäkatto	Vesikaton aluslaudoitus on näkyvillä.
Valaisimet	Ei ole.
LVIS-järjestelmät	Ei ole.
Tulisijat	Ei ole. Piippujen läpivedot ovat näkyvissä.
Kiintokalusteet	Ei ole.
Säilyneisyydestä	Ullakon tilahahmo on säilynyt alkuperäisenä.

Ylempi ullakko marraskuussa 2018.

Syksyn värejä Alikartanossa
lokakuussa 2018.

2

1

3

2

P

Alipytingin nykytila

SÄILYNEISYYS JA MUUTOKSET VESIKATOLLA

1. 1973–1975 vesikatto korjattu, huopakate.
1982 huopakaton päälle kaksinkertainen lautakate painekyllästetystä puusta.
2007 pintakäsittely Pinotex Classic -sekoituksella.

2. 1978–1982 piippujen uusiminen vanhan mallin mukaan.
2006 suojahattujen asennus.

3. 2001 tikapuut uusittu.

SÄILYNEISYYS JA MUUTOKSET POHJOISJULKISIVUSSA

Piirustus kuvan taustalla 2011: MV KYH / J. Hymylä, T. Uuksulainen.
Kuvankäsittely: Livady.

1. 2015 seinät maalattu punamullalla.
2. 1973–1975 ikkunat uusittu vanhan mallin mukaan ikkunaa 7. lukuun ottamatta. Alipytingistä poistetut ikkunat varastoitiin Ylipytingin ullakolle.
2017 kaikki ikkunat kunnostettu.

Muita huomioita:

Sokkelista näyttää puuttuvan tuuletus.

3. 1973–1975 sokkeli kunnostettu.
2012 sokkelia kunnostettu uudestaan.

Kaikkien Alipytingin ikkunoiden kulma-
raudat ovat samantyyppisiä. Ne on
oletettavasti teetetty ikkunan 7. vanho-
jen helojen mukaan.

4. Oven yläkarmissa on koristeku-
vioita. Oven päällä on vedenohjain.

5. 1978–1982 vanha ovi kunnos-
tettu.
6. 1978–1982 porras uusittu, kaide
poistettu.

7. Ulko-oven oikealla puolella oleva ikkuna on
ainoa vanha (kaikki muut ikkunat on uusittu
1973–1975).
2012 ikkuna kunnostettu.
8. 2012 alimpia hirsikertoja uusittu. Samalla
uusittiin alimmat ulkoverhouslaudat.

JULKISIVU ITÄÄN

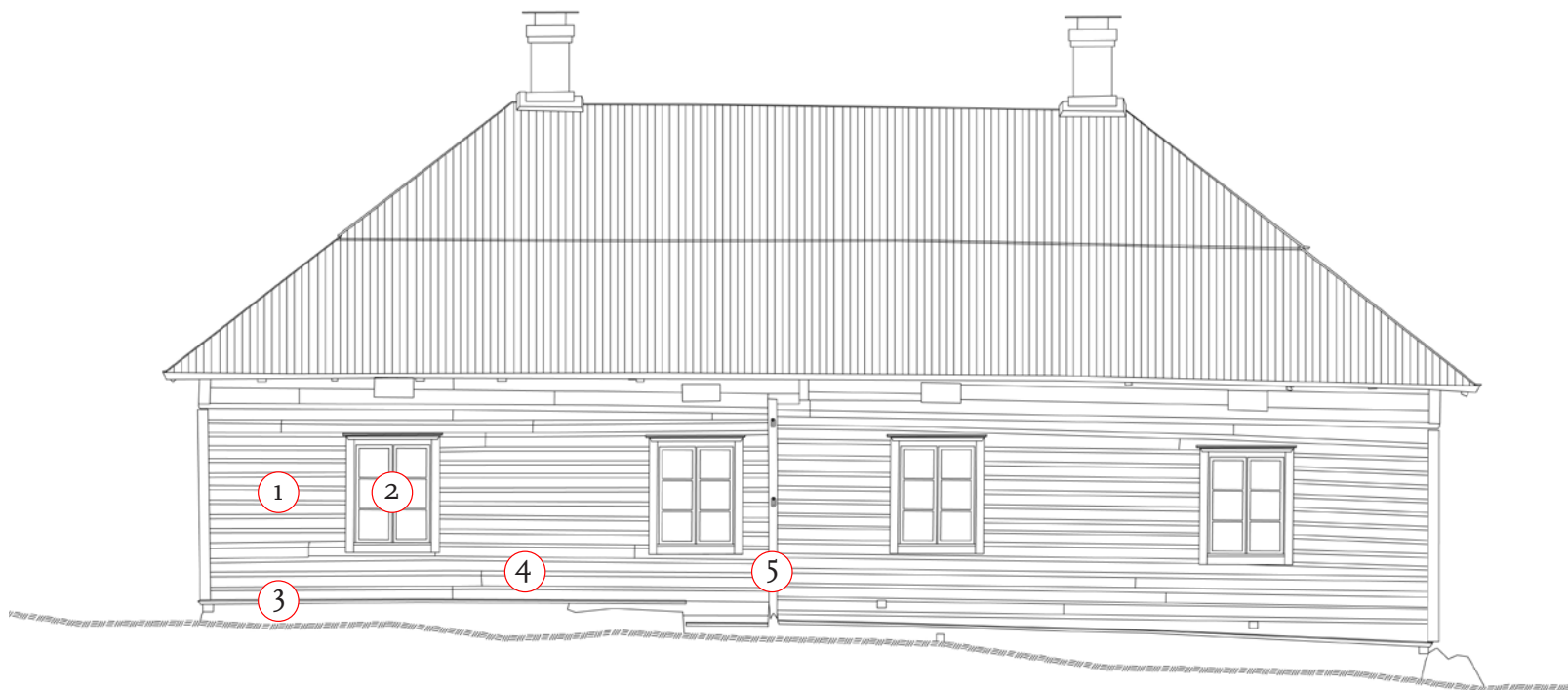

JULKISIVU LÄNTEEN

Piirustukset kuvien taustalla 2011: MV KYH / J. Hymylä,
T. Uuksulainen. Kuvankäsittely: Livady.

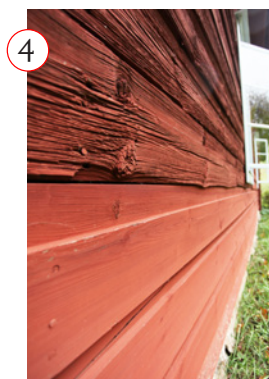
1. 2015 seinät maalattu punamullalla.
2. 1912–1939 länsisivun ikkunat avattu.
1973–1975 ikkunat uusittu.
2017 kaikki ikkunat kunnostettu.
3. 1973–1975 sokkeli kunnostettu.
2012 sokkelia kunnostettu uudestaan.
4. 2012 alimpia hirsikertoja uusittu. Samalla
uusittiin alimmat ulkoverhouslaudat.
5. Valkoiset nurkkalaudat. Julkisivun yläosaa
kiertää vaakaranma.

JULKISIVU ETELÄÄN

Piirustus 2011: MV KYH / J. Hymylä, T. Uuksulainen.
Kuvankäsittely: Livady.

1. 2015 seinät maalattu punamullalla.
2. 2017 kaikki ikkunat kunnostettu.
3. 1973–1975 sokkeli kunnostettu.
2012 sokkelia kunnostettu uudestaan.
4. 2012 alimpia hirsikertoja uusittu. Samalla
uusittiin alimmat ulkoverhouslaudat.
5. 2012 uusi följari eteläsivun keskipaikkeille.

Huomioita Alipytingin sisätiloista

Alipytingi kunnostettiin 1970-luvun luvun alku-puolella aikakaudelle ominaisilla rakennustavoilla. 2000-luvulle tultaessa remontissa käytetyt muovikalvot ja mineraalivillat olivat aiheuttaneet vanhalle hirsirakennukselle vakavia rakenteellisia vaurioita, ja ne poistettiin lattian alta vuonna 2012. Seinien sisäpuoliset eristeet jätettiin kuitenkin tässä vaiheessa paikoilleen.

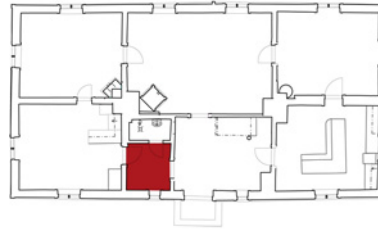
Tätä selvitystä laadittaessa Alipytingiin oli kehittynyt sisäilmaongelma, joka vaati nopeita toimenpiteitä. Samaan aikaan, kun rakennuksen sisätilat oli tarkoitus inventoida, aloitti Culturelli Oy lastulevyseinien ja mineraalivillaeristeiden purkutyöt. Rakennushistoriaselvityksen kannalta kesken-eräisen purkutyömaan inventointi ei ole tarkoituksenmukaista, joten tähän on koottu sellaisia kuvia ja huomioita, joista on hyötyä Alipytingin tulevassa restaurointisuunnittelussa.

Ennen purkutöitä otetut kuvat ovat peräisin lokakuulta 2018 ja työmaakuvat saman vuoden marraskuulta.

Hengityssuojaimet olivat tarpeen Alipytingissä lokakuussa 2018.

VÄLIKKÖ (H2)

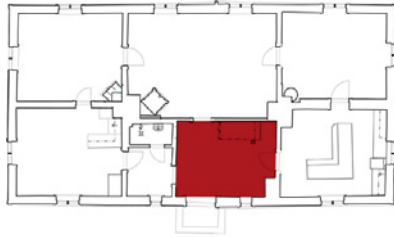

Välikkö (H2) ennen purkutöitä.

Kuvassa näkyvä välikön (H2) ja eteisen (H1) välinen lautaseinä oli eristetty mineraalivillalla.

Eteinen (H1)

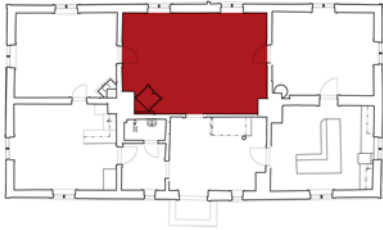

Eteinen (H1) lokakuussa 2018 ennen purkutöitä. Eteinen ja välikko (H2) ovat aiemmin muodostaneet kylmän porstuan. Nyt niitä erottaa lautaseinä, jonka läpi laipiopalkit jatkuvat yhtenäisinä. Laipion lomalaudoitus oli eristämätön vielä vuoden 1969 mittauspiirustuksissa. Kuvassa oikealla näkyvät ullakon portaat. Kuvaajaan taakse jää lastulevyseinäinen sähkökaappi, jonka rispaantunut taustalevy saattaa sisältää asbestia.

Eteisen (H1) luoteisnurkassa oli lastulevyseinäinen sähkökaappi. Purkutyöt paljastivat ulkoseinähirssissä vanhan maalipinnan. Patterin takana ei ollut villaa.

SALI (H3 JA H4)

Sali (H3 ja H4) lokakuussa 2018 ennen purkutöitä.

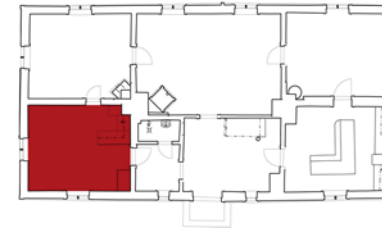

Purkutöyt paljastivat salin ulkoseinissä tapettifragmentteja.

Ulkoseinän eristeet oli osaksi vaihdettu selluvillaksi vuosina 2011–2013.

KAMARI (H5)

Kamari (H5) ennen purkutöitä.

Kamarin ulkoseinähirsissä on veistojäljet savirappauksen tartuntaa varten.

KAMARI (H6)

Kamari (H6) lokakuussa 2018 ennen purkutöitä.

Purettujen lastulevyjen alla oli muovitettu paperi, joka oli homehtunut ja syöpynyt pois tolppien kohdalta. Itse tolpat eivät olleet homeessa.

Muovitetussa paperissa löytyi tolppien kohdalta homeetta joka huoneessa. Tolppien takana villoitus ei ollut tiivis, ja väli toimi hormina. Niissä kohdissa, joissa villoitus oli tiivis, homeetta ei ollut.
Kuvat: Culturelli.

Päädyissä lastulevyn alla ollut jäykistävä vinolauditus jouduttiin purkamaan, jotta villat voitiin poistaa.
Kuva: Culturelli.

Ulkoseinähirsissä on veistojäljet savirappauksen tartuntaa varten.

KEITTIÖ (H7)

Keittiö (H7) ennen purkutöitä. Maire Kempin (myöh. Heikkinen) piirtämät keittiökalusteet olivat lastulevyrunkoiset, ja kaappien lakkapinnat olivat paikoin erittäin huonossa kunnossa.

Keittiön hirsissä on jäljellä runsaasti vanhaa maalipintaa. Ikkunan vieressä on päreillä tehty paikkaus.

Keittiön lattiassa on luukku talotekniikkakaivoon.

Patterin tausta purkutöiden aikana.
Kuva: Culturelli.

Työn aikana seinään lisättiin väliaikaiset vinotuet eli reevaukset. Kuva: Culturelli.

Muun muassa keittiön ulkoseinissä oli käytetty painekyllästettyjä tolppia. Tapettifragmentin alapuolella näkyy lahovaurio. Kuva: Culturelli.

Keittiön (H7) ja kamarin (H8) välisessä seinässä ei ollut villaa.
Kuva: Culturelli.

Viitisen senttimetriä leveästä hirsien välisestä raosta näkyvät ulkovuorauksen alla olevat tuohet, joiden välistä paistaa päivä. Kuva: Culturelli.

Avohyllyjen takaa eristeiden alta paljastui jäämiä vanhoista tapeteista sekä erittäin huonokuntoista hirsiseinää.

KAMARI (H8)

Kamari(H8) lokakuussa 2018 ennen purkutöitä.

Uusi runko oli jäykistetty molemmista päädyistä harvalla vinolaudoituksella. Pitkillä sivuilla oli jäykisteenä pelkät 12 mm:n lastulevyt.

Lattioiden avaamisen yhteydessä vuonna 2012 levyt sahattu poikki lattialistojen takaa. Listan takana oli vain paperi jos sitäkään. Kuva: Culturelli.

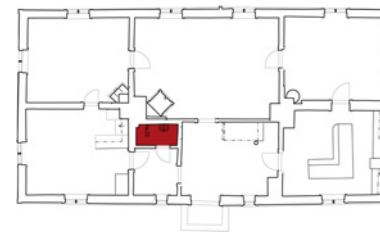

Ikkunasmyygit ja -penkit oli tehty kimpilevystä. Ikkunapenkit olivat huonokuntoiset kaikkialla talossa. Kuva: Culturelli.

Ikkunalistojen taustapuolella oli hometta ja vanhoja lahovaurioita. Kuva: Culturelli.

SIIVOUSKOMERO (H9)

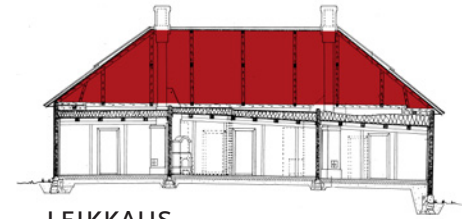

Siivouskomero (entinen pesuhuone) (H9) lokakuussa 2018 ennen purkutöitä.

Ullakolla ei tehty purkutöitä vuonna 2018. Kuvassa lännen puoleinen piippu. Ullakolle kuljetaan eteisesen (H1) katosta aukeavan luukun kautta.

ULLAKKO

LEIKKAUS

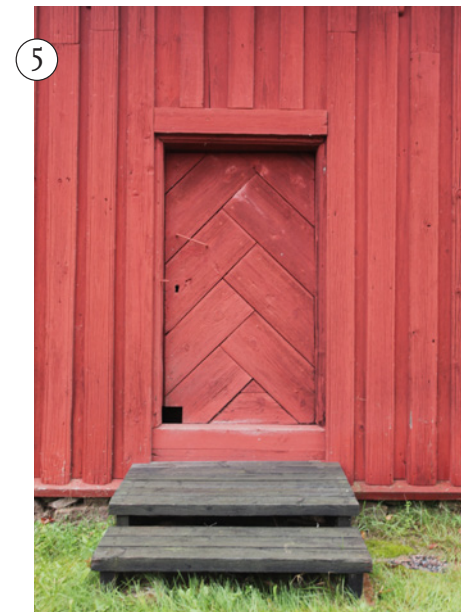
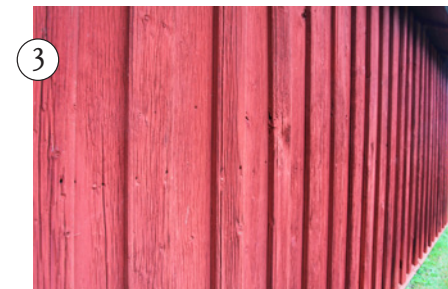
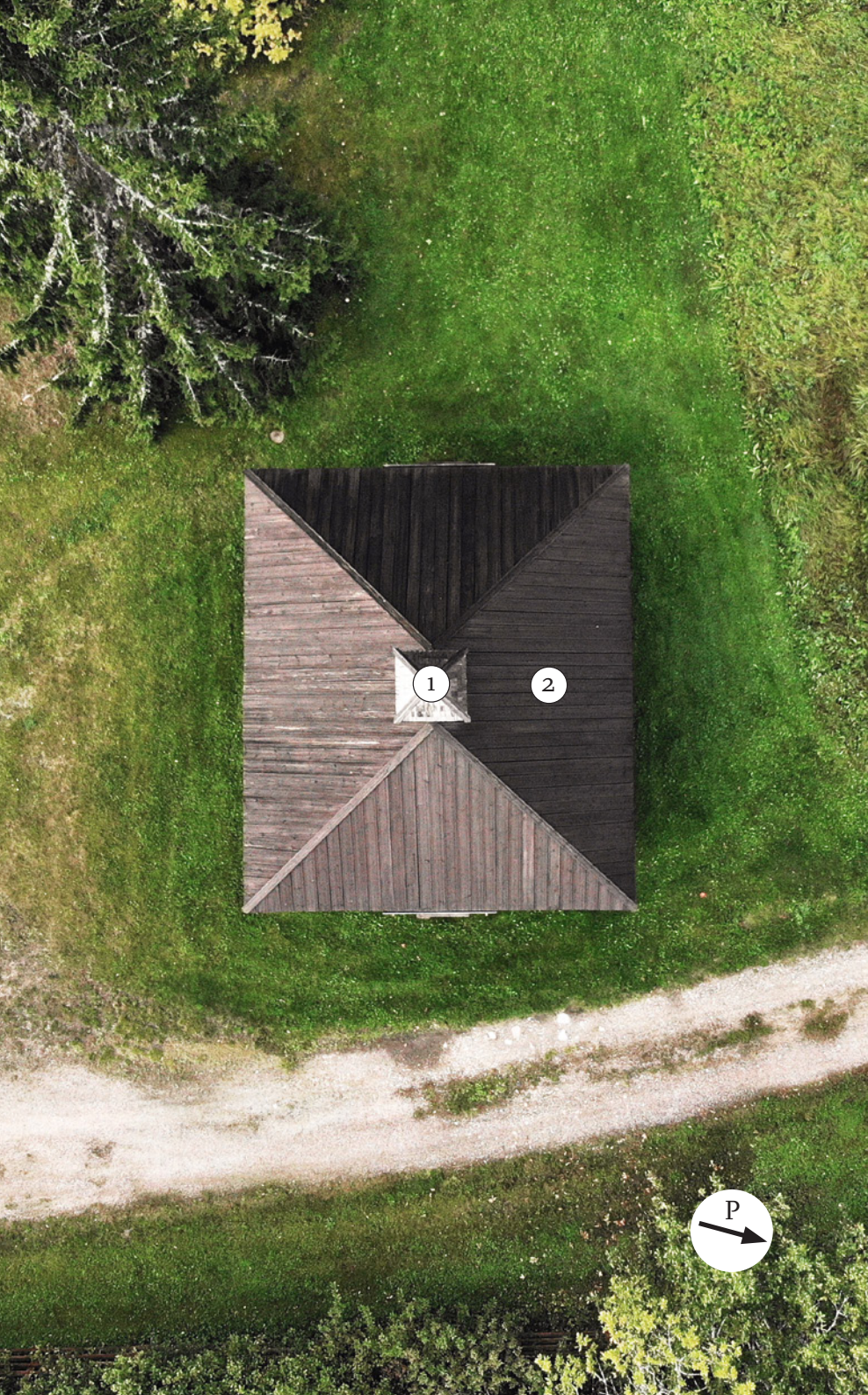
Runko on sidottu ullakon permannon tasolta yhteen vaijeilla, jotka estävät rakenteen leviämistä.

Räystäät ovat auki ulkoilmaan.

Puodin nykytila

SÄILYNEISYYSS JA MUUTOKSET VESIKATOSSA

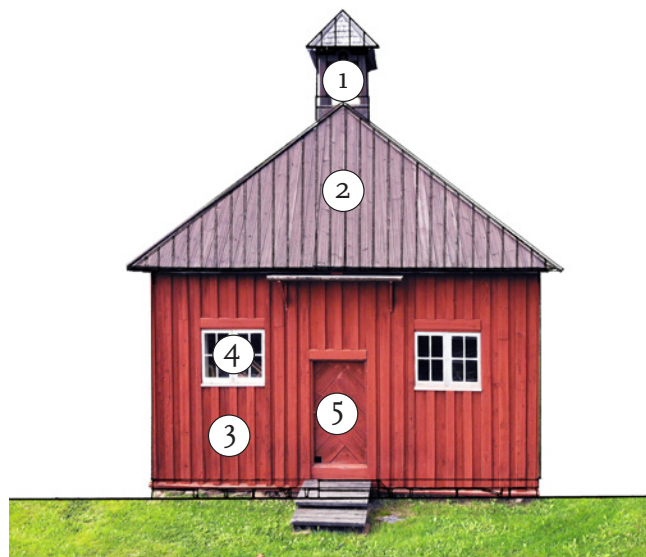
SÄILYNEISYYS JA MUUTOKSET JULKISIVUISSA

1982 Puodin perusteellinen korjaus.

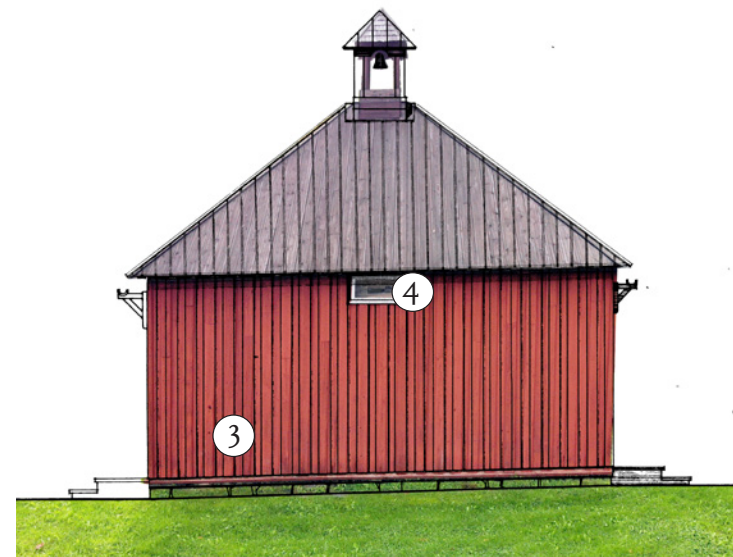
1. 1982 vellikello rakennettu vanhojen valokuvien perusteella.
2016 vellikello korjattu.
2. 1976 katto kunnostettu, huopapinta.
1982 kaksinkertainen lautakate painekyllästetystä puusta, kattuhuopa jätettiin alle.
2015 katto maalattu Roslagin mahongilla.
3. 1982 ulkovuoraus kunnostettu vankhoilla laudoilla.
- 2015 seinät ja ovet maalattu punamullalla.
4. 1982 ikkunat kunnostettu.
5. 1982 vanhat ovet kunnostettu.

Puodissa säilytetään muun muassa Ylipytingistä puretun siirtoväkihuoneen tavaroita.

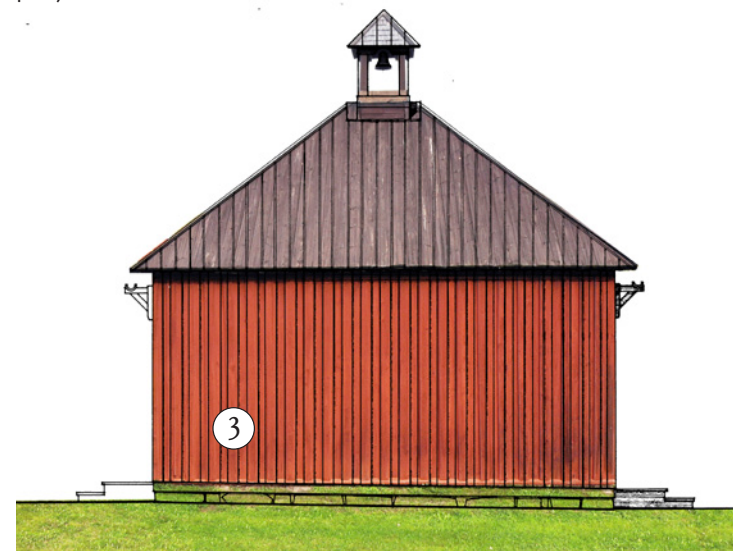
itään

pohjoiseen

länteen

etelään

Piirustukset 1972: MV RHO / Panu Kaila. Kuvankäsittely: Livady.

Huoltorakennuksen nykytila

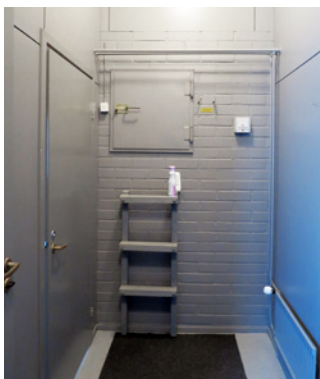
SÄILYNEISYYS JA MUUTOKSET VESIKATOSSA

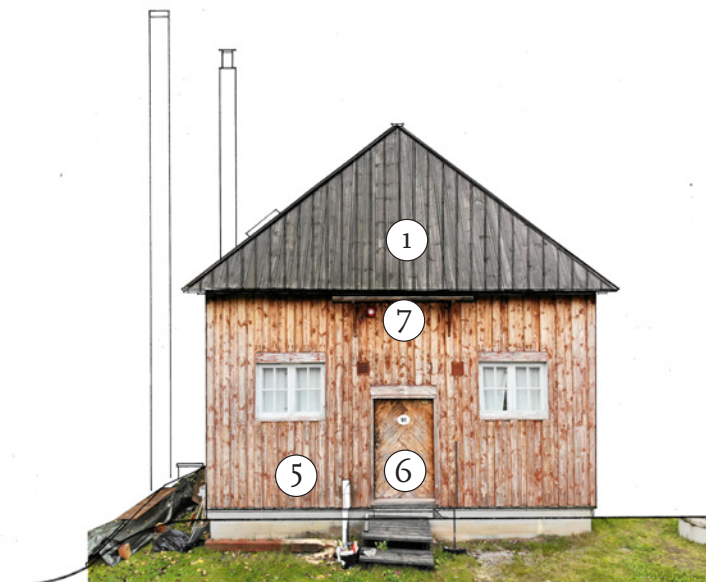
SÄILYNEISYYS JA MUUTOKSET JULKISIVUISSA

1978–1979 huoltorakennus pystytettiin täydentämään pihaa 1970-luvun rakennratkaisuja käyttäen.

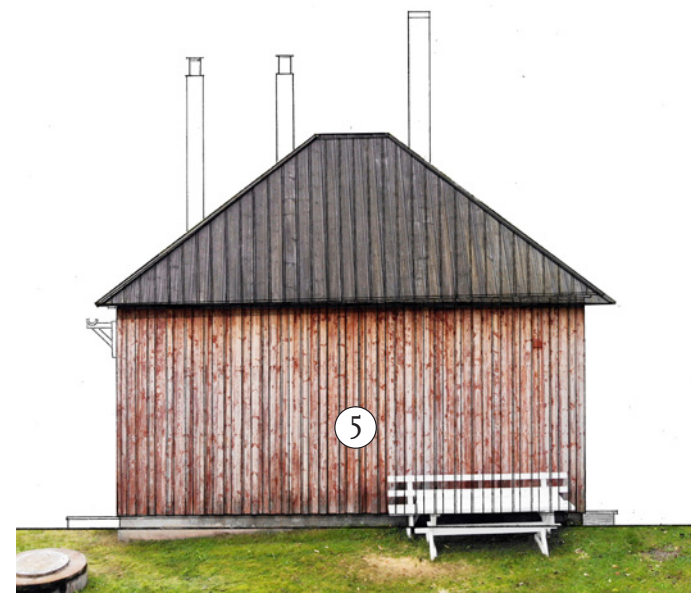
1. Alun perin huopakatto.
1982 kaksinkertainen lautakate painekyllästetystä puusta, kattotuopa jätettiin alle.
2. Luukku katolla.
3. Lämpökeskuksen teräspiippu.
4. Käymälöiden poistoilmapiipuissa on puupinta.
5. 2015 maali poistettu julkisivuista.
6. Itäisivun matala ovi on tehty muistutamaan puodin ovea.
7. Ovien päällä vedenohjaimet ja kirjaskupuiset valaisimet.
8. 2000 kompostikäymälät vaihdettiin vesitoimisiin. Piirustuksessa näkyvät umpisäiliöt poistettiin.
9. Värimalli eteläseinässä.
10. Kattilahuoneen ovi on paneloitu vuorauslaudalla.

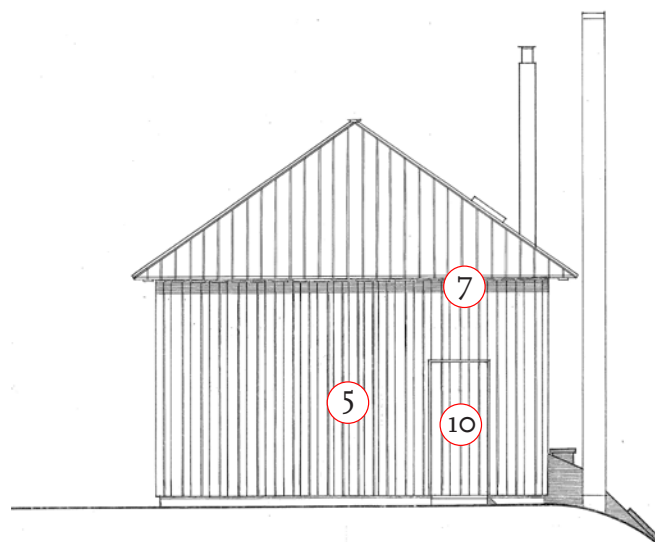
Huoltorakennuksen keskikäytävä.

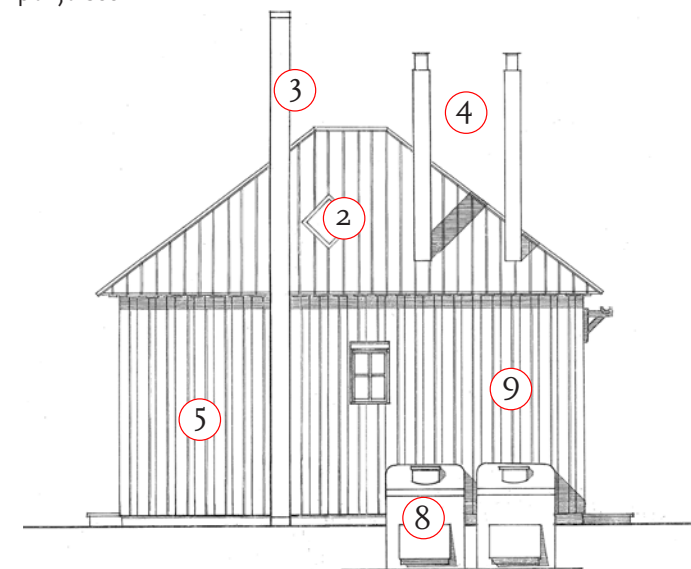
itään

pohjoiseen

länteen

etelään

Piirustukset 1972: MV RHO / Panu Kaila. Kuvankäsittely: Livady.

Lähiympäristö ja maisema

Alikartanon tontti rajautuu idässä Mustijokeen, pohjoisessa Nummistentiehen ja lännessä pienempään Koivulantiehen. Eteläpuolella on vehmas Purolaakso.

Ympäristö koostuu uudehkoista maatalousrakennuksista, niihin liittyvistä pelloista ja erikokoisista metsäsaarekkeista.

Syyskuussa 2018 idästä päin otettu 180 asteen panoramakuva, jonka laidat kaa-reutuvat voimakkaasti. Todellisuudessa Mustijoki ei tee kartanon kohdalla mutkaa.

Liite – Mittauspiirustukset 2011 ja 2015

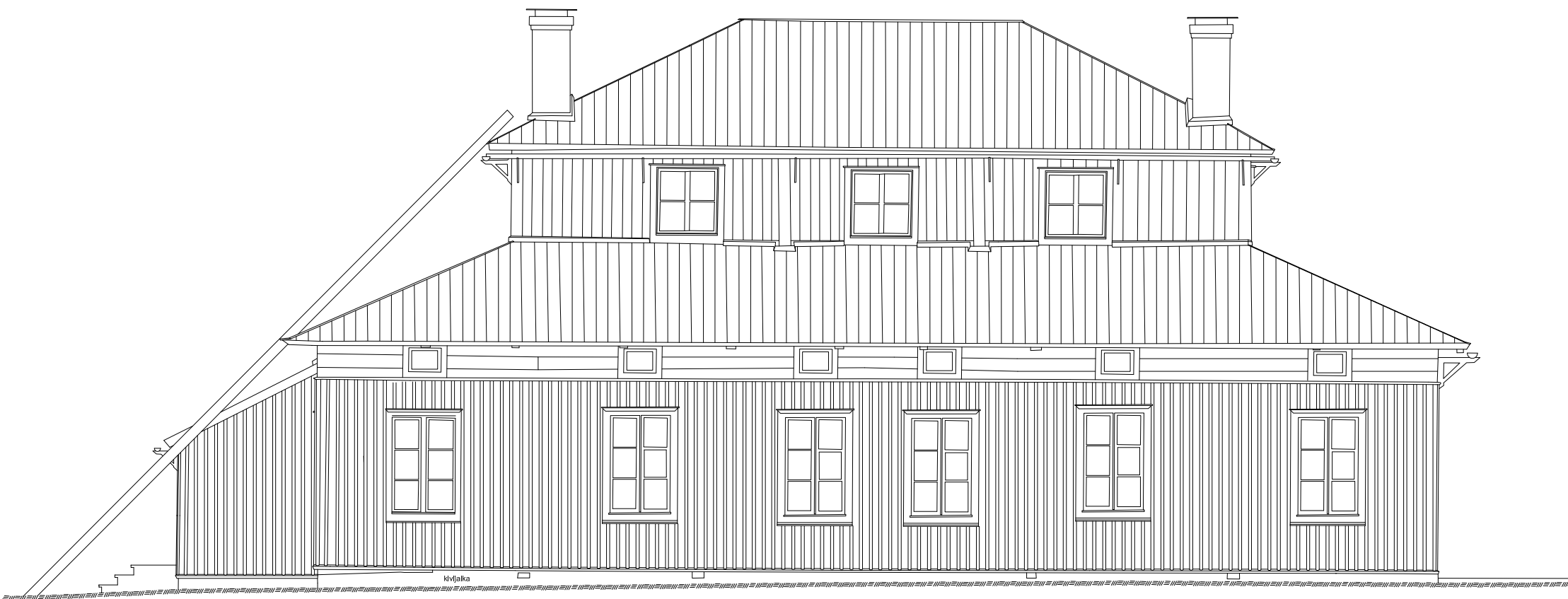
Ylipytinki, julkisivu itään 1:100.

Piirustus 2011: Museovirasto KYH Kvanttaminen ja rakennusarkeologia / J. Hymylä, T. Uuksulainen.

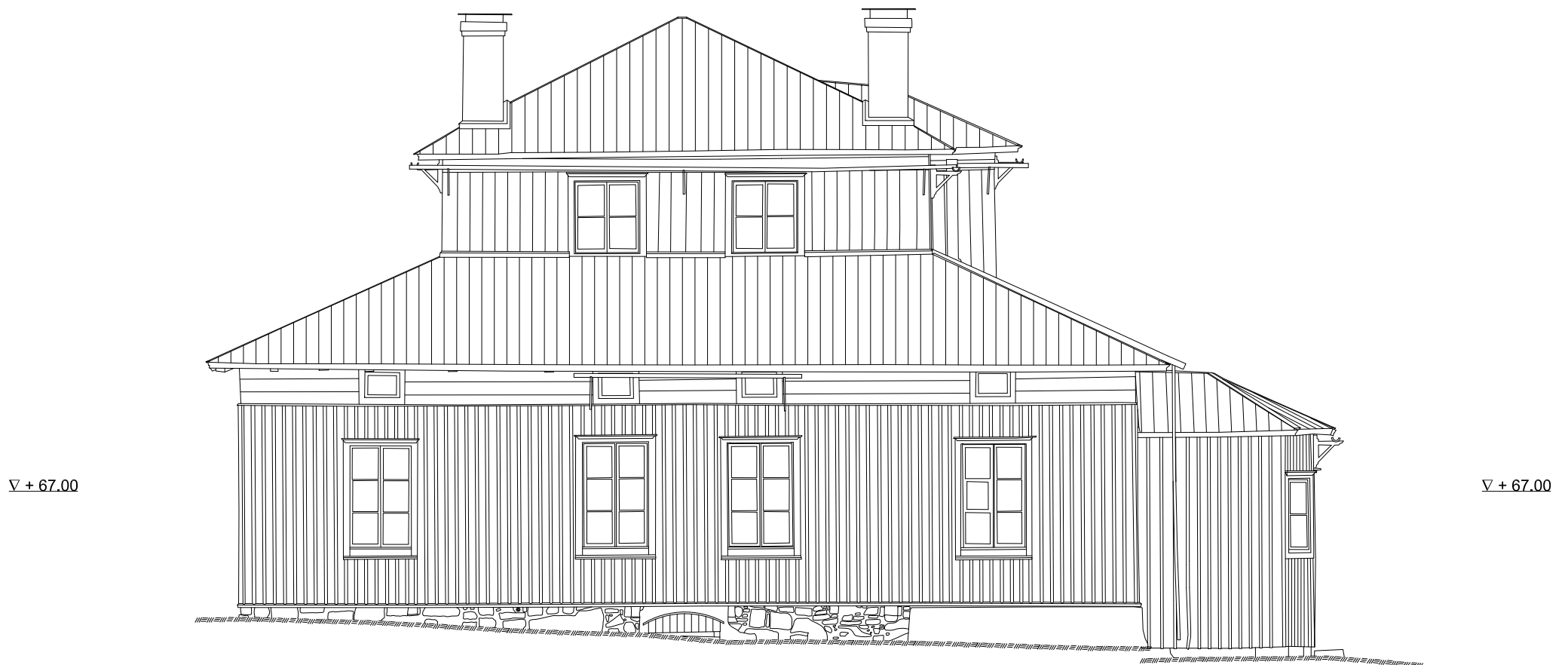
▽ + 67.00

Ylipytinki, julkisivu pohjoiseen 1:100.
Piirustus 2011: Museovirasto KYH Kuvantaminen ja rakennusarkeologia / J. Hymylä, T. Uuksulainen.

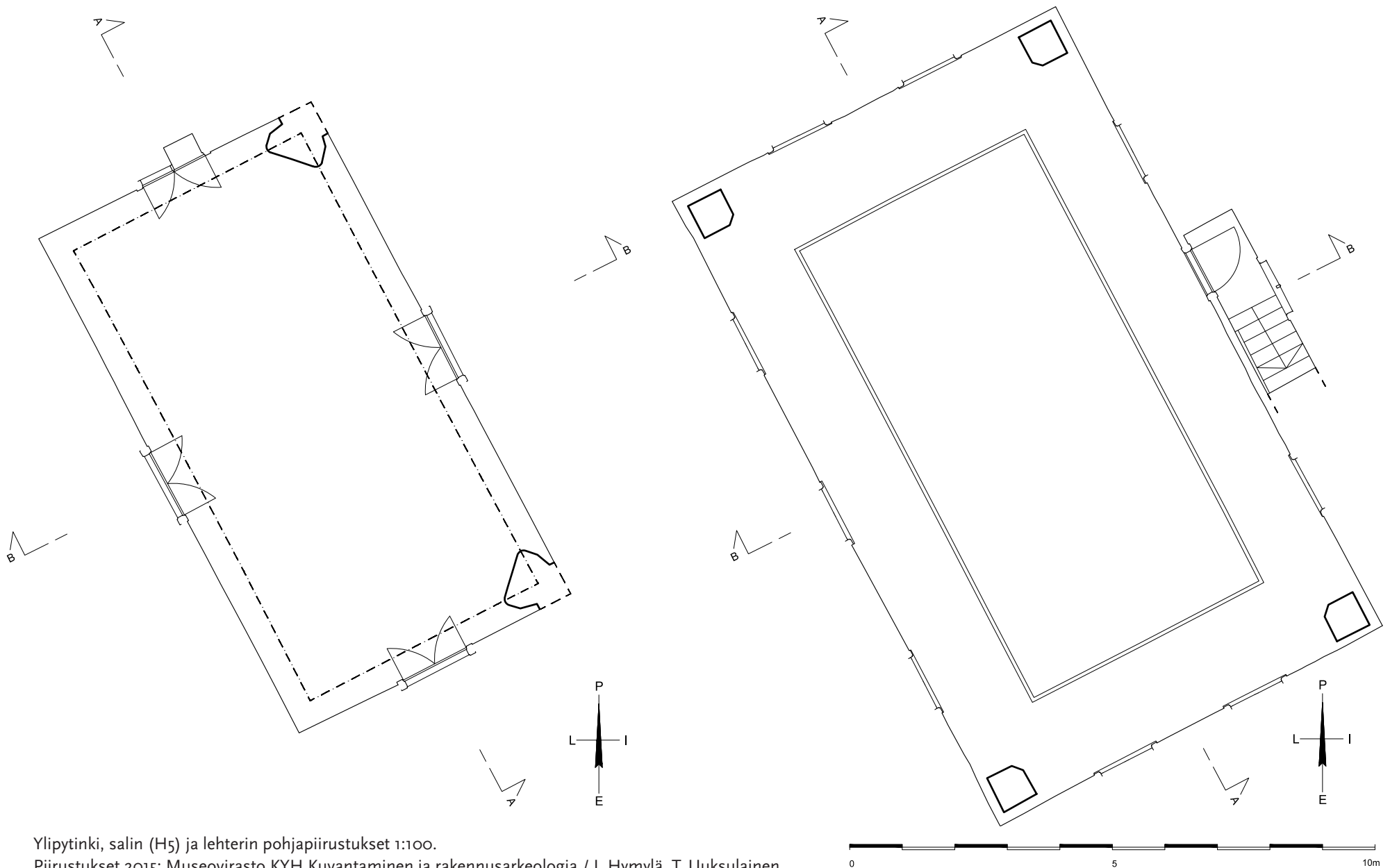

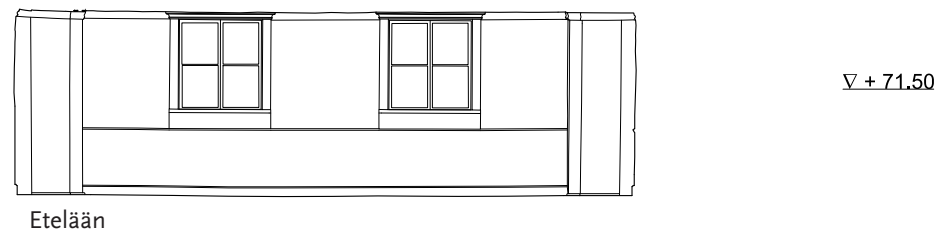
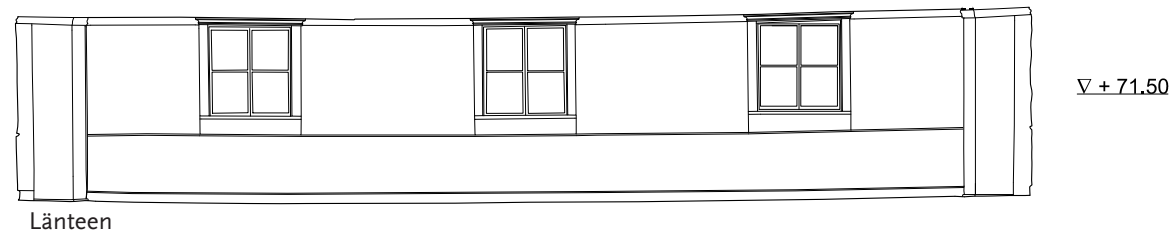
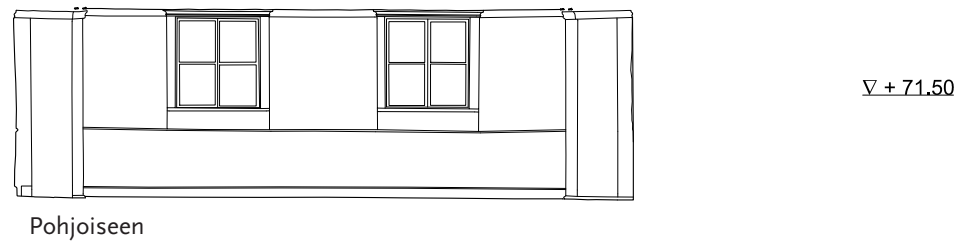
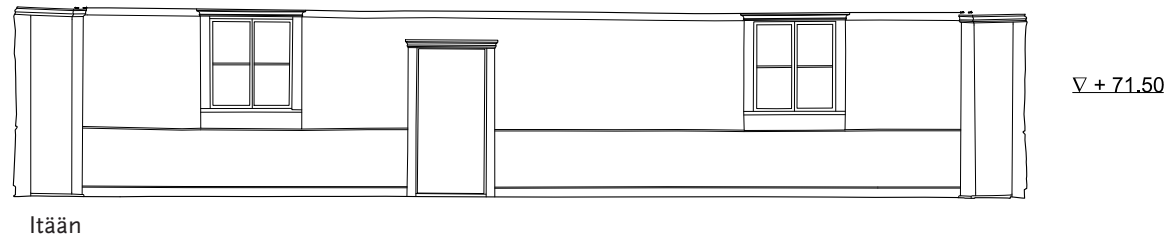
Ylipyntinki, julkisivu länteen 1:100.

Piirustus 2011: Museovirasto KYH Kuvantaminen ja rakennusarkeologia / J. Hymylä, T. Uuksulainen.

Ylipytinki, julkisivu etelään 1:100.
Piirustus 2011: Museovirasto KYH Kuvantaminen ja rakennusarkeologia / J. Hymylä, T. Uuksulainen.

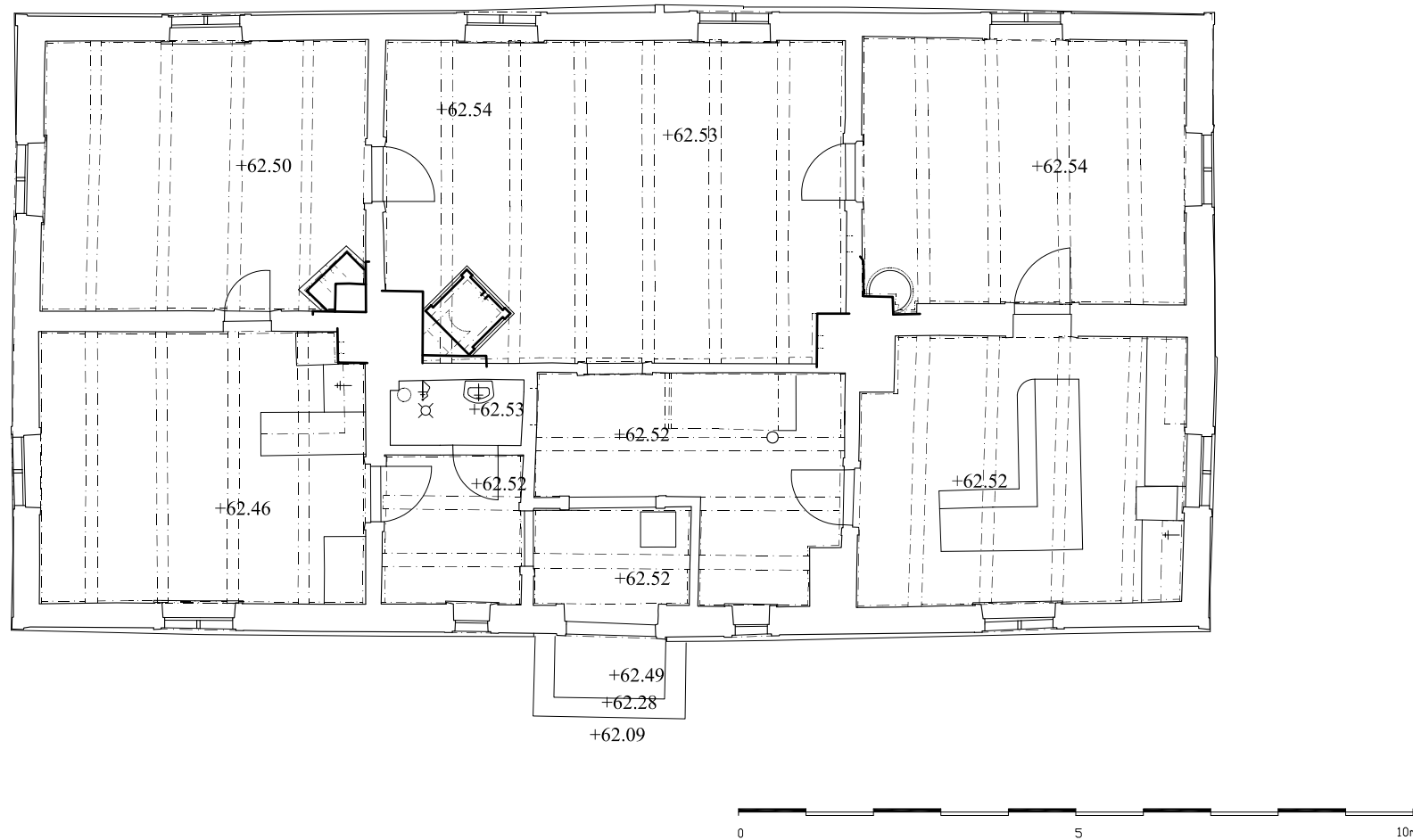
Ylipyntinki lehterin seinäprojektiot 1:100.
Piirustukset 2015: Museovirasto KYH Kuvantaminen ja rakennusarkeologia / J. Hymylä, T. Uuksulainen.

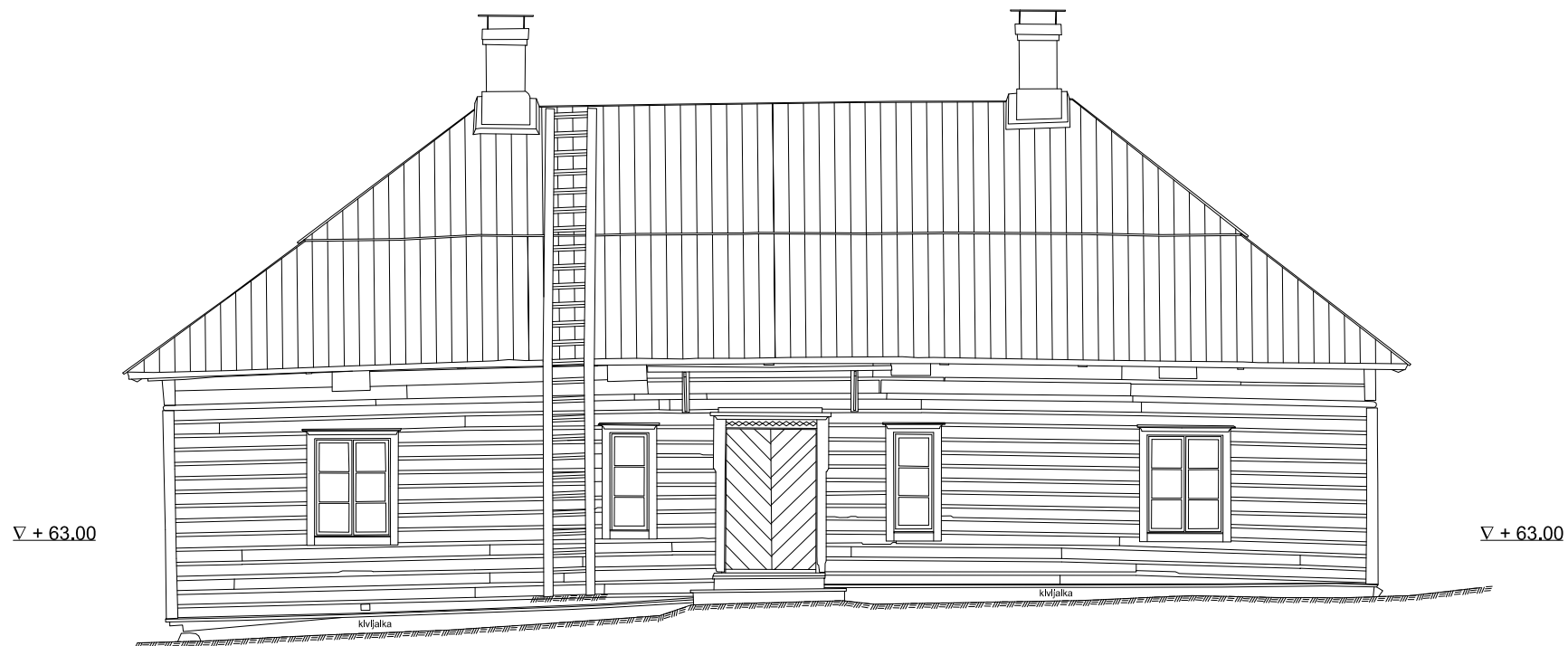
Ylipytinki, salin (H5) ja lehterin leikkaus A-A 1:50.
Piirustus 2015: Museovirasto KYH Kvantaminen ja rakennusarkeologia / J. Hymylä, T. Uuksulainen.

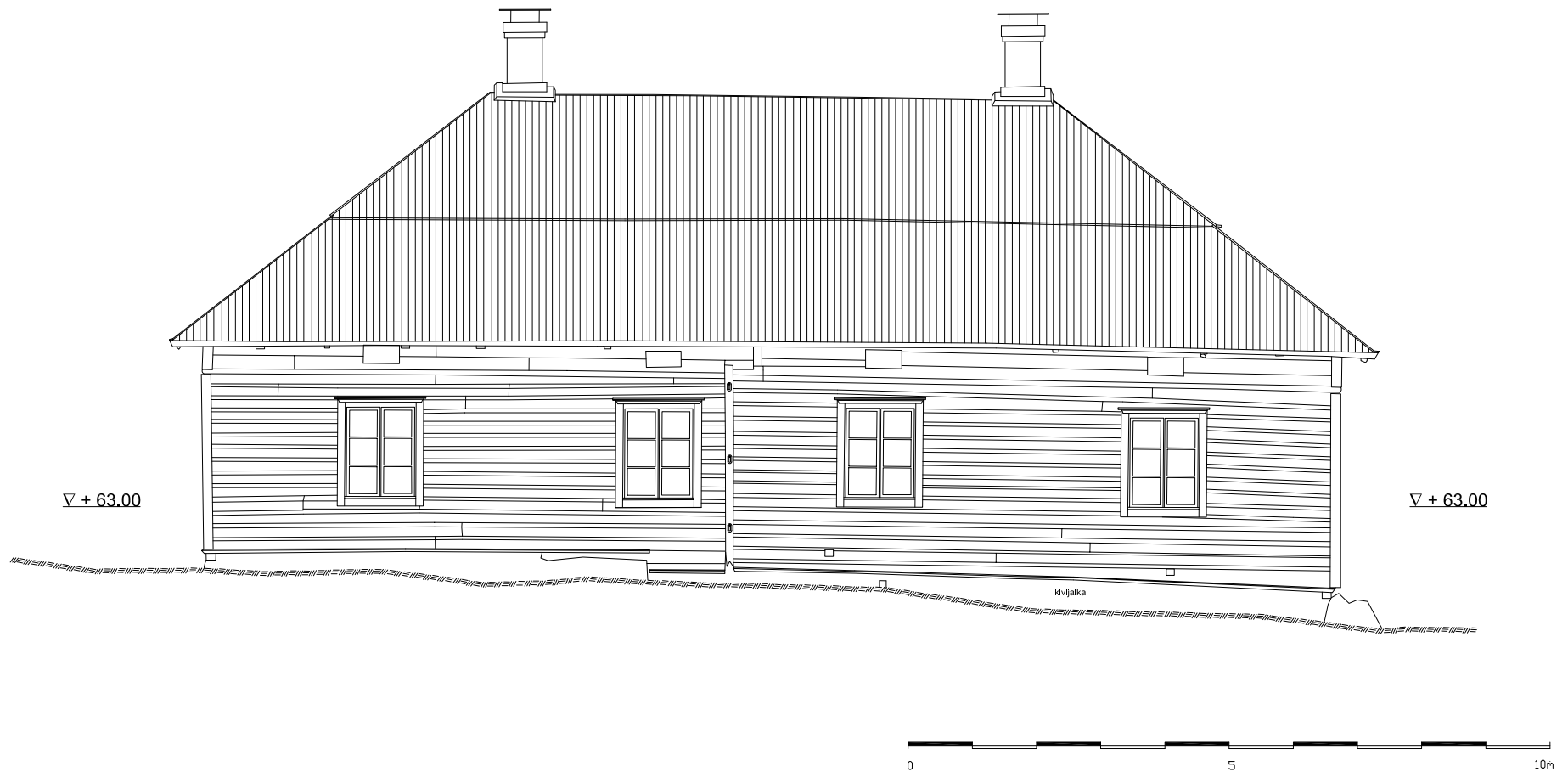
Ylipyntinki, lehterin leikkaus B-B 1:50.
Piirustus 2015: Museovirasto KYH Kuvantaminen ja rakennusarkeologia / J. Hymylä, T. Uuksulainen.

Alipyntinki, pohjapiirustus 1:100
 Piirustus 2011: Museovirasto KYH Kuvantaminen ja rakennusarkeologia / J. Hymylä, T. Uuksulainen.

Alipytinki, julkisivu pohjoiseen 1:100.
Piirustus 2011: Museovirasto KYH Kuvantaminen ja rakennusarkeologia / J. Hymylä, T. Uuksulainen.

Alipyntinki, julkisivu etelään 1:100.

Piirustus 2011: Museovirasto KYH Kuvantaminen ja rakennusarkeologia / J. Hymylä, T. Uuksulainen.

3.00

Alipynti, julkisivut länteen ja itään 1:100.
Piiirustukset 2011: Museovirasto KYH Kuvantaminen ja rakennusarkeologia / J. Hymylä, T. Uuksulainen.

LÄHTEET

Piirustusluettelo

YLIPYTINKI (rakennus 1)

Ylipyntinki laveerattu pohja, leikkaus, julkisivu

Ylipyntinki mustattu pituusleikkaus 505.3.42

Ylipyntinki pohjakerros, mittauspiirustus 1:50, E. Tohka 1964, 505.3.2

Ylipyntinki, poikkileikkaus, mittauspiirustus 1:50, E. Tohka ja V. Laine, 1967, 505.3.11

Ylipyntinki, pituusleikkaus, mittauspiirustus, S. Saikkonen, E. Jama ja V. Laine 1968, 505.3.10

Ylipyntinki, kellari, mittauspiirustus, E. Jama ja V. Laine, 1968, 505.3.3

Ylipyntinki, pohjakerros, mittauspiirustus, E. Tohka ja E. Jama 1968, 505.3.4

Ylipyntinki, 2. kerros, mittauspiirustus, S. Saikkonen ja E. Jama 1968, 505.3.5

Ylipyntinki, lounaisjulkisivu, mittauspiirustus, E. Jama ja S. Saikkonen, V. Laine 1968, 505.3.7

Ylipyntinki, kaakkoisjulkisivu, mittauspiirustus, E. Jama ja V. Laine 1968, 505.3.8

P02, Ylipyntinki, kellari, pääpiirustus 1:50, Hannu Puurunen 1.8.1978, 505.3.31

P03, Ylipyntinki, pohjakerros, pääpiirustus 1:50, Hannu Puurunen 1.8.1978, 505.3.32

P07, Ylipyntinki, itäjulkisivu, pääpiirustus 1:50, Hannu Puurunen 1.8.1978, 505.3.36

P09, Ylipyntinki, eteläjulkisivu, pääpiirustus 1:50, Hannu Puurunen 1.8.1978, 505.3.38

Ylipyntinki, kaakkoisjulkisivu 1:50, J. Hymylä ja T. Uuksulainen, 8/2011

Ylipyntinki, koillisjulkisivu 1:50, J. Hymylä ja T. Uuksulainen, 8/2011

Ylipyntinki, lounaisjulkisivu 1:50, J. Hymylä ja T. Uuksulainen, 8/2011

Ylipyntinki, luoteisjulkisivu 1:50, J. Hymylä ja T. Uuksulainen, 8/2011

Detaljit:

0078, Ylipyntinki, katon harjalauta 1:1, Panu Kaila, Anna-Liisa Keramaa 1970-l

0079, Ylipyntinki, katon aluslauta 1:1, Panu Kaila, Anna-Liisa Keramaa 1970-l

0080, Ylipyntinki, katon aluslauta 1:1, Panu Kaila, Anna-Liisa Keramaa 1970-l

T14, Ylipyntinki, kattotikkaat 1:50 ja 1:10, Maire Heikkinen 18.8.1982

ALIPYTINKI (rakennus 2)

Alipyntinki, pohja, leikkaus V. Laine, E. Jama 1969, 1:50, 505.0.55

Alipyntinki, julkisivut 1:50, V. Laine, E. Jama 1969, 505.3.56

Alipyntinki, alapohja 1:50, V. Laine, T. Henninen 1973, 505.3.57

P11, Alipyntinki, pohja, pääpiirustus 1:50, Panu Kaila 3.3., 20.10.1972, 16.5., 22.10.1973, 505.3.60

P12, Alipyntinki, leikkaus A-A, pääpiirustus 1:50, Panu Kaila 3.3.1972 ja 20.10.1972, 505.3.61

P14, Alipyntinki, pohjoisjulkisivu, pääpiirustus 1:50, Panu Kaila 3.3.1972 ja 20.10.1972, 505.3.63

P16, Alipyntinki, itä- ja länsisivu, pääpiirustus 1:50, Panu Kaila 3.3.1972 ja 20.10.1972, 505.3.65

Alipyntinki, julkisivu kaakkoon, mittauspiirustus 1:50, J. Hymylä, T. Uuksulainen 8/2011

Alipyntinki, julkisivu koilliseen, mittauspiirustus 1:50, J. Hymylä, T. Uuksulainen 8/2011

Alipyntinki, julkisivu lounaaseen, mittauspiirustus 1:50, J. Hymylä, T. Uuksulainen 8/2011

Alipyntinki, julkisivu luoteeseen, mittauspiirustus 1:50, J. Hymylä, T. Uuksulainen 8/2011

Alipyntinki, pohjapiirustus 1. krs, mittauspiirustus 1:50, J. Hymylä, T. Uuksulainen 8/2011

Detaljit:

T13 Alipyntinki, kattotikkaat 1:50 ja 1:10, Maire Heikkinen 17.8.1982

PUOTI (rakennus 3)

Makasiini, pohja leikkaus julkisivut E. Jama, V. Laine 1968, 505.3.85

P13, Makasiini, pohja leikkaus julkisivut, luonnos 1:50, Panu Kaila 27.7.1971, 505.3.86

P17, Puoti, pohja ja leikkaus, pääpiirustus 1:50, Panu Kaila 3.3.1972 ja 20.10.1972, 505.3.87

P18, Puoti, julkisivut, pääpiirustus 1:50, Panu Kaila 3.3.1972 ja 20.10.1972, 505.3.88

HUOLTORAKENNUS (rakennus 9)

P19, Ulkokuone, pohja ja leikkaus, pääpiirustus 1:50, Panu Kaila 16.1., 19.6., 21.8.1974, 30.11.1978, 505.3.91

P20, Ulkokuone, julkisivut, pääpiirustus 1:50, Panu Kaila 3.3., 20.10.1972 ja 17.1.1974, 505.3.90

YMPÄRISTÖ

Asemapiirrokset:

P01 Asemapiirros, pääpiirustus 1:500, Panu Kaila 3.3.1975

Asemapiirros 1:1000, 1987 VARR 505:025

Mittausasemapiirros 1:200, T. Hirvonen 10/1996, 3/1997, 507.3.172

Alikartano, mittausasemapiirros (korkeuskäyrät 25 cm) 1:500, Janne Hymylä 30.8.2011:

Puutarha:

Puutarha 1800-luvun alussa 1:500, Helena Saatsi 29.1.1973

Puutarha- ja puistosuunnitelma 1:200, Helena Saatsi 7.12.1977

Puutarhasuunnitelma 1:200, Pentti Peurasuo 29.12.1980

Puutarhasuunnitelma I vaihe 1:200, Pentti Peurasuo 4.2.1981

Puutarha nykytilanne 1:200, Pentti Peurasuo 1982

Puutarhan restaurointi- ja hoitosuunnitelma, hyötypuutarhan kasvivalikoima 1:200, Pentti Peurasuo 12.11.1992

Puutarhan restaurointi- ja hoitosuunnitelma, istutettavat puut ja pensaat 1:200, Pentti Peurasuo 12.11.1992

Puutarhan restaurointi- ja hoitosuunnitelma, purolaakson kasvillisuusalueet 1:200, Pentti Peurasuo 12.11.1992

Puutarhan restaurointi- ja hoitosuunnitelma, purolaakson kasvisto 1:200, Pentti Peurasuo 12.11.1992

Puutarhan restaurointi- ja hoitosuunnitelma, rakenteet (portti ja sillat) ja käytävät 1:200, Pentti Peurasuo 12.11.1992

Hyötypuutarha 7.6.1992

Puutarhan työjärjestys 1:500, Marja Ivars 5.3.1996, 505.3.96 (sama kuin Saatsin assari 1973)

marjatarha2.jpg

mylly1.jpg

plantaasi2.jpg

puutarha1.jpg

Detaljit:

T 06, Koirankoppi 1:10 ja 1:5, Maire Kemppi 7.5.1973

T 07, Aita 1:20, Panu Kaila 30.6.1972

T 08, Aidan portti 1:20, Panu Kaila 30.6.1972, 505.3.114

T 09, Aidan portin detaljit 1:1, Maire Heikkinen 9.8.1982, 505.3.15 (?)

Hauta:

Sukuhauta, aita 1:100, 1:20 ja 1:1, Maire Kemppi, Helena Saatsi 5.3. ja 19.5.1975, 505.3.112

Hautalehtoalue ja puusto, mittausasemapiirros 1:200, Tapio Hirvonen, V. Laine 12.1.2004, 505.3.175

Hautalehtoalue, mittausleikkaus 1:100, Tapio Hirvonen, V. Laine 7.1.2004, 505.3.176

Kirjalliset lähteet

Suurin osa tässä selvityksessä käytetyistä lähteistä on peräisin Museoviraston käsiarkistosta. Käytettävissä olleiden dokumenttien monimuotoisen luonteen vuoksi on tässä luettelossa päädytty ryhmittelemään asiakirjat aiheidensa (tai nimiensä) mukaisesti sen sijaan että olisi käytetty tavanomaista tekijän sukunimen mukaista jakoa. Sama pätee myös painettuihin kirjallisiin lähteisiin.

PAINETUT LÄHTEET

Alikartano Frugård – opas, Martti Blåfield, Heikki Hyvönen, Irma Lounatvuori, MV Helsinki 1998

Frugård vägledning, Ritva Wäe (päätoim.), MV Helsingfors 2005

Kartano ja pappila, Frugårdin kartanon ja Pyynikkilän pappilan korjaustyöt, MV RHO 2/1973

Mäntsälä-albumi, Martti Blåfield, Mäntsälän kunta, WSOY Porvoo 1982

Suomen kartanot ja suurtilat I, toimittaneet Eino Jutikkala ja Gabriel Nikander, Suomen kirjallisuuden seuran kirjapaino, Helsinki 1939

Suomen kartanot ja suurtilat II, toimittaneet Eino Jutikkala ja Gabriel Nikander, Kustannusosakeyhtiö Kivi, Suomen kirjallisuuden seuran kirjapaino, Helsinki 1941

Vanhan rakentajan sanakirja – Rakentamisesta, rakennuksista, rakenteista, Erkki Helamaa, Suomalaisen kirjallisuuden seura, Helsinki 2004.

”Ätten Nordenskiölds familjegrav på Frugård”, Martti Blåfield, artikkeli teoksessa: Nordenskiöld-samfundets tidskrift 65: 103–127, Helsinki 2005

MUSEOVIRASTON MATERIAALI

Museoviraston Alikartano-esitteet

Alikartano – Frugård, opas huoneiden 1, 4–9 Nordenskiöld-näyttelyyn, (esipuhe Antero Sinisalo) MV RHO

Ylipytingin huoneiden muovitetut näyttelyesitteet (seinillä muovikoteloissa)

Museoviraston konservointi- ja kaivausraportit

Alipytingin lattian värit toukokuussa 2012, Kollaasi

Alipytingin tapettien dokumentointi toukokuussa 2012, Kollaasi, Hanna Rotonen

Ylipytingin Ison Förmaakin konservointityöt 2.5.–30.5.2010, 1.6.2012, Kollaasi Hanna Rotonen ja Laura Väisänen

Ylipytingin lehterin ja portaikon suppea konservointitutkimus 26.10.2014, Kollaasi

Alikartano / Ylipytingi, Salin katon konservointi 2016–2017, Kollaasi, Hanna Rotonen

Ylipytingin lehterin väritutkimuksen lisäselvitys, joulukuu 2015, Culturelli, Elina Wirkkala

Museoviraston lausunnot, matkakertomukset yms.

Tilaus Alipytingin lattia- ja hirsitöistä 21.3.2012, Selja Flink ja Kari Gröndahl
Tilaus Alipytingin lattia- ja hirsitöistä 26.6.2012, Selja Flink ja Kari Gröndahl
Kiinteistökatselmus 8.5.2014
Lausunto MV/78/05.01.01/2013, 19.11.2013
Muistio Alikartanon käyttö- ja hoitosuunnittelusta 2015–17, 4.8.2015
Matkakertomus 11.9.1974, Maire Kemppi 12.8.1974
Matkakertomus 27.8.1974, Maire Kemppi 28.8.1974
Matkakertomus 4.4.1975, Maire Kemppi 8.4.1975
Matkakertomus 8.7.1982, Maire Heikkinen 9.7.1982
Matkakertomus 3.12.1985, Maire Heikkinen ja Heikki Hänninen 9.12.1985
Matkakertomus 28.11.1986, Maire Heikkinen
Matkakertomus 27.9.1988, Martti Jokinen, Hanna Oijala ja Ulla Rahoja
Matkakertomus 5.10.1989, Marja Ivars ja Irma Lounatvuori 10.10.1989
Matkakertomus 22.8.1990, Matti Raatikainen
Matkakertomus 21.7.1992, Irma Lounatvuori 22.7.1992
Matkakertomus 10.9.1992, Matti Raatikainen
Matkakertomus 24.2.1993, Lea Värtinen
Matkakertomus 3.10.1994, Lea Värtinen
Matkakertomus 7.6.2006, Marja Ivars ja Lea Värtinen
Muistio Frugårdin rakenteellisesta kunnostustyöstä 19.7.1971, Matti Järvinen, DN:o 3731/H.771
Muistio 26.2.1993, Pentti Peurasuo
Muistio Alipytingin lattiakatselmuksesta 4.1.2012, Kari Gröndahl
Muistio pensasistutuksista 14.4.1994, Marja Ivars ja Ossi Hava
Muistio pihan ja puutarhan restaurointikokouksesta 12.2.1993, Marja Ivars
Muistio vesikattojen työmaakatselmuksesta 23.7.2007, Kari Gröndahl 2.8.2007
Muistio Ylipytingin sisätilojen konservointi- ja näyttelysuunnitelmasta, Ivars, Pelanne, Kymäläinen 15.4.2015
Pöytäkirja 1/78 DN:o 705/4/77 (pääark., harmaa kotelokansio ”Mäntsälä 1964-2001”)
Työmaakatselmus Frugårdissa, Matti Raatikainen 4.10.1976
Työvaihe 23.9.1974, Panu Kaila (Arkistoliite 1, kokous 1/74.)

Museoviraston suunnitelmat, työselostukset ja raportit

Alikartanon restaurointiraportin luonnos, Hannu Puurunen 1972–1982
Ehdotus salaojiksi Frugårdin kartanoon, Pentti Peurasuo 12.3.1993
Frugård 1992, Restaurointi ja hoitosuunnitelma, Pentti Peurasuo ja Tuuli Kivi
Frugård rakennusselitys, Panu Kaila 1.1.1973
Huoltorakennuksen rakennusselitys, Panu Kaila 20.5.1974
Huoltorakennuksen maalausselitys, Panu Kaila 20.8.1974
Huoltorakennuksen rakennusselitys, Panu Kaila 20.8.1974
Selostus päärakennuksessa tehdyistä restaurointitöistä, Hannu Puurunen 1983
Ulkovärit, Pentti Pietarila 1981
Museon huoltorakennuksen LVI-työselitys, Pekka Porra 31.5.1974
Museon huoltorakennuksen sähkötyöselitys, Aimo Timonen 21.5.1974

Museoviraston piirustukset

Asemapiiirros P 01, Panu Kaila 3.3.1972
Istutukset Frugårdiin 6.6.1996

Museoviraston käsiarkiston muu materiaali

Alikartanon museonvalvojan vuotuistoita, päiväämätön
Alikartanon museonvalvojan tehtävät 13.5.1991
Frugårdin kartanon puiston historiaa, 1970-luku
Frugårdin kartanon rakennushistoria, Timo Keinänen 1972
Hankesuunnitelma istutuksista 14.12.1995, Lea Värtinen
Huoltorakennuksen rakennuslupapäätös 22.2.1973
Ida Ekmanin haastatteluja 1972, Panu Kaila 21.7.1982
Kartano- ja talomuseoitien toimikunnan pöytäkirja 30.1.1990
Kertomus virkamatkasta Ruotsiin 6.–12.12.1971, Timo Keinänen 13.1.1972
Kirje ja sopimusehdotus Rakennushallitukselta Museovirastolle 27.1.1975 Dno 6033/52/74/374
Kustannusarvio istutettavista kasveista, Pentti Peurasuo 25.2.1993
Lausuntopyyntö kartanoalueen puista, Panu Kaila 14.1.1972

Lautakattojen käsittely -taulukko

Loppukatselmuspöytäkirja DN:o 1127/4/81, 1.6./7.6.1982

Luovutuskatselmuspöytäkirja, Kalevi Puska 10.11.1982 DN:o 268/4/82

Maarekisteriote, lohkomiskirja 15.10.1973

Markkinointisuunnitelma 2015, Marja Pelanne 31.10.2014

Martti Blåfieldin esitys Mäntsälän kansalaisopistossa 15.4.1991

Museovalvojan vuotuistoita

Mäntsälä Frugårdin kartano, rakennushistoriallinen arkisto 8.12.1971

Perusteluja tarkistetun kustannusarvion kohoamiselle, Sauli Anttila 12.9.1979

Käsin kirjoitettu merkintä koirankopin piirustuskopiassa, Selja Flink 3.5.2001

Sähköposti, Asikainen–Ivars 19.12.2003 ”Mäntsälän sekä Kokemäen puut”.

Sähköposti, Maunu Häyrynen 4.6.2004 ”[Museoposti] Opasvihkonen Alikartanon historia- ja luontopolusta ilmestynyt”.

Sähköposti, Pietarila–Ivars 11.9.2003.

Sähköposti, Värtinen–Ivars 21.4.2004 ”Alikartanosta terveisiä”.

Sähköpostiketju, Anttila–Flink 6.8.2001 ”Alikartanon purolaakso”

Sähköpostiketju, Anttila–Flink 6.8.2001 ”RE: Alikartanon purolaakso”

Sähköpostiketju, Marja Ivars – Pasi Kaukonen 28.3.2004 ”mäntsälä”.

Tiedote Värtinen–Lounatvuori, 9.12.1992

Tarjouspyyntö lautakattojen korjaustyöstä ja pintakäsittelystä 20.4.2007, Kari

Gröndahl Tikapuutilaus, Kari Nikkanen ja Kari Gröndahl 23.11.2001

Vanhat näyttelyplanssit

Vuoden 1089 kävijämäärät museoviraston museoissa ja muissa kohteissa

Museoviraston hoitoraportit (paperitilosteina restaurointiyksikön käsiarkistossa)

Selostus hoitotoimenpiteistä 1997 Maaranen hoitoraportti

Selostus hoitotoimenpiteistä 1998 Maaranen hoitoraportti

Selostus hoitotoimenpiteistä 1999 Maaranen hoitoraportti

Museovirastolta saadut digitaaliset tiedostot

word-dokumentti Alikartanon korjaushistoriasta (Korjaushistoria.docx)

pdf-dokumentti Alikartanon korjaushistoria 14.12.1990 (Korjaushistoriaa 1990.pdf)

Katteiden ja julkisivukäsittelyjen lähihistoriaa, Marja Ivars 17.11.2006

Rakennushistoriaayhteenveto vuoteen 2006 saakka

Historia- ja luontopolku, Opas, MV:n doc-tiedosto

Museoviraston internet-lähteet

Museoviraston rakennusperintöportaali <http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali> haettu, 9.9.2015

Museoviraston Alikartano-sivusto <http://www.kansallismuseo.fi/fi/alikartano> haettu, 13.3.2016

Museoviraston sivuston artikkelit, joissa mainitaan Alikartano <http://www.nba.fi/fi/Go?Search=alikartano>, haettu 13.3.2016:

<http://www.nba.fi/fi/ajankohtaista/tiedotearkisto?Article=6097>

<http://www.nba.fi/fi/ajankohtaista/tiedotearkisto?Article=5862>

SÄHKÖPOSTIT

Hannu Puurusen viesti Juulia Mikkolalle: korjauksia ja täydennyksiä tämän tekstin luonnokseen sähköpostitse 21.10. ja 10.11. 2015

Hannu Puurusen viesti Juulia Mikkolalle Alikartanoa koskien 12.11.2015 ”Re: Alikartanon-haastattelu purettu”

Hannu Puurusen viesti Juulia Mikkolalle Alikartanoa koskien 13.11.2015 ”lisää Alikartanoa...”

Hannu Puurusen viesti Juulia Mikkolalle Alikartanoa koskien 17.11.2015 ”vielä Alikartanoa”

Marja Ivarsin viesti Juulia Mikkolalle Alikartanoa koskien 7.11.2018 ”Rakennushistoriaselvitys 2/3”

Panu Kailan viesti Juulia Mikkolalle Alikartanoa koskien 9.10.2018 ”Frugård”

MUUT

Alikartano, Restaurointi 1972-82, Hannu Puuruselta löytynyt restaurointiraportin luonnos, jonka teksti on Puurusen arvion mukaan pääasiassa Irma Lounatuoren ja Panu Kailan kirjoittamaa.

Hannu Puurusen matkat Alikartanoon vuosina 1978–1983, Hannu Puurunen 13.11.2015, pdf-tiedosto

Haastattelut

Hannu Puurusen ja Marja Ivarsin haastattelu Alikartanossa 20.10.2015

Pentti Pietarilan haastattelu Alikartanossa 27.11.2015

Panu Kailan haastattelu Alikartanossa 30.11.2015

Osan 3/3 valokuvat

Arkkitehtitoimisto Livady, ellei toisin mainittu.

Konservointi- ja restaurointiosuuskunta Kollaasi

Culturelli oy

Ylipytingin länsipuolen huoneiden muodostama tilasarja herran kammarista (H14) nähtynä.

Projektipankkiin ladatut tiedostot

1700- ja 1800-luku

- artikkeleita ja asiakirjoja MV:n restaurointiyksikön käsiarkistosta ja MV:n pääarkistosta
- Frugård-albumin valokuvia skannattuna

1900–1963

- asiakirjoja ja artikkeleita MV:n restaurointiyksikön käsiarkistosta ja MV:n pääarkistosta
- karttoja MV:n restaurointiyksikön käsiarkistosta
- asemapiirroksia MV:n rakennushistorian osastolta
- TKK arkkitehtiosaston mittapiirrokset vuodelta

1921

- Signe Branderin valokuvat vuodelta 1911
- Salme Setälän valokuvia vuodelta 1921
- O. Tapion kuvia vuodelta 1963
- Suomen kartanot ja suurtilat -kirjan kuvia vuodelta 1937 skannattuna

1964–1970

- MV:n rakennushistoria osaston ja MV:n pääarkiston valokuvia alipytingistä, ylipytingistä ja pihapiiristä
- MV:n rakennushistoria osaston valokuvia Nummisten kylästä vuodelta 1970
- piirustuksia MV:n rakennushistoria- ja kiinteistöosaston arkistosta

1971–1983

- alipytingin kunnostus kahvioksi: rakennustyöselitys, suunnitelmaia, piirustuksia ja valokuvia
- ylipytingin kunnostus museoksi: rakennustyöselitys, suunnitelmia, pöytäkirjoja ja valokuvia
- haudan kunnostukseen liittyvät asiakirjoja, piirustuksia ja valokuvia
- huoltorakennuksen rakentamiseen liittyviä asiakirjoja, piirustuksia ja valokuvia
- puodin muutostöihin liittyvät asiakirjat, piirustuksia ja valokuvia
- asemapiirroksia MV:n rakennushistoria osaston arkistosta
- artikkeleita MV:n restaurointiyksikön arkistosta
- näyttelyn aineistokortistot, kokousmuistioita ja suunnitelmia
- Timo Keinäsen rakennushistoria vuodelta 1972
- puutarhan ja pihatöiden suunnitelmia ja kunnostukseen liittyviä valokuvia
- värisuunnitelmia ulkopuolisista maalaustöistä ja ylipytingin sisätiloista
- valokuvia harjannostajaisista 17.9.1981 MV:n rakennushistorian osaston arkistosta
- satunnaisia valokuvia rakennuksista ja pihasta

1983–2013

- valokuvia museon avajaisista 18.5.1983 MV:n rakennushistorian osaston arkistosta
- näyttelyyn liittyviä valokuvia, näyttelyplansseja ja esitteitä vuosilta 1983–1999
- pihan ja haudan kunnostukseen liittyviä valokuvia, piirustuksia ja asiakirjoja 1990-luvulta
- ylipyyntingin kellarin lattiasienien liittyviä valokuvia ja muistioita
- valokuvia ikkunoiden ja ovien maalauksesta vuonna 2006
- katto- ja piippukorjauksiin liittyviä valokuvia ja asiakirjoja vuosilta 2006–2007
- Alipyntingin lattia- ja seinärakenteiden korjaukseen liittyviä asiakirjoja, piirustuksia ja valokuvia vuosilta 2011–2013
- ylipyyntingin tapettien konservointiin liittyviä valokuvia ja asiakirjoja vuodelta 2011
- piirustuksia ylipyyntingistä vuodelta 2011 MV:n KYH Kuvantaminen ja rakennusarkeologian arkistosta
- satunnaisia valokuvia

2013–2017

- valokuvia aidoista ja porteista vuodelta 2017 (Livady)
- valokuvia rakennuksista ja ympäristöstä (Livady)
- ylipyyntingin lehterin vuotoon ja sisäkonservointiin liittyviä valokuvia, asiakirjoja ja piirustuksia
- ikkunoiden kunnostukseen liittyviä valokuvia, asiakirjoja ja piirustuksia vuosilta 2015–2017
- julkisivumaalauksiin liittyvät valokuvia ja asiakirjoja vuosilta 2015–2017 (Livady)
- kattojen korjaukseen liittyvät valokuvia ja asiakirjoja vuosilta 2015–2017 (Livady)
- valokuvia opastauluista ja näyttelyn opasteista
- sillan uusimiseen liittyviä valokuvia vuodelta 2015 (Livady)
- puukorjauksiin liittyviä valokuvia vuodelta 2016 (Livady)

2018

- inventoinnin aikana otettuja valokuvia (Livady)
- ilmakuvia (Livady)

0000

- satunnaisia dia-kuvia, esitteitä ja piirustuksia ilman vuosilukua

Projektipankissa käytettyjen tiedostonimien lukuohjeet

Samoja lyhenteitä on käytetty myös esimerkiksi tämän selvityksen kuvaviitteissä.

TIEDOSTOJEN NIMET

Kohde Tyyppi VVVVKKPP Sisältö Lähde Kuvaaja/
Piirtäjä Signum
esim. Alipyntinki piir. 19711027 pohjapiirros ja leikka-
ukset MV RHO PKa 505.3.58

KOHDE rakennus/alue

Alikartano
Alipyntinki
Ylipyntinki
Puoti
Huoltorakennus
Hauta
Väentupa
Aitta

TYYPPI

piir. piirustus
asiak. asiakirjat, tekstitiedostot
art. artikkeli
sp. sähköposti
kirj. kirjoitelma

LÄHDE

AYArkA	Aalto yliopiston Arkkitehtiosaston arkisto
finna	finna.fi
KM	Kansallismuseo
KYP	Kulttuuriympäristön palveluikkuna (www.kyppi.fi)
Livady	Arkkitehtitoimisto Livady
MFA	Museum of Finnish Architecture (Arkkitehtuurimuseo/Rakennustaiteen Museo)
MML	Maanmittauslaitos
MVA	Museoviraston pääarkisto
MV RHO	Museoviraston Rakennushistorian osasto
MV REST	Museoviraston restaurointiyksikön käsiarkisto. <i>(Selvitystä tehdessä on ollut käytössä Museoviraston toimistotiloissa aiemmin ollut käsiar- kistokokonaisuus, josta on myöhemmin siirretty aineistoja sekä Museoviraston arkistoon että Kuvakokoelmiin.)</i>
MV K-as	Museoviraston K-asema (käsiarkiston digitaaliset aineistot)
MV KYH	Museoviraston KYH Kvanttaminen ja rakennusarkeologia
MV RKY	Museovirasto Rakennettujen kulttuuriympäristöjen sivusto
MV KH	Museovirasto Kulttuuriympäristöhoito, Restaurointipalvelut
MV Kiint	Museoviraston kiinteistöosaston arkisto
OY	Oulun Yliopisto
SKS-kirja	Suomen kartanot ja suurtilat-kirja

KUVAAJA/PIIRTÄJÄ

ALKe Anna-Liisa Keramaa
ALu Antti Luutonen
ARy Airi Rysä
AVa A. Valo
EAn Elina Anttila
EHä E. Härö
EJa E. Jama
ELa Eero Lappalainen
ETo E. Tohka
EWi Elina Wirkkala
HHa H. Havas
HPu Hannu Puurunen
HSa Helena Saatsi
HHä Heikki Hänninen
ILo Irma Lounatvuori
JHy J. Hymylä
JKe Janne Keihokari
JMi Juulia Mikkola
JPe Jorma Peisalo
KDa Kaj Dahl
KGr Kari Gröndahl
KNi Kari Nikkanen
KPu Kalevi Puska
LMO Lea Murto-Orava
LVä Lea Värtinen
MBL Martti Blåfield
MHa Markku Haverinen
MHe Maire Heikkinen
MHu Matti Huuhka
MIv Marja Ivars
MJä Matti Järvinen
MKa Maija Kairamo
MKe Maire Kemppe
MLa Metti Lampinen

MRa Matti Raatikainen
NKy Nanna Kymäläinen
NPe Noora Pekkanen
OAr Olli Arkima
OCö Outi Cordes
OHa Ossi Hava
OTa O. Tapio
PEr Päivi Eronen
PHä Pekka Hämäläinen
PKa Panu Kaila
PMa Päivi Maaranen
PPe Pentti Peurasuo
PPi Pentti Pietarila
PPö Pekka Porra
PWe P. O. Welin
SBr Signe Brander
SFl Selja Flink
SFr Satu Frondelius
SHa Seppo Hakli
SKa Sampsa Karvinen
SLi Selim Lindqvist
SMe Sakari Mentu
SSa S. Saikkonen
SSe Salme Setälä
SSu Simo Suoniemi
THe T. Heininen
THi Tapio Hirvonen
TKe Timo Keinänen
TLa Taina Laakkonen
TLi Tanja Lindfors
TUu T. Uuksulainen
UKö Ulrika Köngäs
URa Uuti Rantanen
VLa Veijo Laine

KANSIORAKENNE

Aikakansiot

Alakansiot hankkeen tai kohteen mukaan (esim. Puodin muutostyöt 1971-1983)

0000

1700-1899

1900-1963

1964-1970 Museoviraston omistuksessa

1971-1983 MV restauroi

1983-2013 Kartanomuseo

2013-2017 Senaatti-kiinteistön omistuksessa

Paikkakansiot

Alakansiot huonekohtaisesti (esim. Ylipyntki - Hg Iso förmaaki)

Alipyntki (319876)

Alue (104229)

Arkisto

Huoltorakennus (319877)

Puoti (319878)

Väentupa

Ylipyntki (319879)

Aineistokokonaisuudet

Arkisto

Arkistovalokuvat

Asiakirjat

Diakuvat

Digikuvat

Kartat

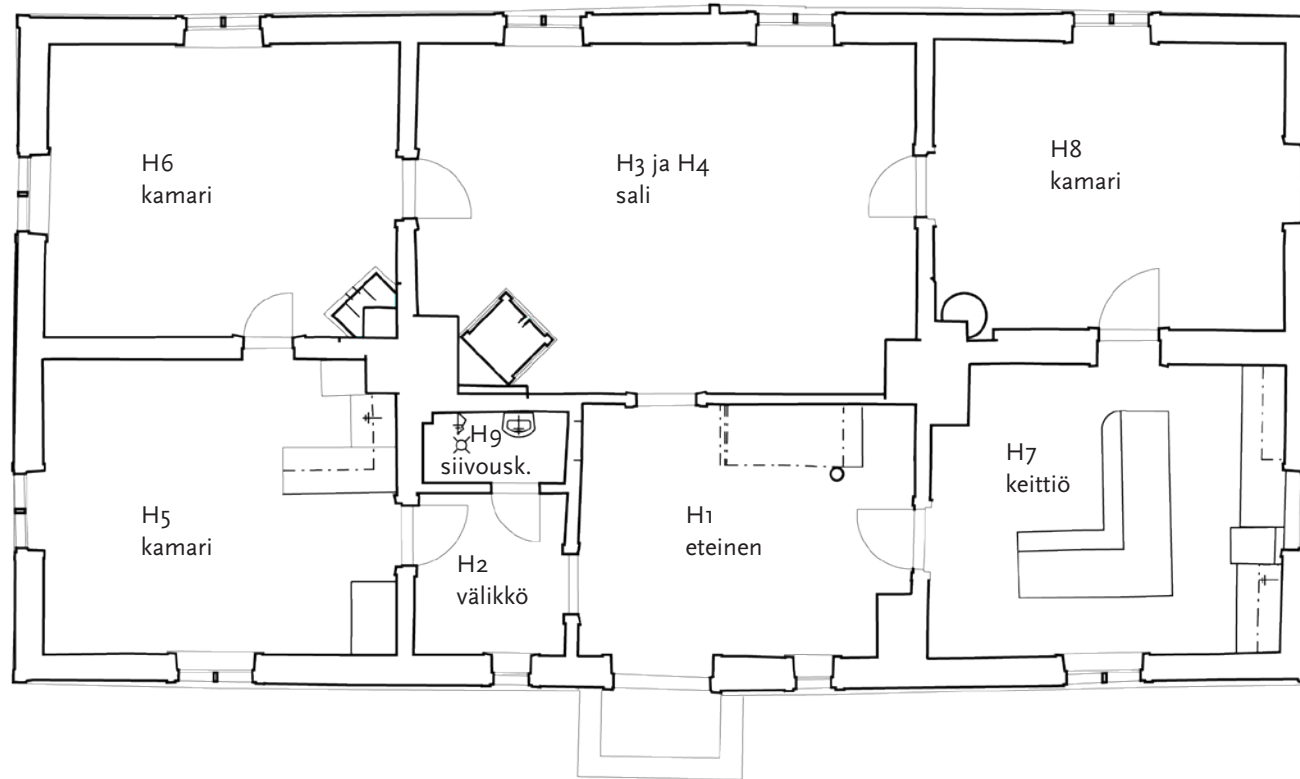
Piirustukset

Piirustukset dwg

Sähköpostit

Alikartanon rakennusten sisätilojen numerointi

Alipytingin pohjapiirustus vuodelta 2011: MV käsiarkisto.
Huonenumerointi Panu Kailan vuonna 1972 laatiman
suunnitelmapiirustuksen mukaan.

